

KONICA MINOLTA

NAJNOVIJA MINILABORATORIJA

R2 SUPER
700/1000
KONICA MINOLTA DIGITAL MINILAB SYSTEM

400dpi
World class resolution

R2 SUPER Compact
700/1000
KONICA MINOLTA DIGITAL MINILAB SYSTEM

powercomimaging

PowerCom Imaging d.o.o. Milentija Popovića 9 (Sava Centar), 11070 Novi Beograd
tel: 011/311-1409, 311-2976, 143-541 e-mail: d.vidakovic@konicaminolta.net.yu

REFOTO

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BROJ 28 APRIL 2005 WWW.REFOTO.CO.YU

DINARA 180
K. MARAKA 6
KUNA 25
DENARA 200
EVRA 3

FOTO-ŠKOLA
Virtualna galerija
Watermark

FOTOGRAFI
Pete Turner

TEHNIKA
NIKON F6
NIKON D2X
TEST - FOTO ŠTAMPAČI

TEMA BROJA
BOJA

Yu i World Press Photo

KONKURSI
ŽIVOT GRADA
BRZINA

Kupi Canon you can osvoji

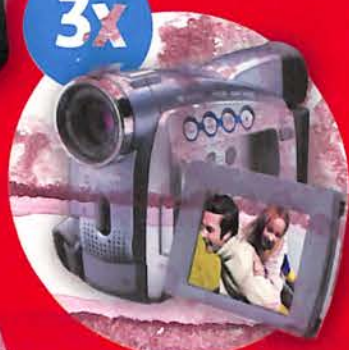

Od 1. aprila do 1. jula

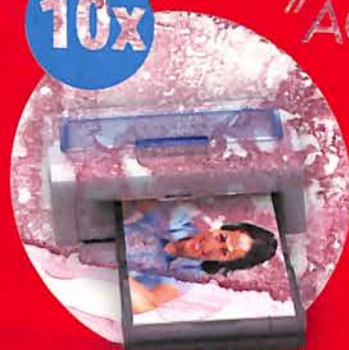
2x

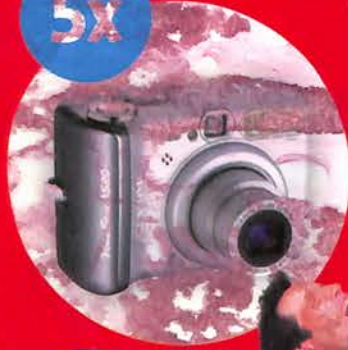
3x

10x

5x

50x

10x

5x

20x

5x

+ letovanja,
"AGFA DIGITAL" filmovi,
majce, kačketi...
Izvlačenje nagrada
u nedelju, 3. jula
na RTS-u.

Detaljne informacije
potražite kod Vašeg prodavca

Canon

Nikon

MegaPiksela

199€
sa PDV-om
u dinarskoj protiv vrednosti

PRODAJNA MESTA: ARANĐELOVAC, ART foto - Knjaza Miloša 156, BEOGRAD, EXTREME c.c. - PLATO - Knez Mihajlova 48, Foto DEMI - Pariske Komune 15a, Njegoševa 19, Sarajevska 48, Mirjevski Venac 23 (MAXI), Krunska 10, Foto BATA Zemun - Prvomajska 2c, Foto LIPAR - Knez Mihajlova 52, Foto NIKOLAŠEVIĆ - Njegoševa 53, Foto PTIČICA - Palmotičeva 20a, Požeška 79, LIST Computers - Nemanjina 32, MAMUT - Ugao Sremske i Knez Mihajlova, NIKON - Vuka Karadžića 7a, NovaBIRO Net - Bulevar Umetnosti 4 (Merkator), PROFOTO - Terazije 36, Molerova, Processor Commerce - 011/655 200, Foto Victor - Mirjevski venac 51, Zorana Radmilovića 1, Bg Elite Foto - Trg Republike bb, Foto Atelje Zemun - Glavna 18, TEHNOMANIJA - Durmitorska 2, Žička 4, Pro-Foto-Best - TPC Banjica, Paunova 24, III Bulevar 86a, Hiper market Super Vero, Foto -Tony Style - Nemanjina 36, Cvijićeva 121, Foto Svet - Trg Republike 5, BG Elektronik - Bul. Kralja Aleksandra 38, Sicomp - Grčica Milenka 4, TBZ Internacional d.o.o. - Kralja Milana 35, BUJANOVAČ, Foto STUDIO 18 - Vojvode Stepe 12, VALJEVO, Foto MEDENICA - Vuka Karadžića 6, Sindelićeva 24, VRŠAC, Inter Sonyc - Dvorska 1, KIKINDA, Foto Sretenović - Trg Srpskih dobrovoljaca 41, KRAGUJEVAC, Foto SONY - 27. Marta 17, Boox Computers - Kneza Miloša 21, KRALJEVO, Foto PAJO - Karadorđeva 32, KRUŠEVAC, Foto Zrak - Veće Kortagina 2, KUČEVO, Foto LIKA - Svetog Save 114, LAZAREVAC, OTR Two for line - Milovana Lazarevića 9, LESKOVAC, Foto Atelje BATA - Bulevar Oslobođenja bb, MobilTel Bulevar Oslobođenja 62, NIŠ, Foto LIK - Podzemni Prolaz 10 lok. 65, Nimax LTD - Obrenovićeve BB, Foto Kodi SD - Generala Bože Jankovića 9, NOVI PAZAR, Foto Spectra - Stevana Nemanje 1, NOVI SAD, AGENA - 021/540 508, Albicom d.o.o. - Grčkoškolska 3, BLIC - Sutjeska 2 (Spens), Trg Slobode 2, CASIO - Sutjeska 2 (Spens), Cyber WORLD - Sremska 9, Media World - Sutjeska 2 (Spens), MOZAIK - Sutjeska 2 (Spens), NOVEL - 021/615 456, ProFOTO - Narodnog Fronta 53, NEC - Jevrejska 27, Spensić - Bul. Oslobođenja 24, Tehnomarket - Bul. Oslobođenja 75, Euroline - Sremska 2, Elmax - Sutjeska 2 (Spens), Getel - Slobodana Bojčića 22, PROKUPLJE, DSS MOBIL - Ratka Pavlovića 53, SENTA, Manrico d.o.o. - Poštanska 1, SOMBOR, Foto Color 24 - Čitaonička 3, SUBOTICA, Foto FOKUS - Borisa Kidriča 10/4, Mobil centar - Dure Đakovića 7, Music SHOP - Braće Radika 148/7, UŽICE, Foto M studio - Dimitrija Tucovića 64, ŽAJEČAR, Nik - Nikole Pašića 25, ZRENJANIN, Digitalac - Centralna Pijaca L5, lokal 14, ČAČAK, COLOR Foto - 9 Jugovića 27, Darko shop - 063/8072 711, Foto ELITA - Dragiše Miševića 62

U svim prodajnim mestima: ComTrade, pakom, TEHNOMARKETEVIROPA

info tel:
011 344 7036
011 344 7038

www.refot.com

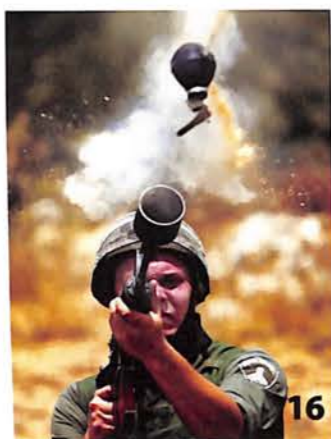
STALNE RUBRIKE

- 4 **AKTUELNOSTI**
Dešavanja na fotografskoj sceni
- 11 **KNJIGE**
Novi naslovi u našim knjižarama
- 14 **MOJE ISKUSTVO**
Kako do prvog digitalnog fotoaparata - vaše digitalne dileme razjasniće Svetislav Dragović
- 34 **FOTO-PRAKSA**
Histogram nalazimo svuda, a znamo li čemu služi i koliko može da nam koristi?
- 36 **POPULARNA ISTORIJA FOTOGRAFIJE**
Vremeplov nas nosi dalje kroz zanimljivu i neobičnu istoriju fotografije
- 67 **FOTO-KLASIKA**
Putokaz ka pravom putu koji vodi do dobre crno-bele fotografije
- 68 **FOTO-AMATER**
Zapisano u analognu beležnicu: kako je kroz lični portal Boško Branković stigao do novih svetova mašte
- 70 **FOTO-KOMENTAR**
Goran Malić nastavlja komentarisanje - jer ste vi to tražili
- 74 **KONKURS**
Polako dostižemo i kvantitet i kvalitet
- 79 **PISMA ČITALACA**
Druženje nastavljeno, greške ispravljene a pohvale prihvaćene!
- 80 **KONKURS - BRZINA**
Kao što smo obećali predstavljamo najbolje fotografije pristigle između dva broja

FOTOŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 24 **ŽIVOT U BOJI**
Snaga i moć koju boja ima - kako složiti mozaik obojenih kockica svakodnevnice realnosti
- 25 **MAGIJA BOJE**
U iznad svega ozbiljnoj igri sa krugovima boja nalazimo Vladimira Červenku
- 32 **VIRTUALNE GALERIJE**
Maša Dikosavljević objašnjava neograničene mogućnosti virtualnog izlaganja - kako do brojne i stvarne posete
- 38 **WATERMARK**
Jednostavna i efikasna zaštita od neautorizovanog kopiranja fotografija na internetu

YUPP: VESTI REPORTAŽA, GORAN TOMAŠEVIĆ, REUTERS

WWP: PRIRODA REPORTAŽA, CARSTEN PETER, NEMAČKA, NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE, "UNUTAR TORNADA"

© PETE TURNER, "BOATWAKE", 1966

FOTOGRAFI

PORTFOLIA POZNATIH IMENA FOTOGRAFIJE

- 16 **YU PRESS PHOTO 2004**
WORLD PRESS PHOTO 2004
Osetite svu veličinu i značaj novinske fotografije - mi u svetu i svet kod nas
- 40 **PETE TURNER**
Predstavljamo jednog od najznačajnijih svetskih fotografa koji je život posvetio fotografiji u boji

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 48 **NOVITETI**
Svet tehnike je u nezadrživoj ekspanziji a vaš vodič kroz svu tu gužvu jeste Imre Szabó
- 52 **NIKON F6**
Novi neprikosnoveni vladar na tronu analogne fotografije
- 56 **NIKON D2X**
Snaga 12,4 Mpx čipa smeštenog u srcu najboljeg digitalnog SLR fotoaparata iz Nikonove porodice
- 59 **ENERGIJA**
Energije nikad dosta - postoje li granice u brzini punjenja i kapacitetu baterija
- 60 **PREZENTACIJE**
Hewlett Packard prezentacija - potencijal digitalne fotografije za Home korisnike
Firma Medicom predstavlja nove Noritsu digitalne mini-laboratorije
- 62 **ŠTAMPAČI**
Štampanje fotografija kod kuće a bez računara?

NASLOVNA STRANA

© Pete Turner, Green Headress, 1970

reč urednika

Do skorog viđenja

Kako vreme leti! Pre četiri godine, u isto ovo vreme, izdali smo "novi-stari" broj časopisa Foto i prekrstili ga u REFOTO. Interesantno je, a i zahvalno, pogledati prve i ove poslednje brojeve jer, ako već nismo do sada, shvatamo koliki smo napredak postigli i šta smo sve "preko glava preturili". Pretpostavljam da shvataate da je izdavanje kvalitetnog časopisa posvećenog nekom od segmenata kulture ravno "nemogućoj misiji" kada tu misiju obavljate "u zemlji" Srbiji. Pravila igre i ponašanja navodno su uspostavljena, ali pre liče na surovu gladijatorsku "zabavu" u kojoj je sve dopušteno - pod uslovom da neko na kraju bude krvav i mrtav! Ovakvo razmišljanje progona me svaki put kada se razočaram što ne možemo da uradimo ovo ili ono i što moramo da napredujemo "sapatim nogama" jer nas svaki veći korak može odneti pravo u provaliju, i to nepovratno. Zbog toga smo, u našem radu, usvojili tzv. istočnjačku filozofiju koju karakterišu: strpljenje, samokontrola, opuštenost i vera u sebe. Kažu, rezultat je zagarantovan, samo morate da izdržite do kraja. Nadam se da će većina vas ostati s nama do kraja i podržati pomalo izmenjen "vodeći tim" koji će u narednih nekoliko meseci predvoditi Milan Živković kao izvršni urednik jer, pored ove istočnjačke, posvetiću se još jednoj, u životu najvažnijoj - majčinskoj filozofiji. Trudiću se da svom detetu ne kupim fotoaparat barem prvih šest meseci, ali pazite se, s obzirom na fotografijom opsednutu atmosferu i okruženje u kojoj će rasti, može lako postati još jedna zvezda na fotografskom nebu! Ma, šta god da bude, za mene će uvek biti najsajnija zvezda. Ne shvatajte ovo kao oproštaj, samo ćemo malo da se odmorimo jedni od drugih - a to svaku vezu osvežava! Da ovaj privremeni rastanak ne bude tužan, pripremili smo vam broj prepun najluđih boja (treba tek da vidite moj orman s odočom!) i puno, puno informacija, pre svega o tehnici. Još jedno slavno ime svetske fotografije Pete Turner ulepšalo je naše stranice, a tradicionalni konkursi Yu i World Press Photo i dalje nam oduzimaju dah i dokazuju snagu novinske fotografije. Proleće je najzad stiglo. Iako je ružno vreme mnogo interesantnije za fotografisanje, verujem da će vas ovo sunce izmamiti napolje, "naoružane" fotoaparatima. Svaki grad na svetu najlepší je u proleće i nadam se da ćemo potvrdu toga gledati u narednim brojevima, na stranicama posvećenim našem foto-konkursu. Uživate u proleću, a ja ću u svojoj novoj ulozi i... vidimo se uskoro!

Ivana Brezovac
i.brezovac@refoto.co.yu

REFOTO ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE
www.refoto.co.yu

Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17; tel. 011/2456-151; 2447-958; faks. 011/4460-234, e-pošta: refoto@net.yu; žiro-račun 255-0009770101000-53. Cena pojedinačnog broja 180 dinara

Direktor Slobodan Vukadinović
Glavni i odgovorni urednik mr fot. Ivana Brezovac
Izvršni urednik Milan Živković

Redakcija Boris Bjelica, mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović, Goran Malić, Miroslav Nikoljačić, Nijaz Selmanović, Imre Szabó, mr fot. Mitar Trninić, Srdan Vuković

Saradnici Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt), Stevan Ristić, Radomir - Maša Dikosavljević, Jelena Matic, Miloš Zdravković, Srdan Vukmirović, Ivan Tošić

Master dizajn Nikola Mirčić
Tehnička redakcija i dizajn Sanja Kovačević, Petar Vukadinović, Jelena Lukić

Lektor Biljana Gordić
Marketing REFOT B, tel. 011/2456-151; faks. 011/2447-958, e-pošta: refoto@net.yu

Štampa Štamparija "Politika AD", Beograd
Pre-press REFOT B - Rukopisi i priloge se ne vraćaju. Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije, broj 413-00-00244/2002-04, časopis je oslobođen plaćanja poreza na promet

Distribucija "Porter", Lazarevićeva 2, Beograd, tel. 011 323-58-46

IN MEMORIAM
VOJO RADONIĆ
1963-2005

Na umjetničkoj sceni Crne Gore od nedavno se osjeća velika praznina.

Tragični gubitak Voja Radonića zapanjio je i zatekao ne samo prijatelje i kolege, već i one koji su ga sasvim površno poznavali. Vojo nije bio samo veliki fotograf – bio je i veliki čovjek koji je plijenio svojim nenametljivim šarmom, jedinstvenom sposobnošću komunikacije i neponovljivom nonšalancijom iz koje se naslućivalo ogromno znanje i plemeniti duh. Sve što je radio bilo je odraz apsolutne posvećenosti i ljubavi prema svom poslu. Stalno učešće i redovne nagrade na fotografskim konkursima, saradnja s Crnogorskim Narodnim Pozorištem i Kraljevskim Pozorištem na Cetinju, velikim brojem izdavača, umjetnicima i kolegama fotografima, uporna potraga za sopstvenim umjetničkim izrazom, stvorile su sliku sveprisutnosti ovog neumornog čovjeka u svim segmentima kulture i vizuelnih komunikacija. Svojim postojanjem i kreativnošću Vojo Radonić ostavio je neizbrisiv trag na kulturnoj i umjetničkoj sceni Crne Gore. Narodni muzej Crne Gore pripremao je izložbu Vojovih radova u trenutku njegove tragične smrti. Ova izložba biće otvorena sredinom aprila, u galeriji "Atelje Dado". Za kraj godine Narodni muzej planira organizovanje retrospektivne izložbe i izdavanje monografskog kataloga radova Voja Radonića.

M. DABOVIĆ

RADIO SLOBODNA EVROPA

FOTO-KONKURS

Mladen Marilović, jedan od producenata, pobjednik je foto-konkursa koji je organizovao Radio slobodna Evropa iz Praga. Tema konkursa bila je "Moj pogled na zimu" i žiri je proglasio Mladenovu fotografiju pod nazivom "Šetnja s prijateljem" kao najbolju u konkurenciji od preko pedeset fotografija.

IZLOŽBE

Foto-monografija Dragoljuba Tošića

APRIL-MAJ 2005. BEOGRAD

Redakcija časopisa REFOTO pripremila je foto-monografiju bivšeg člana redakcije, velikog fotografa, vrhunskog pedagoga i dragog prijatelja Dragoljuba Tošića koji je preminuo 8. aprila prošle godine. Oko 120 crno-belih fotografija, nastalih tokom petnaestak godina Tošićevog aktivnog bavljenja fotografijom, biće predstavljeno na preko 170 stranica luksuzno odštampane knjige u duotonu, s tvrdim povezom. Knjiga će izaći iz štampe krajem aprila, a svi zainteresovani koji naruče knjigu do 15. maja dobiće je po ceni od 1.100 dinara dok će u prodaji koštati 1.500 dinara. Knjiga se može naručiti putem telefona: 011 2456 151, narudžbenicom u časopisu ili e-poštom: refoto@net.yu.

Izložba pozorišne fotografije

MITAR TRNINIĆ, MART 2005. KLUB 21, PANČEVO

U izuzetno prijatnom ambijentu Kluba 21 u Pančevu organizovana je izložba pozorišnih fotografija Mitra Trninića. Ovaj zaljubljenik u zanimljivi svet pozorišne scene na otvaranju izložbe je kroz zanimljiv dijalog s posetiocima objašnjavao kada, kako i gde su snimljene pojedine fotografije. Oko dvadesetak radova velikog formata (50x70 cm) i isto toliko radova formata 30x40 cm predstavljaju svojevrsan presek kroz ovu oblast interesovanja Mitra Trninića. Crno-bele fotografije velikog formata snimljene su studijski i predstavljaju zanimljive i snažne portrete eminentnih glumaca, dok su kolor snimci, nastali pod svetlosno nepovoljnim scenskim

uslovima, zadržali važnost momenta, a ujedno i sačuvali nezamenljivi deo fotografija snimljenih na ovaj način – atmosferu.

M. ŽIVKOVIĆ

Rendez vous avec Paris

TOMISLAV PETERNEK, MART 2005. KULTURNI CENTAR, ZRENJANIN

Posle izložbe u Beogradu i Baru, izložba fotografija Tomislava Peterneka snimljenih u Parizu od 1969. do 2005. godine postavljena je u Kulturom centru Zrenjanina. Ime Tomislava Peterneka postalo je sinonim za vrhunskog umetnika fotografije. Njegov nemiran i radoznao duh, kao i priroda fotoreporterskog posla, omogućili su mu da se u svom impozantnom fotografskom opusu slobodno šeta kroz citav niz žanrova: od portreta, primenjene, modne, life, podvodne fotografije... Višeznačnost tema i ideja

koje fotografije nose nameće i različite likovno-estetske pristupe. Na pojedinim fotografijama kompozicija je krajnje pročišćena i svedena na igru monohromnih, apstraktnih geometrijskih površina...

J. TUTOROV

Sedam decenija ilustracije i fotografije u NIN-u

3. 2 – 1. 3. 2005. GALERIJA NEW MOMENT, BEOGRAD

Izložba je upriličena povodom obeležavanja ne tako malog jubileja – sedamdeset godina postojanja našeg najpoznatijeg nedeljnika NIN. Pored karikatura, na izložbi su prikazane kolor i crno-bele fotografije naših istaknutih fotoreportera. Tematski raznovrsne, ove fotografije objavljivane su na naslovnim stranama ili u okviru tekstova i time doprinosile boljem i potpunijem razumevanju sadržaja časopisa. Preko odličnih portreta umetnika i književnika Branka Belića, fotografija s prizorima iz svakodnevnog života (kolone izbeglica, poplave, demonstracije) Tomislava Peterneka, Imrea Szaboa, Željka Sinobada, Slobodana Potića i Save Radovanovića, na

izložbi su se mogle videti i modne fotografije Miroslava-Miče Nikolića, kao i glamurozni portreti Dragana Timotijevića Belmonda. Povodom izložbe objavljen je i specijalni dodatak NIN-a – Art katalog. Autor teksta je Goran Malić.

J. MATIĆ

BRANKO BELIĆ

TOMISLAV PETERNEK

Portreti

DUBRAVKA ZIRAMOV LAZIĆ 3 – 16. 2. 2005. GALERIJA CIRKUS, BEOGRAD

Portretna fotografija je slika čoveka i jedan od zahteva koji mora da ispunjava ovaj tip fotografije jeste da prikaže unutrašnji naboj i karakteristike portretisanog. Međutim, da li portretna fotografija mora da predstavlja sliku čoveka i da li samo čovek ima ličnost? Fotografije Dubravke Ziramov – Lazić pokazuju i dokazuju suprotno. Na petoj samostalnoj izložbi umetnica je predstavila seriju crno-belih fotografija s

portretima mačaka. Sve fotografije urađene su na način na koji se inače radi klasična portretna fotografija. Umetnica je htela da ukaže na

to da životinje, u njenom slučaju to su simpatične mace, imaju neke karakteristike svojstvene ljudima. Dok neke deluju pomalo uplašeno i zbunjeno zbog prisustva fotografa i fotoaparata, dotle nam druge, izgledom i pozom, jasno stavljaju do znanja da su namčori, mrgudi ili pak dobronice i dragi likovi. Dubravka Ziramov – Lazić trenutno radi kao asistent na predmetu fotografija na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, gde je 1997. godine diplomirala na odseku slikarstvo. Magistrirala je u klasi profesora

Branimira Karanovića na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu 2000. godine.

J. MATIĆ

Putevi Abasa Kjarostamija

27. 2 – 20. 3. 2005. SALON MUZEJA SAVREMENE UMETNOSTI, BEOGRAD

Iranskog reditelja Abasa Kjarostamija domaća publika pamti po filmovima "Kroz maslinjake", "Vetar će nas poneti" i "Ukus trešanja" za koji je dobio Zlatnu palmu u Kanu. Kjarostami je rođen 1940. godine u Teheranu. Diplomirao je na Fakultetu lepih umetnosti na Teheranskom univerzitetu. Snimio je preko trideset dokumentarnih, igranih i obrazovnih filmova. Na ovogodišnjem FEST-u beogradskoj publici predstavio je tri filma snimljena digitalnom kamerom, kao i seriju od pedeset i dve crno-bele pejzažne fotografije. Sve fotografije nalaze se u kolekciji Nacionalnog filmskog muzeja u Torinu. Priroda za Kjarostamija predstavlja bekstvo od stvarnosti i gradskog ludila u tišinu, besmrtnu igru oblika, obrisa i senki. U stanju je da sati-

ma pešači i posmatra staze, planine i drveće pre nego što podigne fotoaparat i pritisne okidač. Svaka njegova fotografija nastala je kao rezultat pažljivog studiranja i iščekivanja pravog trenutka. Snimljeni u različito doba godine i dana, pejzaži Abasa Kjarostamija daleko su od pukog prikaza nekog mesta. On ne želi da pravi suvenir s putovanja, foto-razglednicu, već da uhvati magiju neba i kamena, puteva i planina.

J. MATIĆ

KONKURSI

DANUBE

DEF – Danube Environmental Forum poziva sve fotografe, amatere i profesionalce, koji žive pokraj Dunava da učestvuju na konkursu "Danube". Takmičenje ima za cilj da prezentuje fotografije prirode, kulture i opasnosti po životnu sredinu. Takmičenje ima tri kategorije:

1. Ljudi i voda;
  2. Problemi vezani za Dunav: poplave, kanalizaciju, zagađenja;
  3. Priroda: biljke i životinje.
- Prijem radova: do 15. maja 2005. Nagrade: 200 za prvo, 150 za drugo, i 50 evra za treće mesto. Primaju se isključivo dijapozitivi i fotografije u digitalnom obliku na CD-u snimljene tokom prethodne dve godine, minimalne veličine A5 i rezolucije 300 dpi uz koje je neophodno dostaviti i print A5 formata. Maksimalan broj radova po kategoriji je 5. Na posebnom papiru treba dostaviti: naziv fotografije, opis, ime biljke ili životinje (na engleskom i na latinskom), datum, vreme i mesto snimanja, kategoriju, ime i adresu autora.

Sve zajedno poslati na adresu: DEF Secretariat, Rytierska 2, 841 10 Bratislava, Slovak Republik E-pošta: def@changenet.sk

BETA FOTO-KONKURS

Novinska agencija BETA organizuje konkurs za najbolju novinsku fotografiju u Srbiji i Crnoj Gori pod nazivom "Betina nagrada za fotografiju" 2005. godine.

Konkurs je oglašen 15. februara i traje do 15. aprila. Izložba nagrađenih fotografija otvara se u utorak, 3. maja u Muzeju istorije Jugoslavije, u Beogradu, Trg Nikole Pašića br. 11. Nagrade će biti uručene na svečanom otvaranju izložbe. Izložbu prati katalog u kojem će, pored nagrađenih fotografija, biti objavljeni i radovi koji su dobili specijalne nagrade kao i fotografije koje je selekcionisao stručni žiri sastavljen od istaknutih poznavalaca novinske fotografije.

Konkurs za najbolju novinsku fotografiju ima posebnu stranicu na sajtu Bete, na kojoj se nalaze uslovi konkursa, propozicije, sastav žirija, sponzori i druge važne informacije.

KONKURSI

DANI PRIRODE

10 – 20. 6. 2005.

BANATSKI BRESTOVAC

Dom omladine i KFFA "Ponjavica" u okviru manifestacije "Dani prirode" organizuju izložbu fotografija i dijazozitiva na temu Priroda. Svaki autor može poslati šest crno-belih ili kolor fotografija, formata od 18x24 do 30x45 cm, a na poledini fotografije treba napisati podatke predviđene pravilnicima FSSCG i FKSS. Nagrade: Zlatni, Srebrni i Bronzani brestov list za kategorije: fotografija pojedinačno i kolekcija. Organizator dodeljuje gran pri "Brestov list" najboljem autoru izložbe, plus novčanu nagradu od 10.000 dinara.

Prijem radova: 30. 4. 2005.

Otvoranje izložbe: 10. 6. 2005.

Radove slati na adresu: KFFA "Ponjavica", 26234 Banatski Brestovac, M. Tita 4. Ko želi može predati radove u FSSCG ili FKSS. Kontakt: Dom omladine, Marjan Videnović, 013/ 626-101; KFFA "Ponjavica", Srećko Janković, 064/ 1396-624, Zdravko Simijonović, 064/ 1211-788.

IZLOŽBA SRPSKE FOTOGRAFIJE U TORONTU

"Camera Obscura Serbia" je godišnja izložba fotografije u organizaciji "Praxis" galerije. Izložba se održava svake godine u maju, koji je zvanično mesec fotografije, u Torontu, a samim tim pruža nam se izvanredna prilika da se široj javnosti predstavimo kao deo jedne kulturne zajednice. Izložba je otvorena za sve fotografe, profesionalce i amatere, srpskog porekla bez obzira na mesto boravka. Stručni žiri dodeliće prvu nagradu i dve specijalne nagrade na otvaranju izložbe. Izložba će se održati od 13. do 26. maja 2005. godine u "Praxis" galeriji, 1614 Queen St. West, Toronto, Ont., M6R 1A8, Canada.

Za dodatne informacije možete zvati Anku Mioković svakim danom sem nedelje i ponedeljka, od 10 do 18 časova na tel.: 416 532 0250 ili nas potražite na: <http://www.praxisart.net>.

Sva lica Maroka

GERARD RONDEAU 15. 3 – 22. 4. 2005. FRANCUSKI KULTURNI CENTAR, BEOGRAD

Francuski fotograf Žerar Rondo poznat je beogradskoj publici po izložbi "Muzejske intime" održanoj početkom prošle godine u Francuskom kulturnom centru.

I ovoga puta autor nam je predstavio seriju od stotina crno-belih fotografija nastalih tokom boravka u Maroku. U egzotičnoj zemlji Severne

Afrike Rondo je boravio nekoliko puta od 1994. do 1999. godine. Fotografisao je predele, svakodnevni život, poznate ličnosti iz sveta umetnosti i kulture. Rondove fotografije marokanskih gradova, plaža, uskih uličica, kuća, enterijera i ljudi sadrže u sebi dozu romantičnog i neprolaznog. Okom veštog posmatrača, Rondo je uspeo da prikaže raznovrsnu kulturu, preplitanje starog i novog, čari ove prelepe zemlje. Žerar Rondo rođen je u Strazburu. Imao je nekoliko samostalnih izložbi. Jedno vreme radio je kao fotoreporter časopisa *Monde*.

J. MATIĆ

Izložba fotografija Gorana Bertoka

12 – 19. 3. 2005. GALERIJA STUDENTSKOG KULTURNOG CENTRA, BEOGRAD

Slovenački umetnik Goran Bertok predstavio je seriju od trideset i četiri crno-bele fotografije na kojima istražuje fenomen tela, telesnosti i mazohizma. Bertok polazi od toga da je telo izgubilo svaku vrednost. Na fotografijama su prikazani delovi muškog i ženskog tela izloženi različitim vidovima destrukcije (probadanje, sečenje i sl.). Kod većine fotografija ne otkriva identitet fotografisanih, a osvetljeni su samo oni

delovi tela koji su podvrgnuti intervenciji. Prizori koji se nalaze pred posmatračem fotografija deluju hladno, gotovo sablasno i traumatično. Goran Bertok trenutno živi i radi u Ljubljani. Izlaže od 1990. godine u galerijama Kapelica, Cankarjev dom, Moderna galerija i drugim. Pored galerija, Bertok radove izlaže i u specifičnim prostorima kao što su zatvori i podrumi.

J. MATIĆ

Ona se budi

ANA ĐAK-KOŠTIĆ 15. 3 – 4. 4. 2005. MALA GALERIJA SINGIDUNUM, BEOGRAD

Tokom duge istorije slikarstva i fotografije umetnici su se uvek vraćali jednoj temi, ženi. Za neke, ona je bila simbol erotičnosti i seksualne fantazije, dok su drugi u njoj videli simbol proleća, prirode i života. Ana Đak-Kostić pripada drugoj grupi umetnika. Na

izložbi je predstavila petnaest kolor fotografija na kojima su prikazane žene u trenutku buđenja. U Miljani, Jadranki i Mariji, lepim i uspešnim ženama, Ana je videla simbole ponovnog pokretanja prirode, proleća koje se polako budi oko nas i u nama. S obzirom na to da se proleće obično vezuje i za jarki kolorit, na Aninim fotografijama prevladaju plava, zelena i crvena boja. Ana Đak-Kostić rođena je u Beogradu 1972. godine. Diplomirala je na Univerzitetu primenjenih umetnosti na Odeku fotografija, u klasi profesora Branka Nikolića.

J. MATIĆ

35. Salon International d'Art Photographique

7 – 21. 11. 2004. SANCE, FRANCUSKA

Pod patronatom FIAP-a održana je međunarodna izložba na koju je pristiglo 2.070 fotografija iz preko 30 zemalja sveta, od kojih je za izložbu odabrano 247. Našu zemlju predstavljala su dva autora: Mladen Milojević koji je imao izloženu jednu fotografiju i Saša Preradović sa tri rada od kojih je fotografija "Announce" osvojila Trophee

departementale de la Jeunesse et Sports kao najbolja u kategoriji crno-bele akt-fotografije.

M. ŽIVKOVIĆ

Deseti međunarodni salon minijature

1 – 10. 4. 2005. GALERIJA DOMA KULTURE STUDENTSKI GRAD, NOVI BEOGRAD

Foto-klub Studentski grad iz Beograda uspešno je organizovao jubilarni Deseti međunarodni salon minijature. Ove godine učešće na Salonu, koji je inače pod patronatom FIAP-a, uzelo je 420 autora iz 39 zemalja sa 2.500 fotografija. Međunarodni žiri odabrao je 460 fotografija. U kategoriji kolor fotografija FIAP medaljama nagrađeni su: Vinko Lavtižar iz Slovenije, Subhashish Banerjee iz Indije i Mustafa Demirbas

iz Turske. Medalje Salona dobili su: Simon Strnad iz Slovenije, Boris Radivojkov iz SCG, Ivan Tošić iz SCG. U kategoriji crno-belih fotografija FIAP medalje dobili su: Stevan Pete iz SCG, Peter Drebel iz Nemačke i Tamara Bošković iz SCG. Medalje Salona dobili su: Patrick Bouffort iz Francuske, Vladimir Feodorov iz Izraela i Tan Ghi Nguen iz Vijetnama.

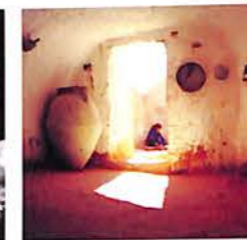
M. ŽIVKOVIĆ

SIMON STRNAD

PETER DREBEL

VINKO LAVTIŽAR

TAN GHI NGUEN

Fotografske uspomene

ZORAN ĐINĐIĆ, 11 – 23. 3. 2005. GALERIJA "ARTGET", BEOGRAD

Ovom izložbom otvorena je četvrta izlagačka sezona u Galeriji "Artget" koja je dobila i novog umetničkog direktora – Goranku Matić. Na izložbi je predstavljeno četrnaest porodičnih i pejzažnih fotografija koje je snimio pokojni premijer Zoran Đinđić u periodu od 1989. do 2002. godine. Sebi je dodelio ulogu posmatrača koji beleži njemu drage ljude i određene situacije. Na najstarijim, crno-belim fotografijama velikog formata Đinđić je poput fotoreportera zabeležio kolone naroda na Gazimestanu 1989. godine. Na kolor snimcima prikazani su peščana pustinja i premijerova porodica na letovanju. Poslednja fotografija odudara od ostalih.

Predstavlja Đinđićev premijerski kabinet i jedina je koja aludira na njegov "javni položaj". Autorka izložbe, Goranka Matić, želela je da ukaže na drugu stranu premijerove ličnosti za koju je do danas samo mali broj ljudi znao. Ipak, postavlja se pitanje da li je ovom izložbom to i uspela.

J. MATIĆ

Žena

8. 3. 2005. GALERIJA FKVS, NOVI SAD

Na Dan žena otvorena je izložba fotografija kojima su žene inspiracija i motiv. Već tradicionalno, Foto-kino i video savez Vojvodine organizuje ovu izložbu i odziv je bio izuzetan. Pristiglo je 589 fotografija od 132 autora, pa žiri u sastavu Katica Lazukić – Ljubinković, Dušan Živkić i Milan Živković nije imao lak zadatak. Za izlaganje su izdvojene 142 fotografije 93 autora, a za kolekcije fotografija nagrađeni su: Marko Risović, Saša Preradović i Jožef Išpanović. Nagrade za pojedinačne fotografije dobili su: Ljubomir Kojić, Thierry Nectoux (Francuska) i

Aleksandar Ramadanović. Pohvaljeni su: Vukoman Jevtović za kolekciju, a Boris Dejanović, Jelena Vukičević i Dragiša Medenica za pojedinačne fotografije. Za kreativnu upotrebu novih tehnologija pohvaljeni su: Natalija Kovačević, Branislav Stanković i Stevan Pete.

M. ŽIVKOVIĆ

MARKO RISOVIĆ

LJUBOMIR KOJIĆ

THIERRY NECTOUX

NATALIJA KOVAČEVIĆ

KONKURSI

SEDMI PODRAVSKI SALON "ĐURĐEVAC SALON 2005"

1. Teme izložbe: a. Slobodna; b. "Vode" (Temu Vode treba shvatiti i kao metaforu, simbol, ideju...).
  2. Autori mogu za svaku temu poslati najviše po tri crno-bele ili kolor fotografije veličine 30x40 cm. Autor može prijaviti u svakoj temi samo jednu kolekciju do četiri fotografije. Manje fotografije moraju biti kaširane na podlogu maksimalne debljine do 1 mm, obavezne veličine 30x40 cm.
  3. Na poledini svake fotografije ili podloge treba napisati: naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu autora, telefon i eventualno e-poštu, naziv foto-kluba, tema A ili B.
  4. Prijem fotografija do 12. 9. 2005; otvaranje izložbe 1. 10. 2005.
  5. Fotografije za izložbu treba dostaviti na adresu: Foto-kino klub "Drava", H-48350 Đurđevac, Poštanski pretnac 24.
  6. Kotizacija za katalog i poštarinu iznosi pet evra.
- Kontakt: fk-k-drava@kc.hinet.hr.

KONKURS NIKON POLJSKA

Teme: Transformacije (za kolekciju do pet fotografija) i Privatni prostor (za pojedinačne radove). Gran pri konkursa se dodeljuje u kategoriji kolekcije. Specijalne nagrade su za pojedinačne radove. Svi nagrađeni radovi biće objavljeni u specijalnoj rubrici časopisa Foto i izložene na Fotofestival 2005. Radove po-slati pre 15. aprila na adresu: Foundation of Visual Education, Tymienieckiego 3, 90-365 Lodz, Poland sa naznakom Fotofestival 2005 Contest. Pravila takmičenja na veb adresi www.fotofestival.com.

FKSV, IZLOŽBA – MOTORI

Tema izložbe: motori
Radovi: svaki autor može poslati do 6 fotografija (crno-bele ili kolor);
Formati: 20x30, 30x40;
Na poledini svake fotografije autor treba da ispiše lične podatke.
Kalendar izložbe:
Prijem radova: do 15.5.2005.
Otvoranje izložbe: 27.5.2005.
Radove slati na adresu:
Foto kino i video savez Vojvodine, 21000 Novi Sad, Nikole Pašića 34.
E-pošta: fkvsv@eunet.yu,
www.multivision.co.yu.

PREDAVANJA FOTOGRAFA

ČLANOVA ULUPUDS-A

U okviru pratećeg programa uz izložbu fotografija "Ogledalo" održana je i serija predavanja koja su razmatrala odnos fotografije i dizajna, štampe, muzike i elektronske prezentacije. Predavači su bili: Aleksandar Radoš (muzika i fotografija), Zoran Blažina (fotografija i dizajn), Imre Szabó (fotografija i štampa), Branislav Strugar (pejzaž) i Aleksandar Antić (elektronska prezentacija). Posle prvog predavanja Aleksandra Radoša, koje je bilo posvećeno fotografskim odgovorima na dinamično polje muzike, Zoran Blažina, grafički dizajner, dao je detaljan prikaz upotrebe i (zlo)upotrebe fotografije u oblasti dizajna kroz veliki broj primera, u kojima se dizajn i fotografija interpoliraju. Kolaži i montaže Aleksandra Kujučeva i Branimira Karanovića, dizajnerski "čiste" fotografije Nebojše Babića, konceptualizacija Goranke Matić... Na kraju predavanja, Blažina se osvrnuo na brojne primere u kojima je kroz reklamne kampanje, nešto, bez ukusa i kreativnosti, fotografija zloupotrebljena.

Naredne večeri, Imre Szabó osvrnuo se na sistem obrazovanja u oblasti fotografije u našoj zemlji, kao i konkurentnost dobre fotografije na tržištu dnevne štampe. Redakcije nedeljnih i mesečnih magazina nemaju prostora da adekvatno stimulišu i nagrade produkciju dobrih fotografija, a redakcije dnevnih listova pretrpane su ponudom "free-lance" fotoreportera i teško se odlučuju da prime nove priloge. Na kraju svog izlaganja, Imre Szabó prikazao je fotografije s Yu i World Press Photo, ukazujući na značaj ovih izložbi u svetu i kod nas. Poslednje večeri Branislav Strugar prikazao je najnovije serije svojih fotografija na temu vode u prirodi snimljene na lokacijama Budve i okoline. U kratkom uvodu osvrnuo se na upotrebu filtra pri radu u prirodi, kao i neka iskustva s terena.

Aleksandar Antić, iste večeri upoznao je publiku s potencijalima elektronske prezentacije, kao moguće obrade fotografije do postizanja apstraktnog i apstrahovanog rezultata, primerenog ličnom ukusu autora koji bi se opredelio za ovaj postupak.

M. LAPČEVIĆ

IMRE SZABO

BRANISLAV STRUGAR

GORANKA MATIĆ

Ogledalo

5 - 12. 3. 2005. GALERIJA "OZON", BEOGRAD

Na izložbi su predstavljene fotografije pejzaža članova fotografske sekcije ULUPUDS-a. Fotografiji su kroz različite pristupe dali svoje viđenje slike prirode naše zemlje. Fotografije Dragoljuba Zamurovića, Branislava Strugara, Aleksandra Antića, Dušana Jovanovića, Goranke Matić prikazuju čistu i netaknutu prirodu kojoj čovek još uvek nije uspeo da oduzme lepotu

i savršenstvo. Sasvim drugi doživljaj prirode pružaju nam fotografije Imra Szabéa, Dragoslava Mirkovića i Predraga Mihajlovića, na kojima su prikazane deponije smeća i automobila. Na izložbi se mogu videti i fotografije Tomislava Peterneka, Aleksandra Radoša, Vladana Milisavljevića i Miodraga Miladinovića.

J. MATIĆ

Sretenje u Orašcu

GORAN KOVAČEVIĆ, FEBRUAR 2005, ORAŠAC

U okviru proslave dvesta godina od Prvog srpskog ustanka, u Muzeju u Orašcu održana je izložba fotografija Gorana Kovačevića "Sretenje u Orašcu". Autor je u periodu od 15 godina pratio obeležavanja godišnjice Prvog srpskog ustanka. I kao što je napomenuo u katalogu izložbe: "... sve

ono najbolje što Srbija ima, bilo je bar jednom na obeležavanju velikog datuma u Maričeviča jazu gde je počela sloboda, i zato beležeći njihovo prisustvo i prisustvo običnih građana, shvatio sam da beležim istoriju jednog naroda".

M. ŽIVKOVIĆ

Treći svet

EMILIJA MILJKOVIĆ-IVKOVIĆ, 14 - 21. 3. 2005. GALERIJA KLUBA PRAVNOG FAKULTETA, NIŠ

"Posvećena svima koji su ostali da bi sanjali ... Treći svet". Ovo je napomena autorke, a ujedno i naziv prve samostalne izložbe fotografija Emilije Miljković-Ivković. Uvodnu reč napisao je B. Miltojević, koji kaže: "odraz osobene kreativne ličnosti, jer iako tematski različite, tehnički ne baš mnogo kompatibilne, Emilijine fotografije imaju "filing" i to sasvim određen - emocionalan, pa čak i dramaturški naboj koji gledaoce ne ostavlja ravnodušnim".

M. ŽIVKOVIĆ

U potrazi za bojom

MARJAN MIŠIĆ, 3 - 16. 3. 2005. GALERIJA DOMA OMLADINE, VELIKA PLANA

Na trideset kolor fotografija posetioci su imali priliku da pogledaju deo traganja i otkrića Marjana Mišića u kreativnosti boje. Još je čuveni Leonardo da Vinči u svom "Traktatu o slikarstvu" pisao o posmatranju i pronalaženju oblika u oljuštenoj boji i pukotinama starog zida. Marjan je odvojio delove takvih površina i predočio nam ih kao uzorak, svoj poseban model posmatranja i prepoznavanja. Prikazao je fotografije na kojima je objekat potisnut ne samo u drugi plan nego je ponekad sa druge strane granice prepoznatljivosti.

Leave Your Mark

SVETLANA JOVANOVIĆ, 1 - 16. 3. 2005. GALERIJA CIRKUS, BEOGRAD

Svaka kultura, pokret ili grupa poseduju određene karakteristike po kojima se prepoznaju i izdvajaju od ostalih. Pitanje je da li to čini tu istu grupu i njene članove manje lepim, čudnim ili neprilagođenim? Fotografije Svetlane Jovanović daju nam negativan odgovor. Ona fotografise

priladnike kulture darkera, prepoznatljive po upadljivom oblačenju i šminkanju. Na izložbi je predstavila petnaest kolor fotografija. Modeli su obučeni i našminkani u skladu s njihovim načinom života i kulturom kojoj pripadaju i prezentuju potpuno drugačiji princip lepote koji se zasniva na naglašenom i kiču. Svetlana Jovanović student je fotografije na Akademiji umetnosti u Amsterdamu.

J. MATIĆ

Konkurs

BRZINA
jeste važna!

Budi najbolji! Budi brz! Budi srećan i osvoji Lexmark A4 kolor laser štampač!

fotografija: Bojan Holihov

LEXMARK

Direct Link

REFOTO

Galerija Artget

Podstaknuti uspehom prošlogodišnjih konkursa, časopis Refoto i korporacija Lexmark čiji je distributer Direct Link, pokreću konkurs za najbolju fotografiju sa temom "Brzina". Konkurs će biti otvoren do 15. novembra 2005. Primaju se klasične fotografije kao i fotografije dostavljene u digitalnoj formi (formati JPEG ili TIFF - veličine oko 20x30 cm u rezoluciji 300 dpi). Časopis Refoto će pratiti konkurs i objavljivati najuspešnije radove, a tokom decembra u galeriji Artget biće prikazani radovi koji su ušli u uži izbor. Najuspešniji autor biće nagrađen Lexmark A4 kolor laser štampačem. Radove slati na adresu: Refoto (za konkurs "Brzina") Pčinjska 17, 11000 Beograd.

Vojvodina

Dragoljub Zamurović

/izdavač: ULUPUDS 2004. **/jezik:**
SRPSKI, ENGLJSKI I MAĐARSKI. /
format: 24.8X30 CM. 288 STRANA.
PREKO 200 KOLOR FOTOGRAFIJA. /
povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM.
/cena: 5.900. **/mesto prodaje:** FOTO-ATELJE
"CVETNI TRG", GALERIJA ZAMUROVIĆ, KRALJA MILANA 35

Krajem 2002. godine Dragoljub Zamurović objavio je sada već čuvenu fotomonografiju "Srbija – život i običaji". Listajući knjigu pomislili smo da ne postoji mesto u Srbiji koje Zamurović nije uspeo da na najbolji mogući način ovekoveči svojim fotoaparatom. Međutim, njegova najnovija fotomonografija posvećena Vojvodini pokazuje da priča o našoj zemlji, ispričana u prethodnoj knjizi, nije završena. Dragoljub Zamurović je više od dve godine tragao za lepotom Vojvodine. Pronašao ju je u sakralnoj i profanoj arhitekturi gradova i sela, među ljudima i narodnim običajima, u svakidašnjim životnim situacijama, biljnom i životinjskom svetu. Fotografije su snimane u različito doba godine i dana i iz različitih uglova. Dobar deo fotografija Zamurović je snimio iz vazduha: polja kod Srbobrana u Bačkoj, ribnjak između Bečeja i Bačkog Gradišta, Koviljski rit, pašnjake u severnom Banatu i dr. Napraviti izbor najboljih fotografija gotovo je nemoguće. Fotografije Novog Sada snimljene s Petrovaradinske tvrđave, Gradske kuće u Somboru i Zrenjaninu, fruškogorskih manastira, šarenih seoskih kuća u Banatu, gusana u Mokrinu i sve ostale odlične su zbog svoje likovnosti, jednostavnosti i upečatljivosti. Sve fotografije praćene su veoma zanimljivim tekstom. Autor je reporter i ilustrator *Politike* – Bogdan Ibrajter Tane. Unutrašnji dizajn i štampa urađeni su profesionalno. Jedina zamerka odnosi se na naslovnu stranu na kojoj se nalazi fotografija devojčice sa zmajem u rukama. Da u knjizi ne stoji podatak da je fotografija nastala u Kikindi prilikom festivala "Zmajada", stekli bismo utisak da je snimljena bilo gde u Srbiji. Većina fotografija vojvodanskih pejzaža ili gradova koja se nalazi u knjizi pre zaslužuje da se nađe na naslovnoj strani od pomenute. Osim ovog nedostatka, a zbog svih navedenih kvaliteta, knjiga zasigurno zaslužuje pažnju. Slobodno se može reći da je Vojvodina, zahvaljujući Dragoljubu Zamuroviću, konačno dobila monografiju kakvu zaslužuje. Dragoljub Zamurović je pre dve godine s monografijom "Srbija – život i običaji" svet upoznao s lepotama Srbije, sada je to isto učinio i s Vojvodinom. Pored "Srbija – život i običaji" i "Vojvodina", Dragoljub Zamurović objavio je i monografije o Kazahstanu, Kazanju i Ciganima sveta.

J. MATIĆ

Ptice u letu – hijeroglifi i zapete između neba i zemlje

Salaši – ostrva usred oranja

Pašnjak u srednjem Banatu

Savladvanje pastuva urgom

Digitalne dileme

"DIGITALNO" – KAKO TO LEPO ZVUČI. DOŠLI SMO U SITUACIJU DA NAM SVE DIGITALNO PREDSTAVLJA VRHUNSKO DOSTIGNUĆE LJUDSKOG UMA. DIGITALNI ZVUK, DIGITALNE KONTROLE, DIGITALNO... NO, ZNAMO LI ODAKLE REČ "DIGITALAN" POTIČE?

Digitus na latinskom znači prst. Značenje se posle proširilo, pa je "digit" svaki arapski (tj. naš) broj od 1 do 9. Od reči "digit" nastao je pridev "digitalni" – znači onaj koji se broji. Računari rade s brojevima 0 i 1, tako da sve što se odnosi na računare zovemo "digitalno". Duskora, postojala je samo jedna vrsta fotografije – hemijska. Budući da nije postojala neka druga, nije se isticalo koja je to fotografija. Odjednom su se nekakvi "digi" ušunjali i u fotografiju. Prvo stidljivo, posle sve više i više. Prve digitalne fotografije bile su izuzetno lošeg kvaliteta. Nisam bio jedini koji je na digitalnu fotografiju gledao s blagim prezrenjem. Velike firme: Kodak, Fuji, Minolta, Canon i Nikon su se pre desetak godina dogovorile o uvođenju novog sistema Advanced Photo System (APS). Jedan od retkih koji su sumnjali u uspeh APS-a je bio francuski časopis Chasseur d'Images. Čak su i velikani uhvaćeni na spavanju ekstremno brzim razvojem digitalne fotografije i još brzim zalaskom APS-a. Minolta je zbog toga skoro došla do bankrotstva i spašena je spajanjem s firmom Konica, tako da na fotografskom nebu sija nova zvezda – "Konicaminolta". Lajka izveštava da je u krizi, videćemo kako će i da li će da se izvuče. Digitalna fotografija je tu, ne može se više poricati njeno mesto u tehnici dobijanja slika. Sada imamo dobro poznatu hemijsku fotografiju koja je postala "analogna" i "digitalnu" – tu novu zverku s kojom se suočavamo sve više i više. "Hteo/htela bih da kupim digitalni fotoaparati, koji mi preporučujete?" Verovatno nisam jedini kome se upućuje ovakvo pitanje. Mislim da odgovor na njega nije jednostavan. Moje prvo kontra pitanje je: da li radiš s računarom? Naravno, često čujem odgovor: "ne radim ja, ali radi moj sin/ćerka". U takvoj situaciji vrlo taktično toj osobi kažem da zaboravi na digitalnu fotografiju. Na tržištu postoji čitav niz odličnih analognih fotoaparata. Ako se radi o početniku, najbolje je da nabavi neki od kompaktnih fotoaparata koji su kod nas dobili šarmantno ime "idioti"! Njime se mogu snimiti odlične fotografije ako poštuju osnovna pravila. Ne bih preporučio APS jer je taj sistem potpuno zamro, ali verovatno će još neko vreme postojati foto-laboratorije koje izrađuju fotografije s APS formata tako da ko ga ima može spokojno

da snima takvim fotoaparatom. Osim toga APS ima neke prednosti koje nisu za potcenjivanje: jednostavno ulaganje filma, mogućnost snimanja panorama, tri formata fotografija od jednog jedinog negativa, mogućnost vadenja delimično eksponiranog filma i ponovno stavljanje, diskretna veličina fotoaparata – staje u svaki džep ili tašnu. Kompaktni analogni fotoaparati proizvode se u brojnim varijantama i tu je izbor zaista velik. Pojava digitalne fotografije uticala je na pojavu analognih SLR fotoaparata za amatere, s vrlo dobrim karakteristikama i objektivima. Ovi fotoaparati većinom su od plastike, no to im ne umanjuje vrednost. Od velikih firmi, jedino Nikon potpuno veruje u analognu fotografiju jer je uložio sredstva i ponudio tržištu novi Nikon F6, non plus ultra među profesionalnim analognim fotoaparatomima.

Za one kojima je fotografija bila glavno ili sporedno zanimanje, ne postavlja se pitanje fotoaparata – oni ga sigurno imaju. Postavlja se pitanje da li i kako ući u digitalni svet i tom pitanju posvećen je ovaj članak. I ovde bi bilo prvo pitanje "Radite li s računarom?" Ko ne radi stvarno neće imati mnogo prednosti od digitalne fotografije. Da vidimo zašto. Dok je tržište analogne fotografije prilično stabilno (fotoaparati od pre 10 ili 20 godina još uvek je dobar i upotrebljiv), tržište digitalne fotografije veoma je burno! Svakih par meseci pojavljuju se novotarije i stari modeli teško se prodaju pošto stalno izlaze novi, bolji i jeftiniji. Zbog toga, ako ne možete da iskoristite prednosti digitalne fotografije, zašto ulaziti u taj svet prepun nedostataka?

Za one koji se ne plaše računara, nego čak rade s njim, digitalna fotografija otvara čitav nov svet. Pre svega, fotografija se može odmah videti i ako treba proizvesti na papiru a da ne morate "da završite film". Zatim, fotografije možete detaljno pregledati na monitoru računara i one koje nisu uspele, mogu se odbaciti. Ako se pravi više varijanti jedne teme, onda se sve neuspele varijante mogu odbaciti pre trošenja para na izradu povećanja. Iz iskustva mislim da je za tradicionalnog fotografa najbolje da u digitalni svet ude preko manjeg, kompaktnog i relativno jeftinog fotoaparata. Uletanje u gornju klasu fotoaparata dovelo bi do suočavanja s mnogim tehnikama i

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

terminima koji su dovoljni da zavrte mozak svakome. U kasnijoj fazi, ovaj prvi digitalni kompaktni fotoaparati može da se koristi kao "digitalna beležnica" – da ga uvek imate pri ruci.

Digitalna fotografija je na prvom mestu fotografija. Sva pravila koja važe za analognu fotografiju važe i kod digitalne, uz napomenu da razlika nastaje tek posle "klik", tj. posle snimanja. Neoštra fotografija će i na digitalnom fotoaparatu biti neoštra, bilo da nije dobro uoštrena bilo da je pomaknuta prilikom ekspozicije. Objektiv u principu ostaje objektiv, ima svoju blendu, oštrinu, dubinsku oštrinu. Novosti dolaze posle okidanja i s njima se treba upoznati pre ulaska u digitalni svet na velika vrata. Nema razloga da odbacite svoj lepi SLR analogni fotoaparati zbog digitalnog kompaktnog fotoaparata.

MEGAPIKSELSKO ZBUNJIVANJE

"Koliko megapiksela ima tvoj fotoaparati?" To je najčešće pitanje kada se sretnu dva novopečena "digitalna" fotografa. Marketinški stručnjaci fotoindustrije uspeali su da nametnu megapiksela kao najvažniji pojedinačni znak kvaliteta i na to se hvataju mnogi naivni kupci. Pre par godina, kompaktni fotoaparati imali su dva megapiksela, sada je minimalni standard prešao na tri pa i više. Sa dva megapiksela, pod uslovom da su ostali elementi u redu (objektiv, mirno okidanje bez pokreta, ekspozicija) može se povećati odlična fotografija veličine 18x24 cm a da ne govorim o manjim formatima koji se najčešće i koriste. Sa četiri megapiksela može se povećati dobra fotografija formata 30x40 cm. Naravno, prvo treba definisati reč "može". Može se i negativ od 35 mm povećati dokle hoćete. Što se više povećava, fotografija je manje oštra, međutim zbog svoje veličine ona se gleda s većeg odstojanja. Isto se može reći za digitalne fotografije. Ako fotoaparati od četiri megapiksela daje fotografiju veličine 2.272 x 1.704 piksela, a za prihvatljiv kvalitet (vrlo diskutabilan pojam) nam treba 150 tačaka po inču, s tom rezolucijom može se povećati fotografija formata 28x38 cm. Ako se granica prihvatljivog kvaliteta spušta na 100 tačaka po inču, najveća prihvatljiva veličina biće 40x50 cm! Gde je ta granica prihvatljivog zavisi od onoga ko fotografiju povećava. Nekoliko puta napravio sam, za moje pojmove, sasvim prihvatljivu fotografiju formata 30x40 cm od snimka fotoaparatom od četiri megapiksela. Međutim, koliko često pravimo tako velike fotografije? Kod mene je to više izuzetak nego pravilo.

Ako tako posmatramo stvari, vidi se koliko je jagma za megapiksela nerazumna. To bi bilo kao da se auto bira prema maksimalnoj mogućoj brzini koju može da postigne, a da se pri tome zanemaruju svi ostali faktori koji utiču na kvalitet kola. Svesti sva poređenja na broj megapiksela jeste naivno uprošćavanje kvaliteta. Moja poruka čitaocima je da razmatraju sve karakteristike fotoaparata koji kupuju a da broj megapiksela prihvate s punim razumevanjem. Mislim da je najbolje kao svoj prvi digitalni fotoaparati kupiti kompaktni sa npr. tri megapiksela, i da tim fotoaparatom potpuno ovladaju. Tek kada se potpuno shvati odnos između digitalnog fotoaparata i računara treba misliti na nešto bolje i jače.

PREDNOSTI I MANE MALIH FOTOAPARATA

Njihova najveća prednost jeste mala veličina, to jest, mogućnost da uvek budu pri ruci. U odnosu na analogne kompaktne fotoaparate, prednost je da sliku na monitoru gledamo bez paralakse, pa je snimanje iz blizine olakšano. Većina ima i optičko tražilo, tako da se na suncu (kada je monitor neupotrebljiv) ili u nekoj drugoj situaciji, može snimati kao bilo kojim kompaktnim fotoaparatom. Velika mana malog fotoaparata, u principu, bilo digitalnog ili analognog jeste ugrađen slab blic koji se obično nalazi suviše blizu objektiva i prouzrokuje crvene oči prilikom snimanja (što se vrlo lako koriguje tokom obrade slika na računaru).

Druga mana jeste mala baterija. Mali analogni fotoaparati koriste bateriju samo za zatvarač i svetlomer, dok mali digitalni fotoaparati koriste bateriju i za generisanje slike i napajanje monitora. U malim digitalnim fotoaparatomima, nikada nema dovoljno struje, pa svima preporučujem da sa sobom obavezno nose rezervnu bateriju.

DIGITALNI FOTOAPARATI PRELAZNE VELIČINE

"Prosumer" klasa je ime koje su nadenuli Amerikanci. To ime se sastoji iz "PROfessional" i "CONSUMER" (potrošač). To su digitalni fotoaparati srednje klase koji imaju neizmenjive zum objektivne dosta velikog raspona. Većih su dimenzija pa su snabdeveni i većim baterijama i jačim blicevima. Puno modela ima ekran koji se okreće na sve strane, što je velika prednost, daljinsku komandu, mogućnost priključka dopunskog blica čime se povećava upotrebljivost fotoaparata za snimanje blicem s veće daljine. Prvi "prosumer" fotoaparati imali su tri megapiksela, zatim pet a sada je standard sedam megapiksela. Ovakav fotoaparati može da zadovolji prilične fotografske apetite. Ako je "osnovna škola" završena na malim fotoaparatomima, na ovima se već mogu kontrolisati balans belog, ekspozicija, "bracketing"... Mana ovakvih fotoaparata jeste ograničen raspon zum objektivna, naročito u široko-

ugaonom području. Ti fotoaparati najčešće imaju najkraću žižnu daljinu od 35 mm (ekv. formatu od 35 mm), što je nedovoljno za enterijere i arhitekturu. Retki imaju objektiv od 28 mm a samo jedan meni poznat od 24 mm. Kada je u pitanju područje teleobjektiva, idu od 100 pa čak do 300 mm, ali s jakim teleobjektivom teško se snima iz ruke pa najnovija generacija fotoaparata ima sisteme za stabilizaciju slike. Radi proširenja opsega zuma nude se optički dodaci objektivima, a moje iskustvo govori da svi oni imaju dosta veliku distorziju. Postoji digitalni "lek" za takav problem – mogućnost da se u računaru spoje slike u panoramu (u širinu ili visinu) i da se time kompenzuje nedostatak prave širokougaone objektivna.

SLR DIGITALNI FOTOAPARATI

Najviša kategorija digitalnih fotoaparata jesu jednooki refleksi. Imali smo u poslednjih par godina nekoliko generacija tih fotoaparata i sada ih ima od ozbiljnog amaterskog po ceni od oko 1.000 evra, do pravih remek-dela digitalne fotografske tehnike koji koštaju basnoslovno mnogo i imaju isto toliko mogućnosti. Jedan američki časopis piše da vrhunski digitalni SLR fotoaparati prevazilazi mogućnosti sličnog analognog u kome je film od ISO 100!

Svi fotoaparati koje svrstavam o ovu kategoriju, imaju izmenjive objektivne. Oni mogu da koriste (uz par izuzetaka) ranije objektivne koji su korišćeni za analognu fotografiju i zato je najvažnije s kojim modelom je fotograf radio pre prelaska na digitalnu fotografiju. Kvalitet SLR digitalnih fotoaparata toliko je ujednačen, da se svi slažu da ne treba menjati do sada korišćenu firmu. Ako je neko ranije koristio autofokusni Canon, treba da ostane pri Canonu i u digitalnoj fotografiji, ako je neko bio "Nikondžija", neka razmatra Nikon i slično. Svakako treba proveriti da li stare objektivne možete koristiti na digitalnom kućištu i s kojim ograničenjima. Ipak, bićete prinudeni da kupite makar jedan objektiv kratke žižne daljine. Srećom sada se nude, uz sam fotoaparati po specijalnoj ceni, zum objektivni od 18–70 mm što odgovara rasponu od 28–105 mm kod formata od 35 mm. Brojni objektivni postaju ponovo korisni ali uz faktor povećanja žižne daljine jer je senzor, većinom, oko 1,5 puta manji od formata filma. Jedina stvar koja se, nažalost, ne može koristiti, jesu stari blicevi jer digitalni fotoaparati ne može da čita bljesak s filma, nego sâm blic, napravljen za digitalni fotoaparati, baca dva snopa svetla od kojih prvi služi za merenje svetla blica.

PRVI PROBLEM S KOJIM ĆETE SE SUOČITI

To je, verovali ili ne, ubacivanje novijeg fabričkog softvera u fotoaparati. Meni se to dogodilo sa svim fotoaparatomima koje sam imao poslednjih godina. Firme izbacuju fotoaparate na tržište i prate njihove performanse. Zatim, novim

fabričkim softverom, koriguju one nedostatke koje su uočili kupci. Zato, posle nabavke digitalnog fotoaparata, treba pratiti preko interneta sajt proizvođača i čim novi softver bude pušten, treba ga preuzeti i instalirati u fotoaparati. Ovo je, srećom, jednostavan posao. Drugi problem jeste da se prouči uputstvo za upotrebu, koje može da bude dosta opsežno i verovatno ga ćete imati na svom jeziku. Naravno, ne može se sve naučiti napamet i preporučujem da se u jednoj pregradi torbe nađe uputstvo za upotrebu, jer ne samo da treba saznati kako se rukuje fotoaparatom, nego i šta uraditi kada se fotoaparati, kao mazga, uzgunguni i neće da krene. Svaka firma stavi u fotoaparati tzv. "default" – standardno podešavanje, koje ne mora da odgovara svakom fotografu, pa i to treba promeniti po želji.

SLR fotoaparati donose jedan nov problem: zaprljavanje senzora. Zato treba premeštanje objektivna svesti na najmanju moguću meru i biti spreman da se s vremena na vreme senzor očisti ili, što je uputnije, dâ u servis radi čišćenja. Postoje različite mere protiv zaprljanja senzora. Olympus je bio naročito inventivan i napravio je sistem "otresanja" te prašine, druge firme često imaju softversko rešenje (uklanjanje zrna prašine prilikom snimanja sa same slike).

MALO O CENAMA

Cene digitalnih fotoaparata klizaju naniže. Onoliko koliko je koštao kompaktni fotoaparati pre tri–četiri godine, dve godine kasnije koštao je dobar fotoaparati prelazne veličine, a sada toliko košta SLR digitalni fotoaparati za amatere. Profesionalni fotoaparati koštaju mnogo, ali to su alati za rad koji donose pare i za njih vlada sasvim drugačija logika. Te klizajuće cene sa jedne strane su prednost jer danas, kompaktni digitalni fotoaparati, može da se kupi za par stotina evra, ali čine da se ulaganje u digitalnu fotografiju ne može povratiti jer se vrednost starih modela drastično smanjila. Koliko dugo će to da traje, niko ne zna. Kada tržište postane "zrelo", onda će se i cene stabilizovati. Isto to imali smo prilike da vidimo kada je bila uvedena prva serija autofokusnih fotoaparata, a u sadašnje vreme takvo je tržište računara.

ZAKLJUČAK

Pogrešno je biti generalno za ili protiv digitalne ili analogne fotografije. I s digitalnim i s analognim fotoaparatom mogu se snimiti dobre i loše fotografije. Iz iskustva znamo da fotografiju stvara fotograf a da je fotoaparati samo alatka, često igračka i još češće vrlo skupa igračka. U cilju da se ne ošteti ni sopstvena kreativnost ni džep, dobro je razmisliti o svemu pre nego što se uleti u trošenje para i gaji nada u nerealne rezultate koje nijedan sistem ne garantuje. Treba snimati dobre fotografije, bilo kakvim fotoaparatom. Uostalom, nije važno kakvom je olovkom napisan "Rat i Mir"!

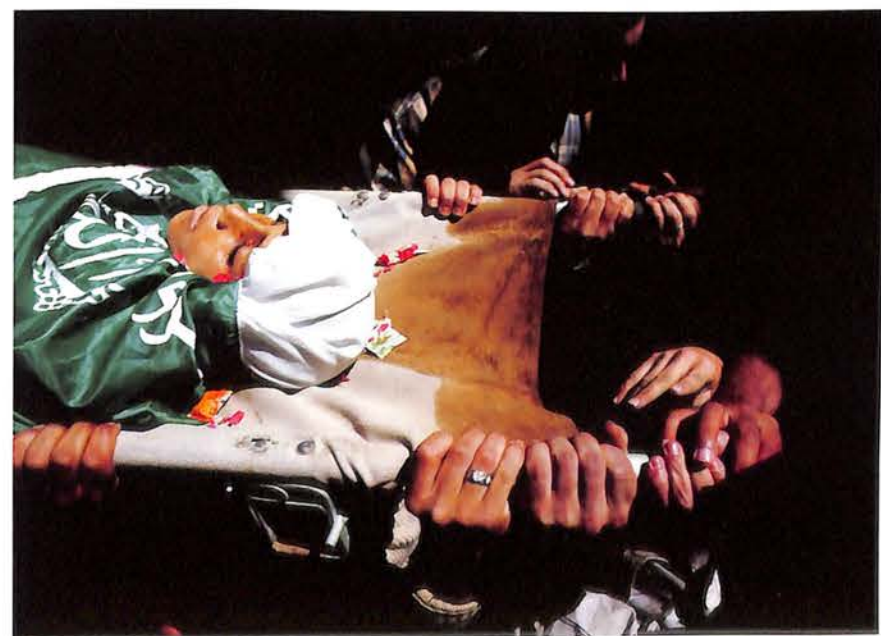
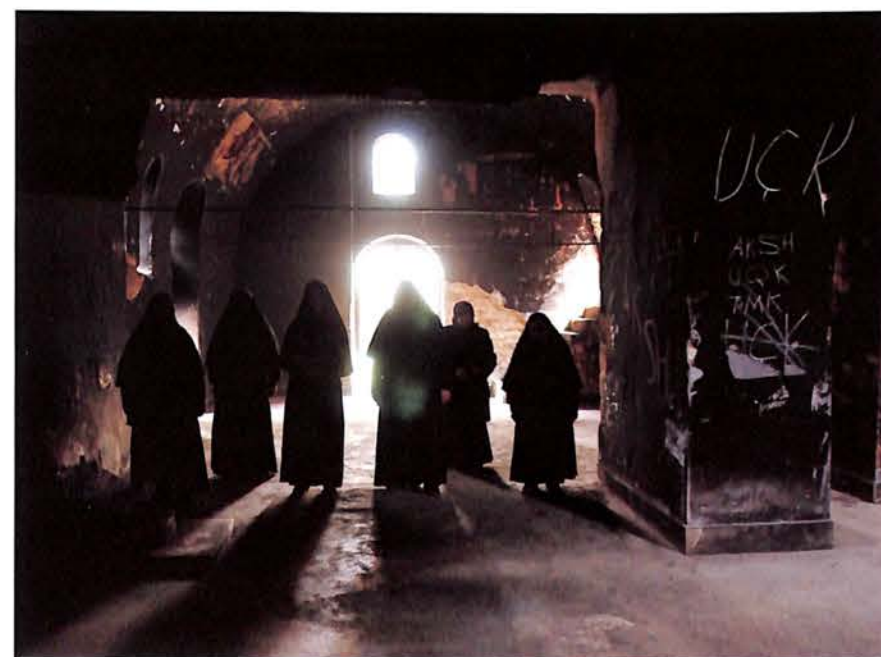
Yu Press Photo 2004

[1] YU PRESS PHOTO i nagrada VESTI REPORTAŽA, "Mideast", GORAN TOMAŠEVIĆ, Reuters

Tradicionalni konkurs novinske fotografije Yu Press Photo ne treba posebno najavljivati. Osmišljen po uzoru na World Press Photo, i ovaj konkurs se bavi najaktuelnijim temama u svetu i kod nas. Na svojevrsan način daje presek događaja koji su obeležili proteklu godinu. Srećom po nas, dešavanja više nisu tako burna, pre bi se mogla okarakterisati kao nestabilna i nejasna. Iz tog razloga naši fotoreporteri fokusirani su, pre svega, na političku scenu, a zatim na javni i svakodnevni život u kojem pokušavaju da pronađu dramu, uzbuđenje, neobične situacije, zastrašujuće ili nestvarno lepe prizore.

Nedostatak zaista dramatičnih događaja uslovljava i sasvim drugi pristup u kojem bi novinska fotografija morala izaći iz okvira trenutne aktuelnosti. Po uzoru na veliku svetsku agenciju kao što je "Magnum" fotografi bi trebalo da tragaju za simbolikom, dubljim

značenjem, vanvremenskim situacijama koje će nadživeti ne samo proteklu godinu već i ovo naše vreme i ostaviti trajni zapis o ljudima na ovim prostorima. Takođe, potrebno je podići i nivo zanatskog umeća koje će potvrditi da dobar fotograf ume da "napravi" dobru fotografiju takoreći "niotčega"! Mnogi će reći da je autoru najbolje fotografije i nagradene reportaže Goranu Tomaševiću taj posao znatno olakšan jer je radeći za "Reuters" u Izraelu bio okružen konstantnom dramom i tragedijom koje donose ratni sukobi. Međutim, čak i u haosu koji najčešće fotografije, njegove fotografije su promišljene, odlično kadrirane i neposredne, čime postavljaju gledaoca u samo središte zbivanja. Fotografija proglašena za Yu Press Photo 2004 prikazuje Palestinca koji protestuje protiv izraelske separacione ograde. Pre samo desetak godina ceo svet slavio je rušenje Berlinskog zida

[2] LIČNOSTI U VESTIMA, "DS", EMIL VAŠ, Evropa

[3] LIČNOSTI U VESTIMA REPORTAŽA, nagrada, "Opstanak", IGOR MARINKOVIĆ, Večernje novosti

[4] BLIC REPORTAŽA, nagrada, "Zapadna obala", GORAN TOMAŠEVIĆ, Reuters

[5] SPORT, nagrada, "Duel", ALEKSANDAR DIMITRIJEVIĆ, Blic

[6] BLIC VESTI, nagrada, "Hapšenje", RAJKO RISTIĆ, Glas javnosti

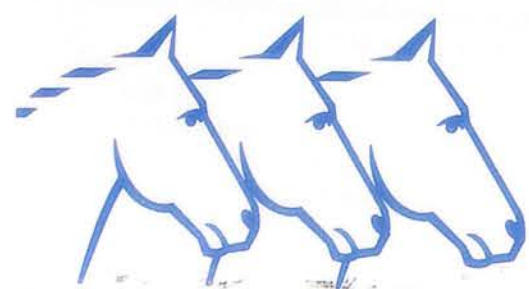
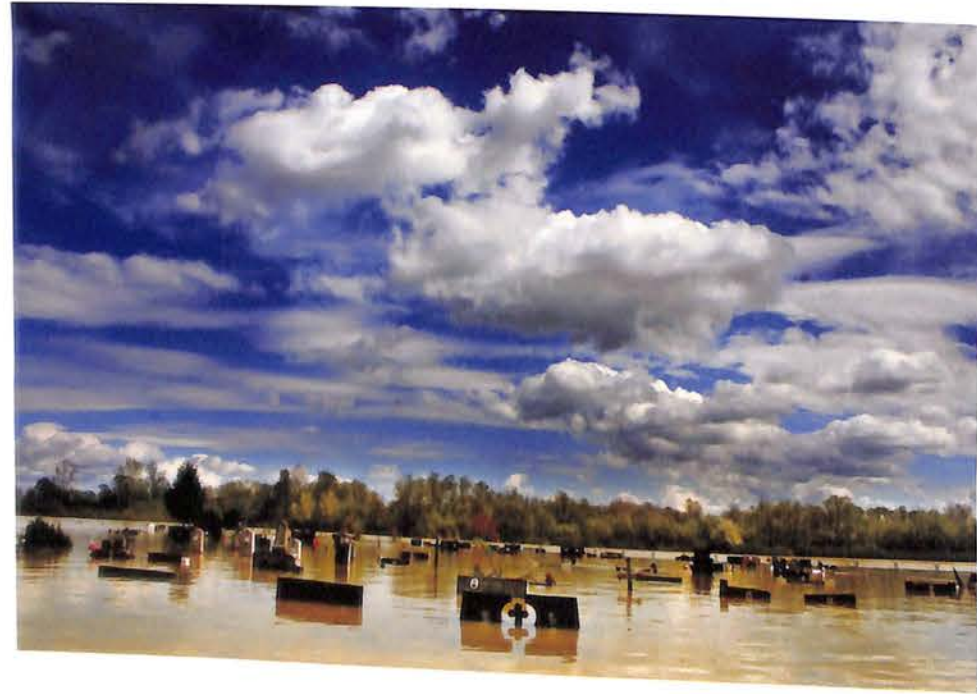
ali stalni sukobi u jednom od najkriznijih područja na svetu vraćaju sat istorije unazad. Gorana Tomaševića interesuje običan čovek i kroz veoma simboličnu fotografiju prikazao je večni sukob i nesklad između težnji tog običnog čoveka i vladavine zemlje čiju istoriju karakterišu večni sukobi.

Iako skoro svake godine pristigne preko hiljadu fotografija na konkurs, nadam se da će ovaj broj, koji sigurno pokazuje i veliku zainteresovanost fotografa da učestvuju na ovom prestižnom konkursu, doneti mnogo više kvaliteta nego kvantiteta i dokazati da je naša novinska fotografija deo Evrope i sveta, bez obzira što mi nismo.

I. BREZOVAC

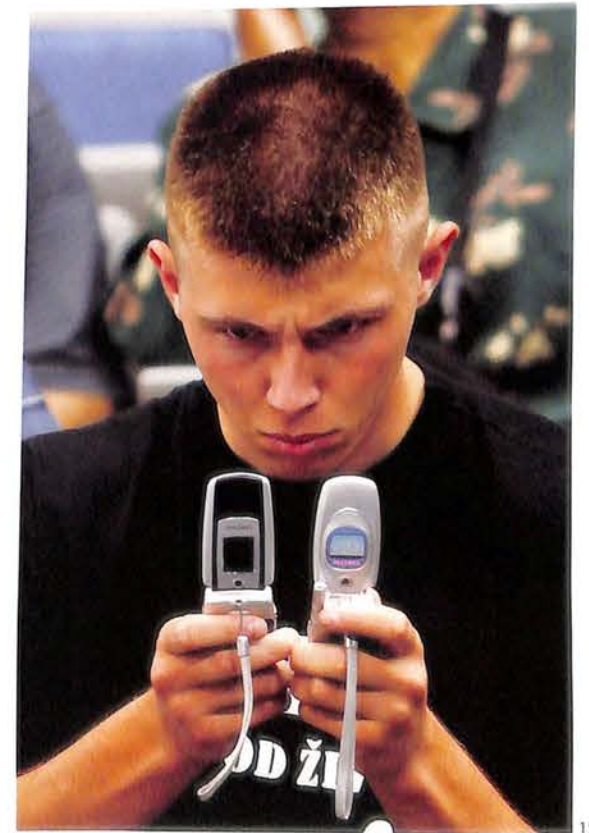
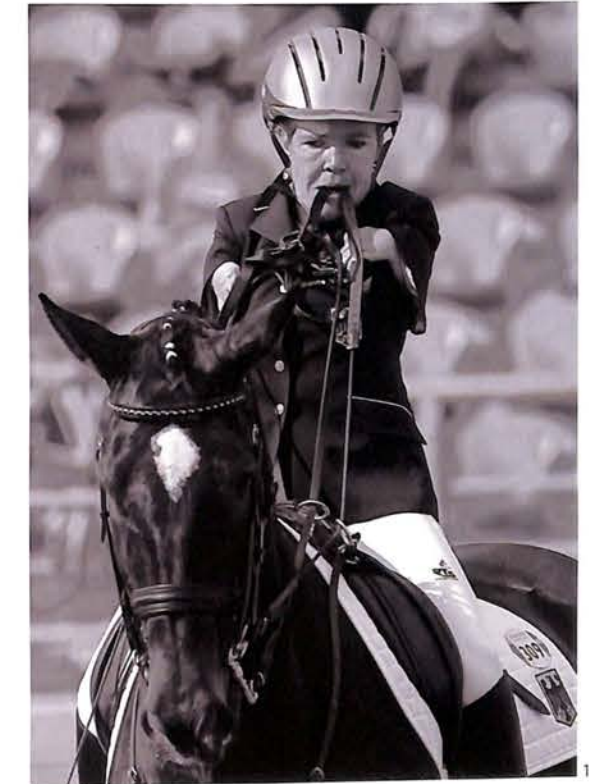
[6] PORTRET, nagrada, "Obradović", SRĐAN STEVANOVIĆ, EPA
 [7] PRIRODA, nagrada, "Poplava", DRAGO VEJNOVIĆ, EPA
 [8] VESTI, nagrada, "Miss", ALEKSANDAR PALAVEVSKI, Evropa
 [9] UMETNOST, "Eksponat", IMRE SZABO, Status
 [10] FOTO-ILUSTRACIJA, nagrada, "Uzorak", MILUTIN LABUDOVIĆ, TV Novosti

[11] UMETNOST REPORTAŽA, "Igi Pop", MARKO ĐOKOVIĆ, Kurir
 [12] PRIRODA REPORTAŽA, nagrada, "Vojvodina", DRAGOLJUB ZAMUROVIĆ, Gamma
 [13] ŽIVOT REPORTAŽA, nagrada, "Požar", IVAN MEĐEDOVIĆ, Jutarnje ogledalo

[14] SPORT REPORTAŽA, "Paraolimpijada", MILOŠ BIČANSKI, EPA
 [15] SVAKODNEVNI ŽIVOT, nagrada, "Komunikacija", ĐORĐE JOVANOVIĆ, Tanjug

World Press Photo 2004

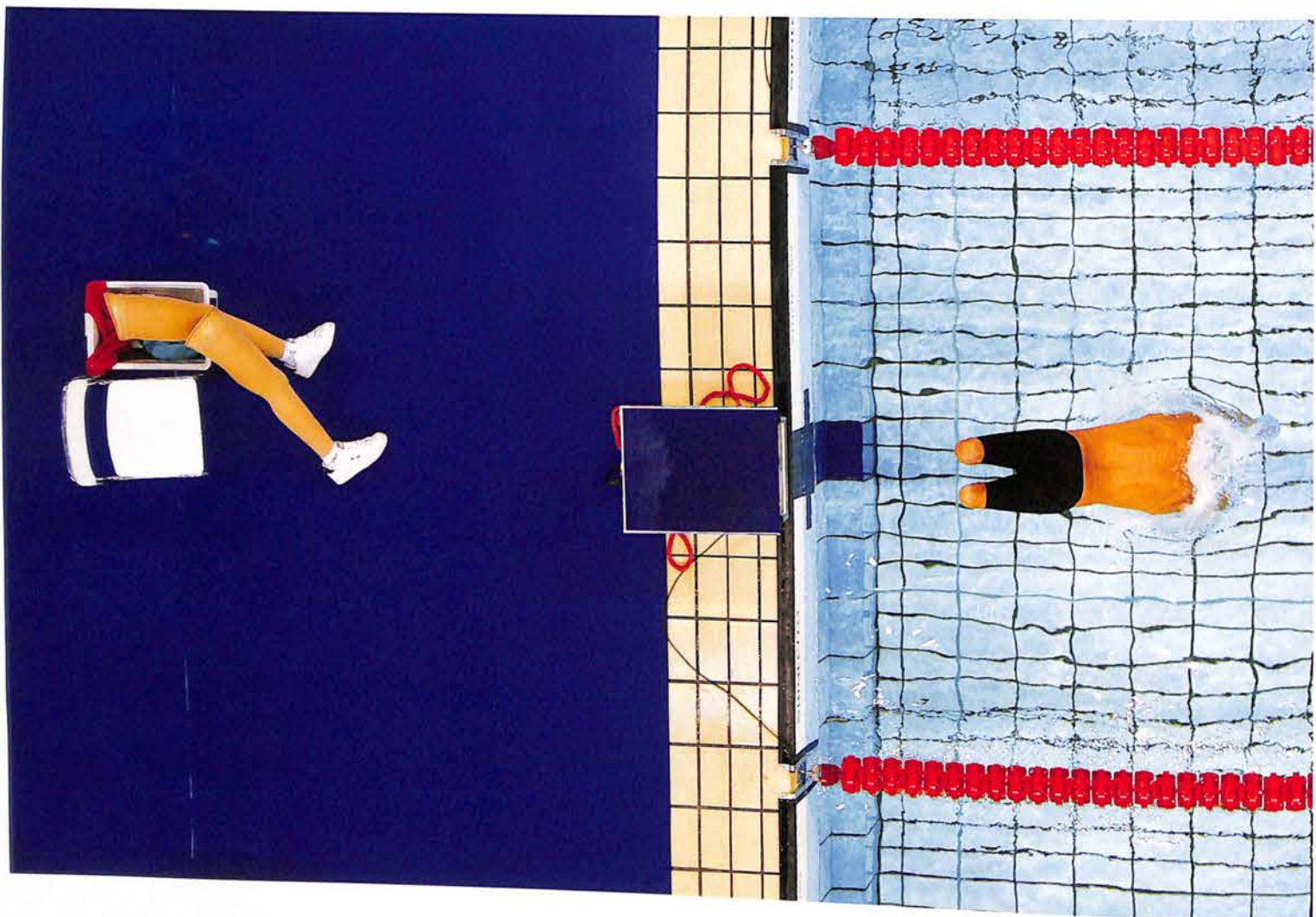
Najveći svetski konkurs novinske fotografije nedvosmisleno nastavlja svoje trajanje u prepoznatljivom stilu. Stradanje čoveka prikazano na direktan i često osporavan način kao da više nije dovoljno – potrebno je više! A ove godine to se, nažalost, i dogodilo kada je katastrofalan udar ogromnog talasa brutalno presekao miran i idiličan život stanovnika priobalja Indijskog okeana. Smrt i patnja i dalje su najvažnije vesti, a presek najaktuelnijih dešavanja u protekloj godini izbacio je na vrh ovaj događaj koji predstavlja kulminaciju tragedije – cela planeta još uvek podrhtava. Na sasvim drugačiji i mnogo prijatniji način podrhtavale su prostorije u Amsterdamu gde je tokom 12 dana

(30. januara – 10. februara) obavljeno žiriranje pristiglih radova. Ove godine oboreni su rekordi što se tiče broja autora i radova: 4.266 fotografa iz 123 zemlje poslalo je 69.190 fotografija. Nagrade je u deset tematskih kategorija podelilo 59 fotografa, a međunarodni žiri za World Press Photo 2004. izabrao je fotografiju reportera Arko Datta iz Agencije "Reuters". Iako je iz godine u godinu vidno povećan broj radova koji stižu u digitalnom obliku, značajno je i prisustvo klasične crno-bele fotografije. U ovoj godini World Press Photo proslaviće pedesetogodišnjicu.

M. ŽIVKOVIĆ

- [1] WORLD PRESS PHOTO 2004, ARKO DATTA, Indija/Reuters, "Žena oplakuje rođaka poginulog od cunamija", Cuddalore, Tamil Nadu, Indija
 [2] BLIC VESTI, druga nagrada, SHAUL SCHWATZ, Izrael/Corbis "Dečak u begu", Port-au-Prince, Haiti
 [3] VESTI, druga nagrada, DAVID ROBERT SWASON, USA/The Philadelphia Inquirer, "Američki marinac u zasedi", Ar Ramadi, Irak
 [4] VESTI REPORTAŽA, druga nagrada, PAOLO PELLEGRIN, Italija/Magnum za Vanity Fair, "Sahrana Jasera Arafata"

5

6

[5] SPORT, prva nagrada, BOB MARTIN, UK/Sport Illustrated, "Dvesta metara slobodnim stilom – Paraolimpijske igre"

[6] SPORT REPORTAŽA, prva nagrada, ADAM PRETTY, Australija/Getty Images, "Dvesta metara slobodnim stilom na Olimpijskim igrama"

[7] PORTRET REPORTAŽA, prva nagrada, ADAM NADEL, SAD/Polaris Images, "Portreti iz Darfura"

[8] UMETNOST I ZABAVA REPORTAŽA, treća nagrada, MARCELLO BONFANTI, Italija, "Kubanske kraljice droge"

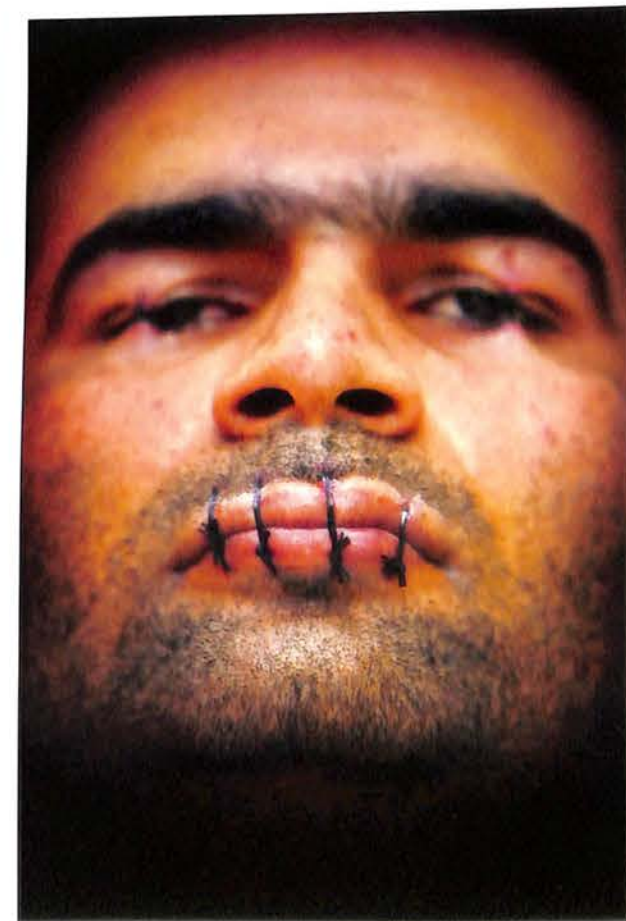
[9] LJUDI U VESTIMA, druga nagrada, PAUL VREEKER, Holandija/Reuters, "Protest iranskog emigranta protiv holandskog zakona o azilantima"

7

8

9

Život u boji

PA ČAK I DA NE PIŠE NIGDE, SVIMA VAM JE JASNO DA SMO OVAJ BROJ POSVETILI BOJI. PRE SVEGA ZBOG OBILJA FANTASTIČNIH FOTOGRAFIJA U BOJI I, NARAVNO, OVOG OPŠIRNOG PRIKAZA U FOTO-ŠKOLI

Možda će se mnogi začuditi opširnosti i stručnosti tog teksta jer, fotografiju u boji već duže svi shvataju kao sasvim normalnu i uobičajenu stvar. Istina, vreme crno-bele fotografije polako prolazi iako, sigurna sam, nikada neće nestati. Može se govoriti o tome da je njen primat na fotografskoj sceni prošao i da mladi fotografi pretežno eksperimentišu u oblasti kolor fotografije. To je, pre svega, uslovljeno digitalnom tehnologijom koja po "difoltu" reprodukuje u boji. Za crno-beli mod morate da odete u meni fotoaparata i prebacite s kolora na crno-belo. Veoma jednostavno, ali retko ko koristi. Radije naknadno menjaju fotografiju u računaru ako im originalna fotografija u boji ne odgovara. Naša realnost jeste "obojena" a ne crno-bela i zbog toga mnogi, i dan-danas, smatraju kolor fotografiju nekreativnom već informativnom – jer samo odražava realnost.

No, da li je to baš tako?

Sećam se svojih početaka u kolor fotografiji. Toliko sam bila preplašena da su moji prvi radovi bili diptisi od crno-belih i kolor portreta jedne te iste osobe! Neograničena stilizacija i sloboda koju mi je davala crno-bela fotografija bile su potpuno uskraćene u koloru. Užasno sam se plašila te nemilosrdno verne reprodukcije. Da li je ona značila kraj moje kreativnosti? I kao što Vlada Červenka kaže u tekstu, svaki početnik u kolor fotografiji opaža predmete odvojeno od boje, što je osnovna greška. Boja je jednako važan činilac i kreator konačnog doživljaja na fotografiji. Ali, to mora da se vežba. Ako krenete u putešestvije kroz svet boja, morate uvek imati na umu da je sadržaj neodvojiv od likovnosti, odnosno objekat od boje. Pa čak i kada snimate dokumentarnu – novinsku fotografiju gde je sâm događaj najvažniji. Pogledajte fotografije Jamesa Nachtweya ili Damira Šagolja čiji smo portfolio prikazali u REFOTO br. 21. i razumećete snagu i moć koju boja ima.

U kreativnoj (slobodnoj ili tzv. umetničkoj) fotografiji sve je mnogo lakše ali i teže jer – mogućnosti su ogromne, ali treba znati zaustaviti se. Da biste

se uspešno izborili s bojom, morate unapred znati šta želite i doći do toga kako to i ostvariti. U današnje vreme Photoshop još više proširuje granice i mogućnosti; za neke je to prednost, a za neke muka. Od svojih prvih bojažljivih eksperimenata iz 1998. godine pa do danas, skoro isključivo, bavim se fotografijom u boji. Boja me je obuzela, potpuno začarala i ispostavilo se da su moje fotografije u boji bolje od crno-belih! Učeći da gledam boje i vežbajući da se kroz njih izražavam, otkrila sam izuzetno jak afinitet i veoma dobar osećaj za boje. Slojevitost koju uglavnom daje naracija naučila sam da prikažem bojom. To je emotivnost, simboliku, suptilnost, energiju. Zanimljivo je da i dan-danas koristim prastaru tehniku koja je odavno "izašla iz mode", a to je kros-proces (razvijanje dijapozitiva u negativ razvijaju, pogledajte REFOTO 8).

Njegove intenzivne, često neprirodne boje i kontrasti daju tu neophodnu dozu dramatičnosti i prenaplašenosti koja sasvim običnu realnu scenu pretvara u neki filmski "deja vu". Iako boja, pre svega, odražava realnost uz pomoć svesne manipulacije i prezentacije, možemo dočarati imaginarni svet mašte i nadrealnog. To znači da klasična fotografija u boji može lako da se odvoji od realnosti. Suština je u stvaraocu – fotografu koji odabiraom motiva, boje, svetla, atmosfere, kadra..., kao režiser u pozorištu, stvara konačni rezultat – fotografiju. I, na kraju, ne zaboravite da je obična, svakodnevna realnost toliko fascinantna i nepredvidiva da je dovoljno jednostavno je beležiti, slagati kocku po kocku dok ne sakupite mozaik slika koji će predstavljati neki neverovatan događaj, ljudsku priču, sasvim običan, ali svima nama blizak, jedan trenutak u životu ili, prosto, sam život. Da li je on crno-beli ili obojen nepreglednim nijansama boje nije ni važno. Suština je u tome da predstavlja upravo to što ste vi želeli da prikazete.

I. BREZOVAC

AKCENAT BOJE

Uklapanjem pravilno odabranih i pozicioniranih akcenata toplih boja postizemo "razbijanje" velikih tamnih površina, kao i hladnih tonova. Jedan akcenat boje poslužio je i kao veza između klasičnog i novog – topla boja viole i narandžaste cipele. Fotografija: Ivana Brezovac

Magija boje

LAIK POSMATRA FOTOGRAFIJU U BOJI KAO NEŠTO NALIK SLICI. NO, FOTOGRAFIJA U BOJI ZASNIVA SE NA POTPUNO DRUGIM OSNOVAMA NEGO SLIKA JER ONA BOJU, U SLIKARSKOM SMISLU, UOPŠTE NE POZNAJE. SLIKAR RADI REALNIM BOJAMA KOJE PO SVOJOJ ZAMISLI RASPOREĐUJE NA PLATNU, DOK FOTOGRAF RADI S BOJENIM SVETLIMA

MR VLADIMIR ČERVENKA

Kod kolor fotografije zanimljivo je da nešto stvarno postoji, a nešto nam se samo čini. Elektromagnetno zračenje i različite talasne dužine stvarno postoje, a one nam se čine kao raznovrsna bojena svetla. Da bismo reprodukovali ceo spektar, u kolor fotografiji koristimo dva postupka za sintezu boja: 1. aditivnu ili kumulativnu metodu u kojoj se koristi postupak dodavanja boja i, 2. suptraktivnu metodu – postupak oduzimanja boja. Na suptraktivnoj metodi i upotrebi komplementarnih boja – cijan, magenta, žuta – zasnovana je proizvodnja kolor materijala. Emulzije savremenih kolor negativ filmova sastavljene su od tri sloja. Jedan sloj reaguje na plavo svetlo, drugi na zeleno, a treći na crveno. Prilikom razvijanja filma, zajedno sa srebrom razvija se i odgovarajuća boja tako što se u toku obrade odstrani metalno srebro iz emulzije i u njoj ostaju samo bojene komponente. U prvom sloju osetljivom na plavo svetlo nastaje slika u žutoj boji, u drugom sloju osetljivom na zeleno svetlo – slika u purpurnoj boji (magenta), a u trećem sloju osetljivom na crveno svetlo – slika u azurnoj boji (cijan). Istovetni postupak ponavlja se prilikom obrade pozitiv materijala, samo što je redosled slojeva u emulziji obrnut: prvi sloj je osetljiv na crveno svetlo, drugi na zeleno, a treći na plavo.

PERCEPCIJA OKA I KARAKTER FILMA

Boje registrujemo direktno (posmatranjem realne okoline) i posredno (posmatranjem iste realnosti na fotografiji u boji). Samo kod "idealnih" fotografija između realnosti i slike nema razlike, dok u praksi

one mogu biti veoma velike. Ljudsko oko, s manjom ili većom preciznošću, uspeva da se prilagodi, pa zato beli papir vidimo kao beli pri svetlu sveće, na dnevnom svetlu i na svetlu plavog neba, iako su razlike u temperaturi hromatičnosti – boje svetla, veoma velike: 1.800 – 5.500 – 20.000 K.

Oko izjednačava razlike ali foto-materijal nema ovu osobinu i zbog toga razlike u temperaturi hromatičnosti verno beleži. Filmovi za dnevno svetlo izbalansirani su na temperaturu boje od 5.500 K, a materijal za veštačko svetlo na 3.200 K. Ukoliko temperatura hromatičnosti odstupa od navedenih, film verno beleži odstupanja koja se očitavaju na konačnoj fotografiji kao plava ili žučkastocrvena dominanta preko cele fotografije. Ako posmatramo tako pomerene boje bez upoređivanja sa stvarnošću, oko opet može da uravnoteži odstupanja, ali utisak o nekorektnim bojama na snimku ipak ostaje. Zbog toga se trudimo da obezbedimo odgovarajuće uslove za pravilnu reprodukciju boja već prilikom snimanja; film za dnevno svetlo koristimo po danu i s fleš rasvetom, film za veštačko svetlo pri veštačkom osvetljenju. Manja ili veća odstupanja od navedenih temperatura hromatičnosti možemo da korigujemo pomoću filtra za korekciju temperature i konverznim filtrima. Prvi služe za korekciju manjih odstupanja, a drugi za konverziju dnevnog svetla na veštačko ili veštačkog na dnevno (o tome je detaljno pisano u REFOTO br. 9). Koristeći film za dnevno svetlo možemo snimati pri veštačkom svetlu upotrebom plavog konverznog filtra, a film za veštačko svetlo možemo koristiti na dnevnom svetlu

NAUČITE DA GLEDATE BOJU
Božićna atmosfera Pariskih ulica dočarana je intenzivnom crvenom bojom koju stvaraju lampioni i ulično osvetljenje. Bitan element je mali zeleni natpis na zgradi koji celoj sceni dodaje neophodni kontrast. Velika saturacija i kontrast postignuti su kros procesom, tj. dijapozitiv je razvijen kao negativ.
Fotografija: Ivana Brezovac

KONTRAST BOJA (CRVENE PAPIRIKE)
Najveći kontrast daju komplementarne boje. Za dobar rezultat presudan je njihov odnos. Veoma mali procenat zelene dovoljan je da "razbije" dominantu crvene boje i obrnuto.
Fotografija: Milan Živković

IZDOJENA BOJA
Siva, jednolična pozadina predstavlja odličnu osnovu za izdvojenu boju. Crvene paprike deluju skoro nestvarno zbog neverovatnog intenziteta crvene boje koju je pozadina dodatno istakla.
Fotografija: Milan Živković

upotrebom purpurnog konverznog filtra. Upotreba ovih filtera zahteva korekciju ekspozicije koja zavisi od faktora filtra, tj. njegove zasićenosti. Za razliku od analogne fotografije, u digitalnoj tehnologiji lako možemo da izbalansiramo temperaturu hromatičnosti, tj. balans belog na odgovarajuću temperaturu (u broju 27 ceo članak posvećen je balansu belog).

U našim prodavnicama filmove za veštačko svetlo, nažalost, ne možete da kupite jer je potrošnja ovog materijala izuzetno niska i prodavci ga jednostavno ne naručuju. Kod kolor negativa se u postupku obrade materijala – izrade pozitivne kopije – u savremenim laboratorijama može intervenisati i mogu se otkloniti sva odstupanja i greške, a da ne govorimo o mogućnostima kompjuterske obrade. Problem nastaje kada snimamo na dijapozitiv film jer ovde nisu moguće intervencije prilikom obrade u laboratoriji. Zbog toga moramo koristiti materijal za dnevno svetlo kada snimamo po danu, a materijal za veštačko svetlo kada snimamo pri veštačkom svetlu. Ukoliko nemamo materijal za veštačko svetlo, obavezno koristimo konverzni plavi filter.

U stvarnosti, retko kada sve površine koje se nalaze u kadru budu osvetljene podjednako – svetlom iste temperature hromatičnosti. Pri dnevnom svetlu svetle površine osvetljava direktno sunce od 5.500 K, dok su površine u senkama osvetljene svetlom koje reflektuje plavo nebo od 20.000 K. Na tu razliku oko reaguje subjektivno – belu će registrovati kao belu i na direktnom suncu i u senci. Fotografski materijal reaguje objektivno: bela na suncu biće bela, a u senci – plava (tipičan primer za to jesu plavo obojene senke na snegu). Na još veće razlike nailazimo u noćnom gradskom ekste-

rijeru jer se tu mešaju svetla raznih tipova sijalica čija temperatura hromatičnosti umnogome odstupaju od temperature klasičnih sijalica, tj od 3.200 K.

RAD S BOJOM

Isto kao sivi ton u crno-beljoj fotografiji, i bojeni tonovi u kolor fotografiji vezani su pre svega za objekat koji fotografiramo. To je osnovna razlika između fotografije i slikarstva u kome bojeni ton ne mora da bude u vezi s osobinama predmeta koji slikamo. Slikar manipuliše bojom prema svom nahodanju i zamisli; kod realističkog slikarstva donekle poštuje bojene nijanse realnosti, dok je kod apstraktnog slikarstva potpuno slobodan. Za čoveka koji nikad nije radio bojama, koji ih nikada nije ciljno posmatrao, ovaj pristup veoma je težak. On boju retko kad registruje kao poseban činilac, zbog toga svaki početnik u kolor fotografiji mora, pre svega, da nauči da opaža boje. Za rad s bojama bitno je da naučimo da ih vidimo, da na njih reagujemo i da razmišljamo o njima. Kod informativne fotografije težimo ka vernoj reprodukciji stvarnosti i oslanjamo se na kvalitet i pravilan odabir foto-materijala. Kod emotivne (kreativne) fotografije ciljno težimo ka razlici između realnosti i konačne fotografije koja je uslovljena individualnim autorskim pristupom.

KARAKTERISTIČNE OSOBINE BOJA

Bojeni ton jeste to po čemu se razlikuje jedna boja od druge, npr. žuta od crvene. Razlikujemo jarke bojene tonove – plava, crvena itd. od neutralnih – siva, crna, bela. Uprkos velikoj raznovrsnosti bojenih tonova, za njihovo označavanje na raspolaganju nam je veoma ograničen broj reči: ljubičasta, plava, zelena, žuta, narandžasta, crvena, purpurna, azurna, s mogućim kombinacijama: žuto-zelena, ljubičasto-plava i sl. Slikarska terminologija nije pogodna jer je u vezi s materijalom od kojeg su načinjene boje, a fotografski pristup potpuno je drugačiji. Naime, ni u kom slučaju ne možemo da govorimo o radu s bojama, već o radu s različitim količinama tri osnovna bojena svetla – plavo, zeleno, crveno i tri komplementarna bojena svetla – azurno (cijan), purpurno (magenta) i žuto. Iz fotografskog aspekta ne možemo da govorimo o nanošenju boja, već o zapisu bojenog svetla na osetljivi foto-materijal. Ipak, donekle će nam slikarski prilaz biti od koristi. Jarke boje možemo rasporediti u krug. Na ilustraciji br.1 prikazan je bojeni krug po J. Itenu u kome su boje poredane po spektralnom redosledu, pri tom, primećujemo da su tri osnovne boje u slikarstvu za razliku od fotografskih: žuta, crvena i plava.

ITENOV KRUG

Ilustracija 1

Ilustracija 2

HARMONIJA BOJA
Iako ceo prizor "vrvi" od raznobojnih svetala, njihov ujednačen odnos dao je pravu dozu harmonije koju je teško postići u ovakvom opštem šarenilu.
Fotografija: Branko Stojanović

HARMONIJA BOJA (PLASTIČNE POSUDE)
Identičnu harmoniju boja možemo pronaći u našoj svakodnevici kao što je ovaj detalj izloga.
Fotografija: Milan Živković

INTENZIVNE BOJE
Intenzivne, zasićene boje bilo tople ili hladne često imaju snažan emotivni efekat na gledaoca. Jarko crvena ruža asocira na strast, ljubav (crvene ruže najčešće se poklanjaju voljenoj osobi), dok je nestvarna ljubičasta ruža prelep ali apstraktan objekat. Crvenu ružu vidimo kao nešto realno – poznato, a ljubičastu kao imaginarno – zamišljeno.
Fotografije: Bojan Hohnjec

HLADNE I TOPLE BOJE

Bojene tonove delimo na hladne i tople. Prvoj grupi pripadaju ljubičasta, plava i plavozelena, a drugoj žutozelena, žuta, narandžasta i crvena. Belu, sivu i crnu svrstavamo u neutralne boje, a smeđa, koja nije obuhvaćena spektrom, deluje tople. Primećujemo jednu nelogičnost: u slikarskom pristupu crvena je topla boja – plamen, u spektralnom redosledu crvena nastaje kada temperatura svetlosnog izvora opada – što je temperatura hromatičnosti manja, to je svetlo crvenije (sveća – 1.800 K, dnevno svetlo – 5.500 K). Prema tome, bojene tonove prema ilustraciji 1 ne možemo da iskažemo pomoću temperature hromatičnosti, već se za označavanje pojmova tople–hladne ovom prilikom služimo slikarskom terminologijom.

ZASIĆENJE BOJA

U slikarstvu, zasićenje boja menja se dodavanjem sive boje. U fotografiji, to je nemoguće zbog toga što ne postoji "sivo" svetlo. Zasićenje možemo promeniti jedino dodavanjem belog svetla, ne u smislu svetloće, već u smislu neutralnosti. Dodavanjem belog svetla boje gube zasićenje, dok oduzimanjem dobijamo zasićene boje.

INTENZITET BOJA

Poslednji kvalitet jeste intenzitet boja. Na bojenom krugu kao najsvetlija čini nam se žuta, a najtamnija plava boja. Slikar posvetljava ili potamnjuje boje dodavanjem bele ili crne boje. U fotografiji, dodavanjem belog svetla boje postaju svetlije, ali istovremeno gube i svoje zasićenje, a crno svetlo ne postoji. Intenzitet

boja menjamo promenom intenziteta svetla: jače svetlo prosvetljava, a slabije potamnjuje boje, a da se pri tom ne menja njihovo zasićenje. Jači reflektor s crvenim filtrom daje svetliju crvenu fleku na zidu nego slabiji reflektor s istim filtrom.

Zanimljivo je šta se događa kada se bojeno svetlo susretne s bojenom površinom. Po nekoj logici, trebalo bi da dođe do mešanja boja, ali do toga ne dolazi ni prema slikarskim ni prema fotografskim osnovama! Ako osvetlimo plavu površinu crvenim svetlom, mogli bismo očekivati pojavu purpurne boje – plavo i crveno svetlo daju purpurnu, plava i crvena boja takođe. U stvarnosti rezultat će biti mrak zbog toga što plava površina ne odbija crveno svetlo već ga upija, "proguta"! Tu treba razjasniti jednu zabludu. Većina nas ubeđena je da uzrok obojenosti predmeta u svakodnevnom životu zavisi od toga kakvom bojom je predmet obojen. U suštini, to je samo privid. Crvena površina čini se crvenom onda kada određena površina odbija (ne prima) crveno svetlo! Kod percepcije boja nije od koristi svetlo koje površina upija, već ono koje odbija.

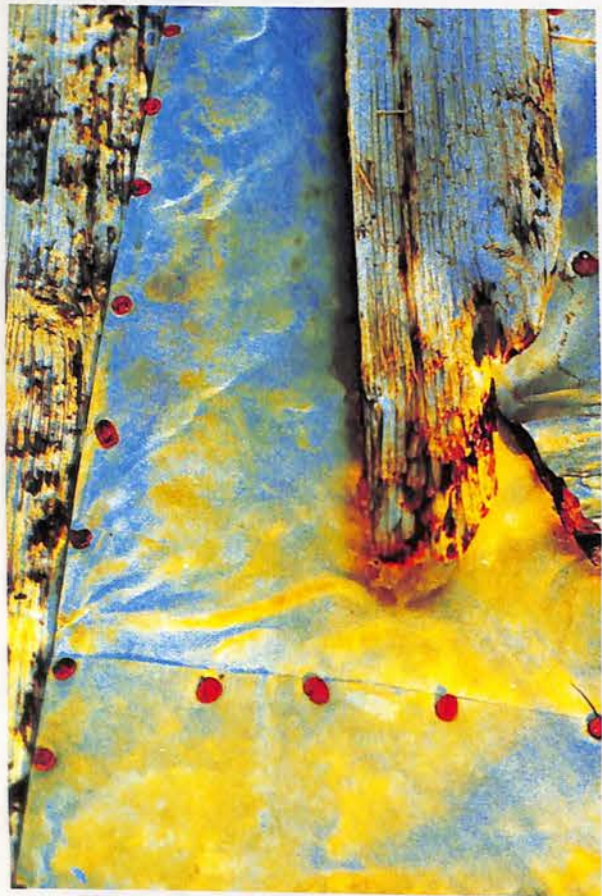

Prilikom procene odnosa između bojenog svetla i bojene površine moramo razmišljati kako o sastavu svetla, tako i o spektralnim karakteristikama bojene površine. Žuta površina na belom svetlu je žuta zbog toga što odbija crveno i zeleno svetlo. Osvetljena samo zelenim svetlom ona postaje zelena, crvenim svetlom – crvena, dok će na plavom svetlu biti crna. Ako pak zelenu površinu osvetlimo žutim svetlom, ona će biti zelena zbog toga što odbija samo zelenu komponentu svetla.

HARMONIJA I KONTRAST

Ako se dve bojene površine međusobno slažu, kažemo da su harmonične, a ako se ne slažu, kažemo da su disharmonične. Boje koje na Itenovom krugu leže jedna

HARMONIJA BOJA
Iako se ova fotografija bazira na kontrastu dve komplementarne boje, žute i plave, njihovim suptilnim preplitanjem postignuta je odlična harmonija.
Fotografija: Natalija Kovačević

RAVNOTEŽA BOJA (PORTRET)
Topao ružičasti ton lica naglašen je prirodnim svetlom i relativno tamnom pozadinom i odećom ali jednako toplih tonova.
Fotografija: Milan Živković

INTENZIVNE BOJE – DETALJI I FORME
Boje su formirale zanimljiv odnos nekoliko geometrijskih oblika koji su slepili figuru i pozadinu i stvorili efekat dvodimenzionalne slike.
Fotografija: Ivana Brezovac

pored druge stvaraju mali kontrast, a komplementarne boje (stoje jedne naspram drugih) veliki. Najveći kontrast stvaraju: žuta i ljubičastoplava, narandžasta i plava, crvena i zelena. Harmonija boja je subjektivna – ono šta se nekom čini harmonično drugom može biti disharmonično. Uglavnom važe sledeća pravila: bilo koji bojeni ton harmonizuje se s neutralnim tonom, razne nijanse iste boje su u harmoniji, komplementarne boje uvek su u harmoniji, naročito ako smo pravilno odabrali njihov intenzitet i zasićenje.

RAVNOTEŽA BOJA

Da bi boje bile u ravnoteži, moraju da zauzmu različite (nejednake) površine na fotografiji. Uzajamni odnos (videti ilustraciju 2) izražen u brojevima je sledeći: žuta – 3, narandžasta – 4, crvena – 6, ljubičasta – 9, plava – 8 i zelena – 6. Žuta i narandžasta su "najaktivnije" boje, ljubičasta i plava – najpasivnije.

PROSTORNI EFEKAT – BOJENA PERSPEKTIVA

Kod prostornih rešenja bojenu perspektivu koristimo za naglašavanje ili potiskivanje prostora. Efekat se zasniva na tome da različito obojene površine koje su podjednako udaljene naše oko ne registruje kao podjednako udaljene jer:

- zasićeni tonovi naspram nezasićenih istupaju u prednji plan;
- tamni tonovi istupaju ispred svetlih;
- topli tonovi istupaju ispred hladnih tonova;
- na beloj površini najviše se ističe plava, na crnoj – žuta.

FUNKCIJE BOJA

PREDMETNA – SADRŽAJNA FUNKCIJA

Nezrela jabuka je zelena, zrela je crvena, trula je smeđecrna. Boja objekata u prirodi u direktnoj je zavisnosti od njihove materijalne egzistencije. Pored toga, boju vezujemo za predmet: trava je zelena, nebo je plavo, cvet bulke je crven... Boje nam pomažu kada pokušavamo da definišemo predmete, iz čega proizlazi prva funkcija boje na slici – predmetna funkcija. Ovu funkciju najbolje možemo zapaziti upoređivanjem crno-belog snimka s fotografijom u boji. Na crno-beloj fotografiji neke detalje jednostavno nećemo videti, dok će na fotografiji u boji oni biti jasno uočljivi. Boje pomažu samo da predmete vidimo već i da ih definišemo. U crno-beloj fotografiji, prema obliku, ne možemo da odredimo da li su ruže crvene ili žute, na kolor fotografiji to s lakoćom uočavamo. Na pojedinim objektima

dešavaju se promene. One su periodične i nastaju u određenom trenutku i iščekivanjem pogodnog trenutka možemo da snimimo zeleno, žuto ili crveno lišće i time dočaramo prolećno, letnje ili jesenje doba; plavo, crveno ili sivo nebo dočarava letnje, jutarnje, večernje ili jesenje nebo.

Boju možemo menjati izborom predmeta odgovarajuće boje. Prilikom snimanja mrtve prirode to je lako, dok smo pri snimanju pejzaža vezani za promene godišnjih doba.

SIMBOLIKA BOJA

Simbolička značenja boja uslovljena su vremenom i mestom. Posmatrač mora da poznaje simboliku kako bi je shvatio. Crvena je boja krvi, ali i revolucije, crna, na našem podneblju, jeste boja žalosti (u nekim drugim kulturama to je bela). Simboličko značenje treba da poznamo iz života i u fotografiju je prenosimo iz svakodnevnog iskustva. Crvena na zastavi jednako je revolucija, crveni auto – nipošto. Crna je boja žalosti ako čovek na groblju nosi crno odelo; manekenka obučena u crnu haljinu nije u žalosti već je elegantna.

Asocijativno emotivni značaj boja u vezi je s psihologijom posmatrača. Vratimo se na figuru u crnom odelu. Na osnovu simbolike znamo da je ona u žalosti, ali ako fotografija ne sadrži druge elemente koji to potvrđuju, snimak ne simbolizuje žalost (na primer, crna figura na železničkoj stanici). Simbolički značaj uglavnom znamo, dok je asocijativni mnogo manje određen, kod njega je potrebno da osećamo. Posredstvom boje vezujemo određenu reakciju za sadržaj fotografije. Tople boje su vesele, hladne su tužne i ozbiljne, bela je boja nežnosti, mladosti, čistoće itd.

LIKOVNI ZNAČAJ BOJA

U ovom slučaju boju ne vezujemo za predmete i figure, već samo za odnose boja ili direktni efekat boje. Boju predmeta i pozadine biramo ne samo da bi se prednji plan i pozadina razlikovali već da bismo konfliktom dve boje izazvali poseban efekat. To možemo postići kontrastom dve komplementarne boje, razlikom u zasićenju ili intenzitetu iste boje i sl. Razliku moramo osećati, urođeni osećaj za boje nije uvek dovoljan, moramo ga razvijati uz pomoć logičkog razmišljanja. Na

RAVNOTEŽA BOJA U PRIRODI
Ovakav savršen odnos toplih, hladnih i neutralnih boja, pažljivim posmatranjem često možemo pronaći u prirodi.
Fotografija: Bojan Hohnjec

"CRNO-BELI" KOLOR
Sneg je tipičan primer prizora iz realnosti praktično bez boje.
Fotografija: Milan Živković

PRIGUŠENE BOJE – IZRAŽAJNO SVETLO (MORE)
Tonski ujednačene boje i prigušeno svetlo koje kao da dolazi iz fotografije stvaraju efekat slikarskog akvarela. Suptilan sklad nežnih tonova kreirao je izrazito mirnu atmosferu.
Fotografija: Ivana Brezovac

PRIGUŠENE BOJE – MEKI FOKUS
Bezbroj nijansi smeđe-crvenkastog tona prigušene su mekim fokusom u pozadini a liriku snimka potencira i sâm sadržaj fotografije.
Fotografija: Bojan Hohnjec

primer, u prednjem planu je figura obojena u zasićeno plavu, pozadina je žutonarandžasta. Kontrast je naglašen, ali prostorno rešenje nije adekvatno – topla pozadina istupa u prednji plan, dok hladna figura ustupa u zadnji. U ovom slučaju pogodnija bi bila bela ili svetloplava pozadina koja će izbaciti figuru u prednji plan. Ovo rešenje delovaće hladno, crvena ili zelena pozadina deluju vašarski... na taj način treba razmišljati dok ne dođemo do rešenja.

BOJENO REŠENJE SLIKE

Čovek ne obraća mnogo pažnje na boje zbog toga što je njegova pažnja usmerena pre svega na predmete. Ljudi su navikli da vide stvari, boja u svakodnevnom životu igra sporednu ulogu – prvo uočavamo zgodnu devojkicu, tek posle da li je plavuša ili crnka, da li su joj oči plave ili smeđe. Početnik koji je u svoj fotoaparatus stavio prvi film u boji odjednom se nađe u situaciji da mora da zapaža boje. Postaje lovac na boje i počinje da "juri" za cvećem, devojkama u nošnjama, cirkusom, ringišpilima i sl. Rezultat su šarene fotografije, boje su žive i autor je zadovoljan. Prvobitno oduševljenje moramo da prevaziđemo što pre, tako što se trudimo da istovremeno s analizom predmeta i figura pristupimo i analizi boja. Moramo pristupiti selekcionisanju elemenata, u slučaju boja da poželjne uvrstimo, a nepoželjne uklonimo iz fotografije. Ubacivanje ili uklanjanje određene boje znači ubacivanje ili uklanjanje određenog predmeta – "nosioca" boje iz kadra. Svaka boja ima svoju ulogu, prema tome ona mora biti na fotografiji zato da bi "odglumila" svoju ulogu, a ne zato što je slučajno tu. Da bismo prekoračili prvi stepenik, moramo postati svesni jednostavnog pravila: ako boja mora da "glumi", moramo potisnuti sve ostalo. Tako dolazimo do prve varijante bojenog rešenja, a to je: **postizanje opšte ravnoteže** u bojnim tonovima koju najčešće koristimo u informativnoj fotografiji. Jarke boje međusobno se ne isključuju već se stapaju u opštu bojenu ravnotežu. U zabludi smo ako mislimo da boje imaju važnu likovnu funkciju na svakoj fotografiji. Čak možemo konstatovati da boja na većini fotografija nema samostalnu ulogu. Na informativnim fotografijama boje su prisutne samo zato što su u vezi s određenim predmetima, ali nemaju samostalnu funkciju u likovnom smislu – reportažna, dokumentarna fotografija, snimci svakodnevnih prizora, razglednice i sl. Sledeća varijanta jeste: **neutralno bojena realnost**, a

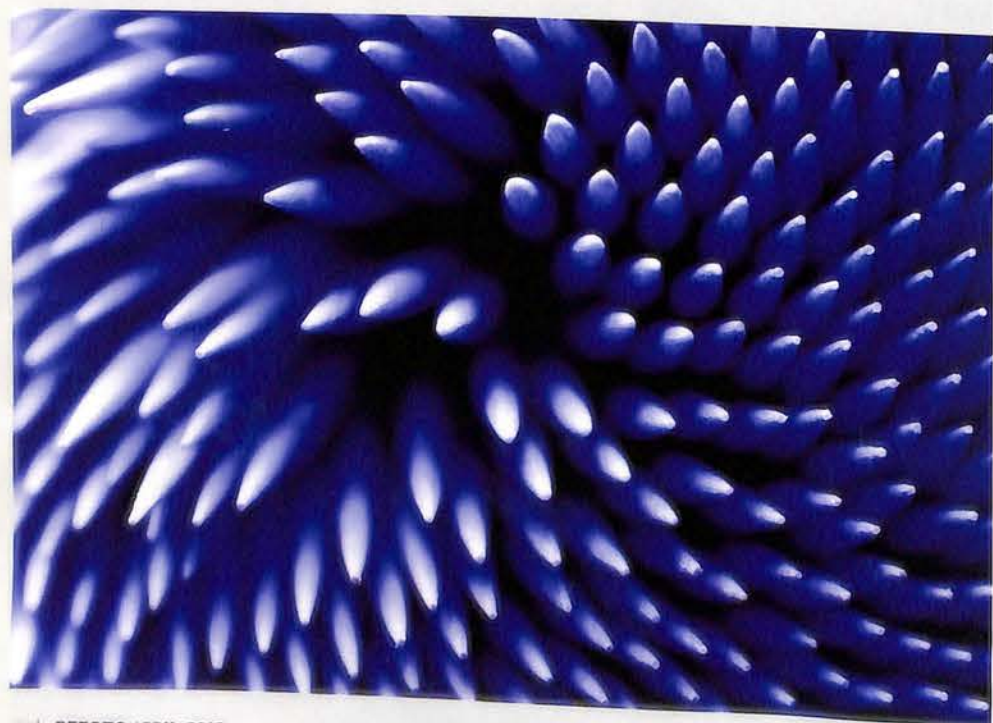
BOJENJE SVETLIMA
Fotografija levo prikazuje plave staklene svećnjake osvetljene belim svetlom, a na fotografiji desno ti isti svećnjaci osvetljeni su žuto-narandžastim svetlom koje je u potpunosti transformisalo njihovu stvarnu boju.
Fotografije: Ivana Brezovac

to je fotografija realnosti takoreći bez boja. Postavlja se pitanje zašto ne snimiti takvu realnost crno-belo? Zbog toga što ne želimo da eliminišemo svet u boji, već težimo ka tome da stvarnost zabeležimo u veoma nežnim bojenim tonovima, slabo zasićenim, ali ipak vidljivim. Na konačnoj fotografiji primećujemo bojene tonove koje u stvarnosti nismo uočili, a konstatovaćemo s iznenađenjem da neutralna siva kakvu znamo iz crno-bele fotografije u stvarnosti ne postoji.

Treća varijanta bila bi: **prevaga jednog bojenog tona** ili jednog preovlađujućeg tona. Ovde su površina fotografije ili njen pretežni deo prekriveni jednim bojenim tonom koji može da varira u zasićenju ili intenzitetu boje i osvetljenju. Često je u kombinaciji s malim površinama ili figurama u drugoj boji.

DOMINANTNA BOJA
Cela površina fotografije "obojena" je jednom bojom, a monotonija je izbegnuta zanimljivim uzorkom i repetitivom koju čine olovke. Igra svetlo-tamno i dubinske oštine doprinosi dinamici i osećaju kretanja.
Fotografija: Bojan Hohnjec

LIKOVNOST BOJE

Likovna rešenja zasnovana su na radu s naglašenim bojenim površinama koje treba da privuku pažnju kao akcenti. Postoji nekoliko varijanti likovnih rešenja. Ako celu površinu fotografije potisnemo u neutralno siv ili drugi neutralni ton, a zatim na ovu pozadinu smestimo objekat zasićenog bojenog tona, postizemo izrazit kontrast i kada je pozadina nezasićena i ako je akcent iste boje zasićen. Sledeća mogućnost zasnovana je na uzajamnom odnosu dva izrazito obojena tona istog ili sličnog zasićenja. Moguće je i rešenje zasnovano na raznim zasićenjima istog tona. Ovi tonovi mogu da budu u funkciji pozadine i figure, dve figure na neutralnoj pozadini, često i kao dva bojena tona na istom predmetu. U tom slučaju moramo da poredimo račun da ne dođe do nepoželjne pojave efekta boje-perspektive. Ako je objekat obojen s više bojenih tonova, nećemo pogrešiti kombinovanjem s tonalno mirnom pozadinom. I obrnuto, ako je pozadina tonalno raščlanjena u prednji plan smeštamo jednobojni predmet. Umnožavanje bojenih akcenata (isti bojeni ton ponavlja se na nekoliko mesta) dovodi do ritmizacije. Isti učinak možemo da postignemo s većim brojem tonova, ali pri tom ne treba preterivati. Praksa pokazuje da kod ritmizacije bolji likovni učinak postizemo sa dve do tri boje. To ne znači da kod većeg broja tonova to nije moguće, već da je to znatno teže.

I NA KRAJU

Kada je reč o realističkom rešenju, preporučljivo je da potisnemo boje i izbegavamo prenaplašene dominante. Kod likovnih rešenja biramo osnovni uzor i prema njemu usmeravamo sporedne tonove. Ako kombinujemo više tonova, koristimo saznanje da se s neutralno belom, sivom ili crnom harmonizuju svi jarki tonovi. Ako sućelimo dva naglašena, jarko bojena tona, moramo razmisliti do koje mere će doći do izražaja prostorni efekat boja, odnosno, da li će se ove boje prostorno distancirati. Ukoliko se u vidnom polju nalazi veći broj jarkih boja, razmišljamo o tome da li šarenilo slike nije u koliziji s namerom.

technology by
PHILIPS

Direct Link

www.DL.co.yu

Beograd, Mike Alasa 9, 011/ 321 51 51

Virtualne galerije

NA SREĆU SVIH LJUBITELJA FOTOGRAFIJE, INTERNET JE OGRANIČEN IZLAGAČKI PROSTOR PRETVORIO U GLOBALNI

Tužno je što smo i dalje izolovana zemlja, ako ne politički, onda sigurno ekonomski, zbog same činjenice da retko ko može sebi priuštiti putovanja po svetu ili redovnu pretplatu na svetske časopise. Koliko nas je otišlo na poslednji venecijanski Bijenale ili videlo neku izložbu u Parizu u poslednjih godinu dana, dve, tri, pet? Da stvar bude još gora, i ono malo kulture koju smo imali, zatrta je borba za голу egzistenciju, i ko još ima vremena i snage da ide na tamo neke izložbe, pa još fotografske? Foto-galerije nam

stoje prazne, jedva da ima nekoliko desetina posetilaca tokom cele izložbe, a masovni mediji prate ih ili dvominutnim "skečem" u 10, 11 sati pre podne ili nekom "zvrlostinom" tu negde ka sredini novina, pored umrlica. Da, slika stanja naše popularne fotografske kulture prilično je crna, ali eto, i dalje ima dosta onih kojima je fotografija prirasla za srce i koji osećaju potrebu da se fotografski izražavaju. Na njihovu sreću, i sreću ostalih ljubitelja fotografije, više nismo osuđeni samo na ograničeni (i uglavnom ruinirani) izlagački prostor u našoj zemlji, već zahvaljujući Internetu možemo da izlažemo i globalno. Što je još lepše, usput možemo da steknemo i nekog prijatelja i upoznamo srodnu dušu. Reč je o specijalizovanim foto-sajtovima koji

okupljaju fotografe i ljubitelje fotografije iz celog sveta. Već desetak godina ovi sajtovi predstavljaju virtualni prostor za zaljubljenike fotografije i mesto okupljanja, učenja i razmene mišljenja o najrazličitijim temama koje se tiču fotografije. Neke od njih dnevno poseti više desetina hiljada korisnika – brojka nezamisliva čak i za neke od najpoznatijih galerija u svetu. Takav je, na primer, Photo.net (www.photo.net). Njega izdavam jer ima zaista ogromnu posetu, posećuju ga neki vršni poznavaci umetnosti i izuzetni fotografi i, što je za nas ponekad najvažnije, potpuno je besplatan za korisnike.

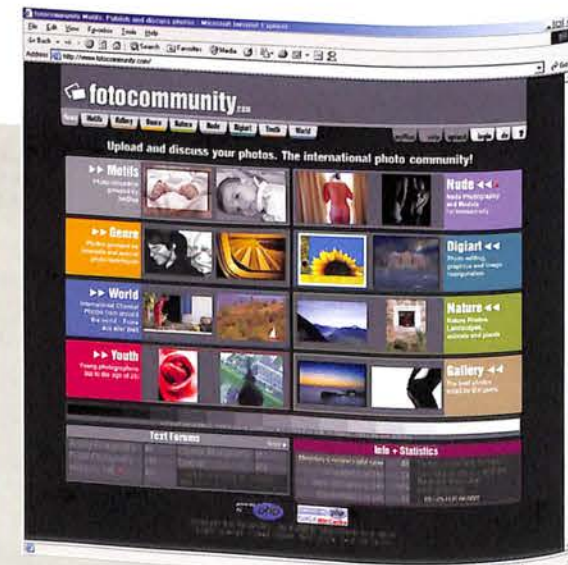
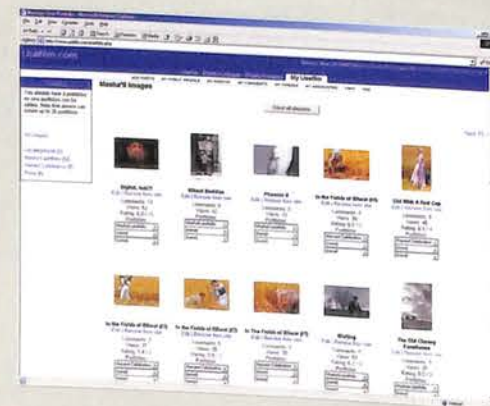

Photo.net jedan je od najposećenijih "photo community" sajtova. Na njemu možete postaviti do sto svojih fotografija bez plaćanja. Obavezno pogledajte "Related Sites" sekciju koja sadrži čitav "univerzum" foto-sajtova, od kojih su neki usko specijalizovani

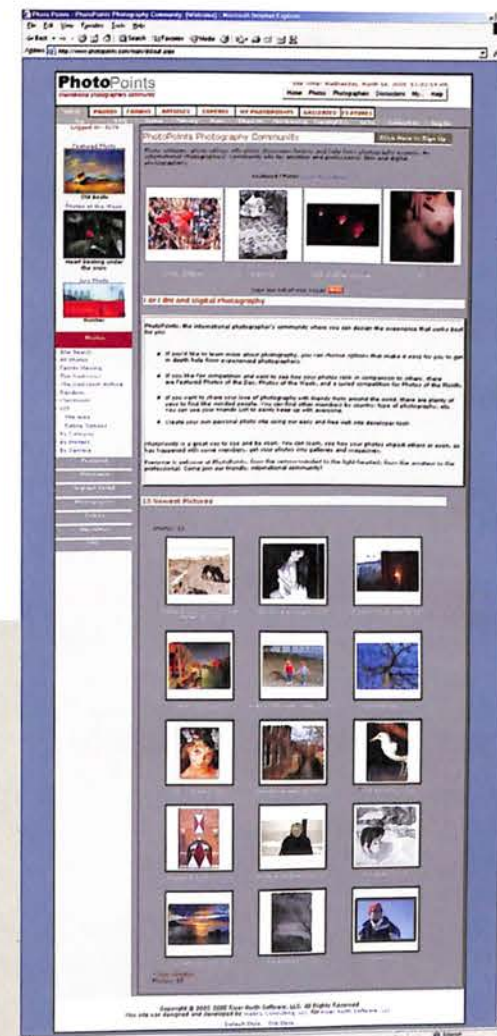
Usefilm.com dozvoljava članovima da besplatno naprave samo tri foldera, ali do sada nisam otkrio ograničenja u broju fotografija koje mogu da se postavje u ta tri foldera. Svaki lični portfolio poseduje stranicu s detaljnim opcijama kojima kontrolišete kako će sajt funkcionisati – za vas

Fotocommunity.com ima malo čudnu kategorizaciju fotografija i određena ograničenja za one koji ne plaćaju članarinu, ali je zaista jedna veoma lepa i prijatna zajednica foto-amatera

Postoji veliki broj sajtova kao što je Photo.net. Nisu svi tako veliki i nemaju takvu posetu, nisu svi ni besplatni, ali uglavnom nude slično svojim članovima: veći ili manji prostor za izlaganje fotografija, jednostavan način da se fotografije (s podacima i komentarima) postavje na sajt upotrebom brauzera i veb formulara. Takođe, fotografije mogu da se organizuju i grupišu po tematici i sadržaju, te da se tako kasnije i pretražuju, a možete zatražiti komentare i kritike fotografija od ostalih članova. Mnogi od njih nude sistem koji omogućava ostalim članovima da ocenjuju vaše fotografije (ocenama od 1 do 5, ili od 1 do 7), što omogućava da se članovi rangiraju i da se izaberu fotografije dana, nedelje ili meseca. Onima koji ne žele da ih drugi ocenjuju, ili smatraju da ocene nisu realne (s čime moram i sam da se složim), ostavljena je mogućnost da se ocenjivanje isključi i da se dopusti samo ostavljanje komentara. Na većini takvih sajtova možete da stvorite liste svojih omiljenih fotografija (drugih autora), zatim liste autora koji

vam se sviđaju i da opcionalno budete obavesteni kada neko od njih postavi novu fotografiju u svoj portfolio. Neki od njih, kao što je Usefilm.com (www.usefilm.com), imaju veoma interesantne mesečne zadatke gde vam se postavi tema ili tehnika kojom treba da realizujete svoj sledeći projekat. To mogu da budu, na primer, voda, duge senke, neobična perspektiva, izuzetni momenti, noćna fotografija ili bilo šta drugo. Ovo zna da bude veoma zanimljivo i korisno, pogotovo za one koji žele nešto da nauče ili im treba podstrek da bi fotografski određenu tematiku. Na ovaj način dobiju komentare za svoje fotografije, a istovremeno mogu da vide i kako su drugi fotografi pristupili istoj tematici, rešili isti problem i iz toga, nadajmo se, ponešto nauče. Većina ovih sajtova, koje grupno možemo pronaći na pretraživačima pod imenom "photo community", ima edukativan karakter čemu, takođe, doprinose razni forumi koji se bave najrazličitijim temama iz oblasti fotografije. Neki kao što je to Photopoints sajt (www.photopoints.com) imaju svoje članove – "eksperte", dokazane profesionalce koji vode sopstvene forume u kojima možete postaviti pitanja i dobiti odgovor, mada možda ne onakav kakav ste očekivali.

Možda najveća vrednost ovih "photo community" sajtova jeste ta što mogu da vam daju na vid šteta drugi fotografi u svetu rade i kako ostali pristupaju tematici koja vas interesuje. Nemojmo se zavaravati, pored običnih početnika i ponekog beznadežnog slučaja, na ovim sajtovima mogu da se nađu desetine, pa i stotine izvanrednih fotografa, od kojih se mnogi profesionalno bave fotografijom već dugo godina. Pored toga, većina njih vrlo su drage osobe i rado će

PhotoPoints okuplja izuzetan broj odličnih fotografa, ima ekspertske forume i RSS feed. Odnedavno su počeli da naplaćuju minimalnu članarinu, što je prava šteta, ali ako vam plaćanje u inostranstvu nije problem, obavezno proverite ovaj sajt jer je jedan od najboljih

vam uzvratiti komentar, dati savet ili nastaviti da se s vama privatno dopisuju. Sve to doprinosi izgrađivanju osećaja virtualne zajednice, iskrene razmene mišljenja i izuzetne prilike da se nauči nešto novo. Za početak, mogli biste probati neke od ovih sajtova: www.photo.net, www.fotocommunity.com, www.usefilm.com; www.artistportfolio.net; www.slo-foto.net; www.orthphoto.net; www.thevisiongrove.com; www.photopoints.com (nije besplatan, ali ima odlične fotografe) ili ukucajte ključne reči "photo community" u neki od većih veb pretraživača.

Ako se ne zadovoljavate samo prikazivanjem svojih fotografija, postoje mnogi sajtovi koji funkcionišu slično ovim "photo community" sajtovima, ali u sebi takođe sadrže mogućnost onlajn prodaje izloženih dela. Ovi sajtovi ne sadrže samo fotografije već su otvoreni za sve vrste originalnih umetničkih ostvarenja. Nažalost, mnogi od ovih sajtova naplaćuju vam prodaju vaših fotografija. Jedan od retkih sajtova koji nudi besplatno postavljanje vaših autorskih dela na prodaju jeste AbsoluteArts (www.absolutearts.com), mada je broj radova za prodaju onih koji nisu članovi ograničen na četiri. (Proverite najnovija pravila na samom sajtu jer se često i bez najave menjaju.) Jedan od sličnih sajtova koji vredi pomenuti, a koji vas neće koštati više od 20 dolara, jeste ShutterPoint (www.shutterpoint.com). Sadrži skoro sve elemente "photo community" sajta, ali će vam omogućiti i prodaju vaših fotografija, i to prilično dobroj klijenteli, za svega petnaest procenata naknade. Više sajta za prodaju fotografija možete naći ako u nekom od većih veb pretraživača ukucate ključne reči "sell photo".

AbsoluteArts.com dozvoljava onlajn prodaju do četiri vaša rada bez plaćanja članarine. Ipak, sajt ne promovise radove onih koji ne plaćaju i nije previše posećen

Worldecho.com nudi lepo dizajnirana portfolia i postavljanje do deset vaših fotografija uz besplatno članstvo

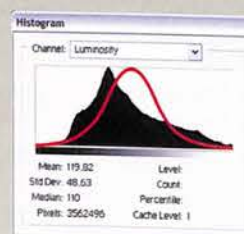
RADOMIR MAŠA DIKOSAVLJEVIĆ

HISTOGRAM

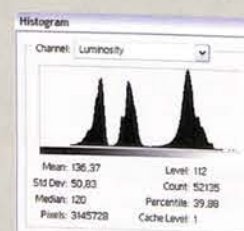
razumevanje i upotreba

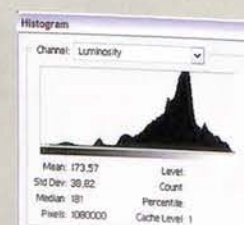
Ilustracija 1

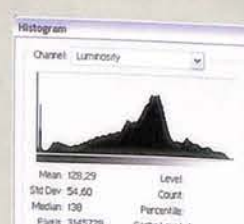
Ilustracija 2

Ilustracija 3

Ilustracija 4 i 4a

HISTOGRAM JE JEDNA OD NAJKORISNIJIH ALATKI U DIGITALNOJ FOTOGRAFIJI. SVAKI DIGITALNI FOTOAPARAT IMA MOGUĆNOST PRIKAZA HISTOGRAMA A KOD NEKIH BOLJIH MODELA MOŽEMO GA VIDETI I U TRENUTKU SNIMANJA

Kada sam kupio svoj prvi digitalni fotoaparat, bilo mi je jasno značenje histograma, ali ga nisam koristio. S vremenom sam shvatio koliko on može biti koristan tako da mi je danas histogram osnovni pokazatelj da li sam dobro eksponirao fotografiju. Što je najvažnije, on mi to kaže na licu mesta, na terenu, a ne onda kada je već kasno.

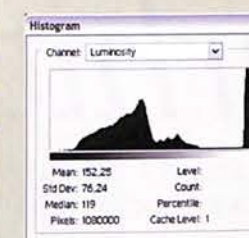
Šta je zapravo histogram?

Fotoaparat ili kompjuter pretvaraju piksele kolor fotografije u 256 nijansi sive, počev od crne (nijansa 0), do bele boje (nijansa 255). Zatim, bukvalno, prebroje koliko ima piksela koje nijanse i to iscrtaju kao grafikon. Smatra se da je prosečna fotografija 18 odsto siva, s veoma malo sasvim crnih, odnosno sasvim belih piksela. Histogram prosečne fotografije prikazan je crvenom linijom na ilustraciji 1. Svaka od pet zona predstavlja jedan f-stop, a to odgovara činjenici da je dinamički opseg savremenih digitalnih fotoaparata oko 5 (do 6) f-stopova, o čemu ćemo pisati neki drugi put. Na ilustracijama 2 i 3 prikazana je prosečna fotografija i njen histogram. Srećom, većina fotografija znatno odstupa od proseka i to je momenat koji treba razumeti. Očigledno je da se ilustracija 4, grubo govoreći, sastoji od tri nijanse boja. One se jasno vide na odgovarajućem histogramu. Taj histogram dobijen je u Photoshopu, i mada istog oblika kao onaj na

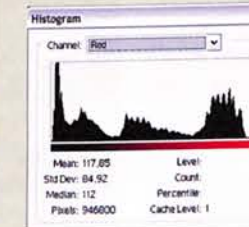
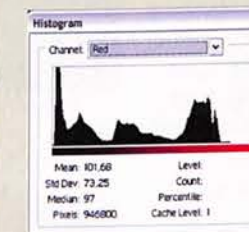
fotoaparatu, pruža više statističkih informacija. Vidimo, recimo, da je srednja osvetljenost piksela 136 (polje Mean), dakle nešto svetlija od prosečnih 128 (tj. 18 odsto sive). Da je fotografija bila podeksponirana (tj. tamnija), histogram bi se pomerio u levo, a da je bila preeksponirana (tj. svetlija) – udesno. Taj položaj histograma zavisi od načina na koji je fotoaparat merio svetlo. Za neke fotografije prirodno je da budu svetlije ili tamnije. To nam pokazuje ilustracija 4 i 4a. Na fotografiji gore prepuštio sam fotoaparatu da izmeri svetlo i on je dobro protumačio varljive svetlosne uslove. Na histogramu koji odgovara gornjoj fotografiji vidimo da je pomeren udesno (srednja osvetljenost je 173), što nije uobičajena situacija. Da je fotoaparat pokušao da "uproseči" fotografiju (tj. da postigne srednju osvetljenost 128 kao na drugom histogramu), dobili bismo podeksponiranu fotografiju. Razlika između te dve fotografije iznosi oko jedan f-stop. Kompjuterom je jednostavno ispraviti manju podeksponiranost ili preeksponiranost. Problem je ako su delovi fotografije sasvim crni ili beli, jer se iz njih tada ne mogu izvući detalji podešavanjem osvetljenosti (brightness). Recimo, u slučaju donje fotografije ta crna područja predstavljena su vertikalnom trakom levo na histogramu. Evo još jednog primera. Na ilustraciji 5 nebo je preeksponirano, iz njega je nemoguće izvući

Ilustracija 5

Ilustracija 6 i 6a

dovoljno detalja i fotografija je neupotrebljiva. Preeksponirano nebo na histogramu predstavljeno je vertikalnom trakom sasvim desno. Ipak, na levoj strani histograma ima još oko 1/2 f-stop prostora. To znači da je trebalo ponovo da fotografišem smanjivši blendu za 1/2 ili 1 f-stop i nebo ne bi bilo skoro belo, nego svetloplavo. Kasnije bi povećavanjem kontrasta lako dobio plavu boju neba. Većina digitalnih fotoaparata blinkovanjem označava preeksponirane delove fotografije (highlights) prilikom njihovog pregleda. To jeste od pomoći, ali ne može da zameni histogram. Dakle, osnovno pravilo za upotrebu histograma glasi: **podesiti ekspoziciju tako da, ako je to moguće, krajnja desna i leva strana histograma ne sadrži piksele.**

Za kraj, navešću primer upotrebe histograma u programima za obradu fotografija. U većini takvih pro-

grama (a i na nekim digitalnim fotoaparatima) moguće je prikazati histograme fotografije po kanalima, tj. histograme crvene, zelene i plave boje (boja svakog piksela može se opisati kao kombinacija tih boja). Na ilustraciji 6 i 6a, donja i gornja fotografija prikazuju istu scenu, koja se neznatno razlikuje samo u histogramu crvene boje, dok su histogrami plave i zelene boje istovetni. Nju sam jednostavno dobio komadnom Levels u Photoshopu tako što sam podesio "crvenu tačku", tj. pomerio histogram crvenog udesno. Taj efekat sličan je upotrebi filtera. Da biste bolje razumeli histograme, kada obrađujete fotografije posmatrajte kakve efekte imaju promena kontrasta i osvetljenosti, pa čak i eliminacija šuma na izgled histograma. Ako to ne radite, koristite histogram vašeg fotoaparata – on se tu ne nalazi slučajno. Stećićete uvek prisutnog i pouzdanog savetnika.

SRĐAN VUKMIROVIĆ

SIGMA

Josipović Trade/Markantex
Gen. Mihaila Nedeljkovića 33
fax: 011/318 12 95
tel: 011/227 95 67, 227 88 14
e-mail: dr.j@eunet.yu
www.josipovictrade.co.yu

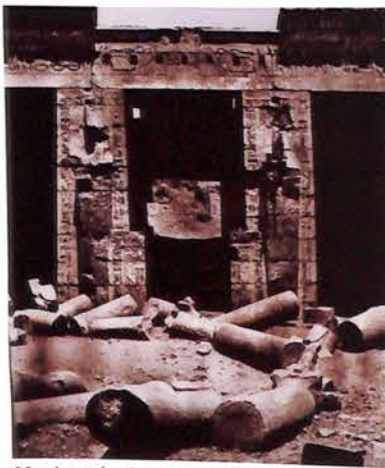

A high-speed, ultra-wide zoom lens for film and digital SLR cameras covering a 104-degree angle of view
SIGMA 17-35mm F2.8-4 EX DG ASPHERICAL HSM

AF 12-24/4.5-5.6 EX DG
AF 50 F 2.8 EX DG MACRO
AF 8/4 EX FISHEYE CIRCULAR
AF 15-30/3.5-4.5 EX DG ASP
AF 24-70/2.8 EX DG
AF 70-200/2.8 APO HSM
AF 70-300/4.5-6 APO MACRO SUPER 2
AF 28-105/2.8-4 ASP
AF 80-400/4.5-5.6 EX 8
AF 50-500/4.0-6.3 EX HSM RF
AF 18-50 F/3.5-5.6 DC
AF 18-50 F/2.8 EX DC
AF 55-200 F/4-5.6 DC
AF 18-125/3.5-5.6 DC
APO TELE CONVERTER 2X EX
SIGMA EX FILTER M.C. UV 55, 58, 62, 67, 72, 77, 82
SIGMA ELECTRONIC FLASHES EF-500

Pejzaž i arhitektura

ZAHVALJUJUĆI DOKUMENTARNOJ PRIRODI, FOTOGRAFIJA SE U PRVIM DECENIJAMA NASTANKA POKAZALA KAO ODLIČNO SREDSTVO ZA BELEŽENJE PRIRODNIH LEPOTA, GRADOVA, SPOMENIKA, KAKO POZNATIH, TAKO I NEPOZNATIH KULTURA

Maxime du Camp, "Stubovi Ramzesove palate", Medinet-Habu, 1850

Gustave Le Gray, "Sunce u zenitu u Normandiji", 1856–1859

Podstaknuti željom da vide svet oko sebe i trgovačkim potrebama, ljudi su još u 18. veku odlazili u Veneciju i Rim. U modu tada ulaze specijalno organizovane ture, koje se smatraju pretečama današnjih turističkih putovanja. Među omiljenim suvenirima s ovih putovanja našle su se slike predela i gradova, koji su radili poznati italijanski pejzažisti i vedutisti. U 19. veku putovanja postaju duža i intenzivnija. Osim Evrope, ljude su sve više počeli da interesuju predeli dalekih krajeva sveta. Severna i Južna Amerika, a pogotovo egzotične zemlje Bliskog i Dalekog istoka, zbog nedovoljne istraženosti podjednako su privlačile turiste, umetnike, naučnike i istraživače.

Razloge za snimanje pejzaža i arhitekture na početku razvoja fotografije treba potražiti i u činjenici da je još bila nedovoljno razvijena. Fotoaparati su bili veliki i teški, ekspozicije isuviše duge, a fotografski materijal nedovoljno osjetljiv za snimanje pokretnih objekata. Pariski proizvođač sočiva Noel Lerebur (Noel Lerebours) 1839. godine angažovao je dagerotipiste da snimaju predele i arhitekturu udaljenih zemalja. Jedan od dagerotipista koji je radio za Lerebura bio je Frederik Gupil Feske (Frederic Goupil Fesquet). Feske odlazi u Egipat i s kolegom, Kanadanimom Žolijem de Lotbinierom (Joly de Lotbiniere), putuje Nilom i radi prvu foto-dokumentaciju o ovoj zemlji. Osim Feskea, Lerebur je angažovao i druge dagerotipiste koji pu-

tuju po Rusiji, Grčkoj, Bliskom i Srednjem istoku. Sve dagerotipije, uključujući Feskeove snimke Egipta, Lerebur će između 1840. i 1844. godine objaviti kao seriju pod nazivom "Izleti dagerotipista". Engleski fotograf Aleksander Džon Elis (Alexander John Ellis) dolazi na sličnu ideju kao i Lerebur. Nakon proputovanja po Italiji, Elis objavljuje, 1840–41, seriju dagerotipija pod nazivom "Dagerotipisana Italija". Nekoliko

godina posle Elisa, Francuz Žozef Filiber Žiro de Prangi (Joseph Philibert Girault de Prangey) putuje u Atinu, Jerusalim, Egipat i fotografiše vizantijske crkve, džamije, lokalne kuće i predele. Dagerotipije su mu poslužile kao ilustracije za knjigu "Arapski spomenici Egipta, Sirije i Male Azije".

Pored fotografija dalekih zemalja, sačuvano je i nekoliko snimaka gradova. Prvi panoramski snimak grada uradio je nemački fotograf Fridrih fon Martens (Fridrich von Martens). Godine 1845. Martens je uz pomoć specijalno napravljenog fotoaparata snimio Pariz s rekom Senom i crkvom Notrdam u daljini. Jedan od najznačajnijih fotografa gradskih prizora iz ovog perioda bio je i Žan Baptist Luj Gro (Jean Baptist Louis Gros), poznatiji kao baron Gro. Diplomata, ambasador i predsednik "Heliografskog društva" osnovanog 1851. godine, Gro je snimio divne dagerotipije mostova i čamaca na Temzi u Londonu, antičkih spomenika Grčke i glavnog grada Kolumbije – Bogote.

Iako je Vilijem Foks Talbot (William Fox Talbot) zaštitio svoj izum – talbotipiju patentom, nekim fotografima pošlo je za rukom da otkriju postupak dobijanja talbotipije i da ga usavrše. Najveći uspeh u tome imali su trgovac i izdavač iz Lila, Luj Blankar-Evrar (Louis Blanquart-Evrard), Gistav I Grej (Gustave le Gray) i Frederik Skot Arčer (Frederick Scott Archer). Blankar-Evrar je 1850. godine otkrio albuminski papir. Ceo postupak opisao je u brošuri i na taj način učinio postupak talbotipije dostupan svima. Iste godine Gistav I Grej otkrio je da se fotografski papir pre ekspozicije može premazati voskom. Time je uspeo da dobije fotografije pejzaža visoke jasnoće i prozirnosti, koje su ga uvrstile u najboljeg fotografa pejzažne fotografije 19. veka. Najznačajnije otkriće pripisuje se Frederiku Skotu Arčeru. Početkom pedesetih godina 19. veka, otkrio je mokri kolodijumski postupak. Umesto papira za negativ slike upotrebio je staklene ploče premazane smesom kalijum-jodida i kolodijuma. Za razliku od papirnog, kolodijumski negativ davao je slike velike oštine, a fotografije su se mogle prenositi i na porcelan, metal i druge materijale.

Godine 1851. u Francuskoj je organizovana Heliografska misija. Podržao ju je Napoleon III, a pokrenuli su je Odbor za istorijske spomenike i francuska administracija kako bi se sačuvali spomenici kulture. U misiji su učestvovali: Ipolit Bajar (Hippolyte Bayard), Gistav le Grej, O. Mestral (O. Mestral), Eduar Baldis (Edouard Baldus) i Anri I Sek (Henri le Secq). Rezultat ove ekspedicije jesu odlične fotografije mosto-

Francis Frith, Piramide u Sahari sa severo-istoka, oko 1858

Timothy O'Sullivan, "Kamenje izbrzdano peskom", Arizona, 1871

RAD FOTOGRAFA NA TERENU

Za prve fotografe, snimiti dobru pejzažnu fotografiju, predstavljalo je pravo iskušenje i avanturu. U većini slučajeva, mesta koja je trebalo fotografisati bila su nepristupačna i udaljena stotinama kilometara. Putovanja su trajala danima i mesecima. Fotoaparat i tešku foto-opremu fotografi su nosili na leđima. Prilikom većih i daljih putovanja za transport opreme unajmili su pomoćnike i mazge. Zamena za mračnu komoru uglavnom su im bili šatori. U njima su se nalazili fotolaboratorija, hemikalije i ploče. Pre snimanja, fotografi bi u šatoru prvo pripremili ploču. Po završetku snimanja odnosili bi je nazad u šator i razvijali. Vreme i klimatski uslovi dodatno su im otežavali rad. Često su zbog lošeg vremena bili prinuđeni da za samo jedan snimak čekaju danima. Najbolji primer bio je Vilijam Henri Džekson: zbog jakog vetra, tek nakon tri dana čekanja uspeo je da fotografiše jezero San Kristo u Koloradu.

va, zamkova, tvrđava, crkava Normandije, Turena, Akvitanije, Šampanje i ostalih delova Francuske. Devet godina kasnije, podstaknut uspehom Heliografske misije, Napoleon III finansira ekspediciju na Alpe u kojoj učestvuju braća Ogist i Luj Bison (Auguste i Louise Bisson). Najpoznatije fotografije iz ove ekspedicije jesu "Uspon na Monblan" i "Prolaz Ešel". Vodeći fotografi u Engleskoj bili su Rodžer Fenton (Roger Fenton) i Frensis Bedford (Francis Bedford). Rodžer Fenton bavio se ratnom fotografijom. Po završetku Krimskog rata, u Engleskoj fotografiše gotске crkve, katedrale, ruševine, predele Škotske, Velsa, Jorkšira. Frensis Bedford takođe se proslavio fotografijama katedrala i predela. Godine 1862. pratio je Princa od Velsa na Bliski i Srednji istok. Po povratku, izdao je knjigu u dva toma "Fotografske slike Egipta, Svete zemlje i Sirije". Italija, Španija, Nemačka, Japan, Indija i Kina takođe su izazivale veliku pažnju i interesovanje tadašnjih fotografa. Fotografije antičkih vrtova, ruševina, reljefa rimskih slavoluka, renesanse skulpture, Firence, Napulja, Venecije bile su veoma tražene i popularne među Evropljanima. Znatno doprinos fotografiji

pejzaža i arhitekture u Italiji dali su braća Đuzepe i Leopoldo Alinari (Giuseppe i Leopoldo Alinari), Karlo Naja (Carlo Naya) i Karlo Ponti (Carlo Ponti), koji je postao poznat po izuzetnim fotografijama Venecije, Padove i Verone. Tokom pedesetih i šezdesetih godina devetnaestog veka u Nemačkoj, Herman Krone (Hermann Krone) radi vedute Drezdena. Engleski fotograf Čarls Kliford (Charles Clifford) radio je kao dvorski fotograf španske kraljice Izabele II i među prvima je fotografisao palate i zamkove Španije. Šezdesetih godina 19. veka arhitekturu i predele Indije fotografiše Semjuel Burn (Samuel Bourne), a Kine i Japana Antonio i Felice Beato (Antonio i Felice Beato). Divlja i nepregledna prostranstva Amerike mamila su tamošnje fotografe velikim izborom prirodnih motiva. Jednu od prvih pejzažnih fotografija u Americi uradili su Albert Sautvort (Albert Southworth) i Džosia Hovz (Josiah Hawes) – "Nijagarini vodopadi" 1845. godine. Šezdesetih i sedamdesetih godina vodeći fotografi na američkom tlu bili su Timoti O'Saliven (Timothy O'Sullivan) i Vilijem Henri Džekson (William Henry Jackson). O'Saliven i dan-danas, za mnoge predstavlja jednog od najznačajnijih fotografa Zapadne Amerike. Ovakvom mišljenju doprinele su njegove fotografije kanjona De Čeli u Novom Meksiku i Velikog slanog jezera, na kojima je uspeo da uhvati neuništivu snagu prirode i njenih oblika. Vilijem Henri Džekson je na početku svoje karijere radio kao retuš majstor.

Sedamdesetih godina 19. veka postaće prvi fotograf koji je snimio gejzire i šume Jeloustona. Zahvaljujući njegovim fotografijama, Jelouston je proglašen za prvi nacionalni park. Sredinom sedamdesetih i osamdesetih godina devetnaestog veka fotografiše Stenovite planine i Veliki kanjon u Koloradu. Džekson je isključivo radio s velikofornatnim fotoaparatima i negativima.

GISTAV I GREJ (1820 – 1884)

Fotografiju upoznaje u ateljeu čuvenog akademskog slikara Pola Delaroša, gde je studirao slikarstvo. Krajem četrdesetih godina 19. veka u Parizu otvara portretni studio. Nakon usavršavanja talbotipije uvođenjem navoštenog papira, I Grej stiće veliku popularnost u tadašnjim francuskim kulturnim krugovima. Godine 1850. objavljuje knjigu pod nazivom "Rasprava o primeni fotografije". Gistav I Grej smatra se jednim od prvih umetničkih fotografa. Pedesetih godina, prisustvujući vojnim vežbama flote Napoleona III uradio je nekoliko fotografija. Najlepša, a ujedno i njegova najpoznatija fotografija iz te serije "Brik na vodi" prikazana je na godišnjoj izložbi Londonskog fotografskog društva. Godine 1861. putuje po Mediteranu, Italiji, Malti, Libanonu i Kairu gde i umire 1884. godine. I Grejeve serije fotografija s dramatičnim oblacima, morskim pučinama izazivale su divljenje tadašnje javnosti, a danas dostižu astronomske cene na aukcijama fotografije u svetu.

TIMOTI O'SALIVEN (1840 – 1882)

Rođen u Njujorku. Godine 1860. dolazi u portretni studio Metju Bredija (Mathew Brady) na izučavanje fotografskog zanata. Iako je fotografsku karijeru započeo kao ratni fotograf snimajući Građanski rat, O'Saliven svetsku slavu stiće pejzažnim fotografijama. Šezdesetih godina Vlada Amerike organizovala je veliki broj naučnih ekspedicija kako bi se ispitalo i istražile teritorije Zapadne Amerike. Kao član jedne od takvih ekspedicija, O'Saliven 1863. odlazi na područja između Nevade i Jute. Fotografije rudara i unutrašnjosti rudnika Komstog, nastale u tok ekspedicije, predstavljaju najranije poznate snimke rudnika. Sedam godina kasnije O'Saliven opet po nalogu Vlade odlazi u Panamu, Nevadu, Arizonu, Jutu. Pored fotografija Kanjona de Čeli, Limunovog drveća u Panami, u najznačajnije O'Salivenove radove ubrajaju se fotografije Indijanaca iz plemena Šošoni. Sve do svoje smrti O'Saliven je fotografisao prirodu. Njegove fotografije rezultat su pažljivog studiranja i posmatranja. Trudio se da razume prirodu, njenu lepotu, pravila i zakone i to prenese na fotografiju.

JELENA MATIĆ

Literatura:

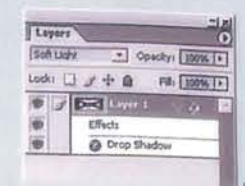
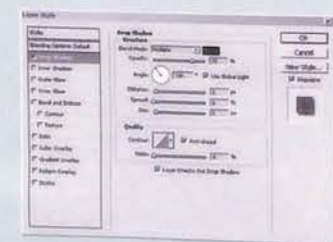
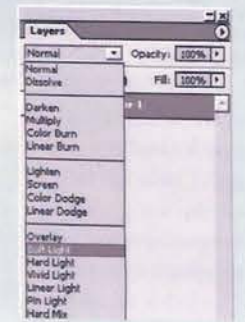
1. Michael Frizot: A New History of Photography, Konemann, 1998
2. Mary Warner Marien: Photography – A Cultural History, Laurence King, 2002
3. Goran Malić: Fotografija 19. veka, Fotogram, 2004

MILAN ŽIVKOVIĆ

Watermark

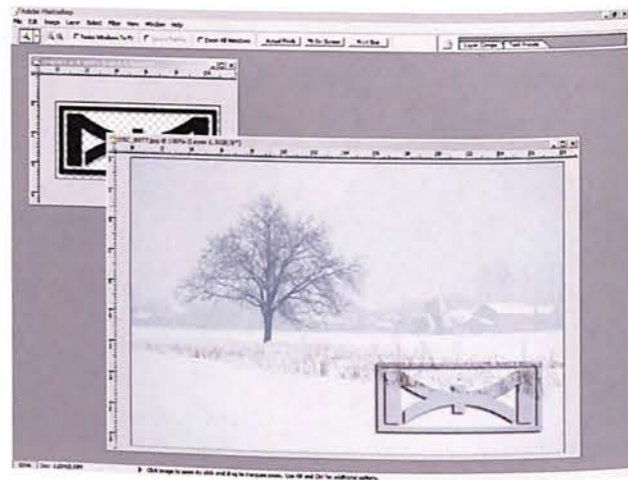
SAZNAJTE KAKO DA JEDNOSTAVNO I EFIKASNO ZAŠTITITE FOTOGRAFIJE OD BESPRAVNOG KORIŠĆENJA KREIRANJEM I IZRADOM SOPSTVENOG VODENOG ŽIGA

Retki su oni koji ne koriste ili ne znaju šta je Internet. I fotografi su otkrili sve mogućnosti koje im ovaj medij i način komunikacije pruža. Ali sve ono što se postavi na Internetu postaje dostupno svima i ima jednu lošu osobinu – može se koristiti bez ograničenja. Znamo koliko se velike korporacije muče da dobiju unapred izgubljene bitke i zaštite svojimu. Ako je teško njima, šta onda preostaje nama i kako fotografije pokazati, a u isto vreme ne dozvoliti da se one zloupotrebe ili iskoriste bez našeg znanja. Pogotovo smo u opasnosti od krađe fotografije većeg formata. Digimark je poseban program koji je deo Photoshopa i proverava da li su fotografije obeležene i zaštićene, ali njegovo korišćenje nije moguće bez kupovine samog softvera. Na sreću, i u ovom slučaju, naša digitalna laboratorija pomoći će nam da napravimo sistem zaštite – jednostavan i podjednako efikasan.

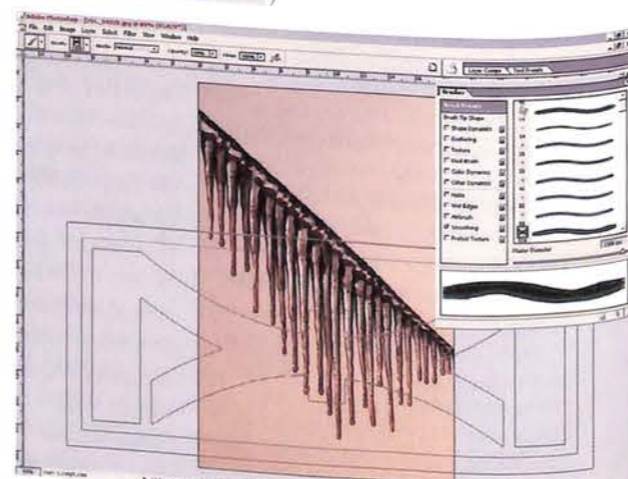
VODENI ŽIG U SAMO JEDNOM SLOJU

Prvo, u programu za vektorsko crtanje (Corel, Illustrator, Freehand...), uradimo logo ili zaštitni znak koji ćemo koristiti za obeležavanje fotografija. Logo mora biti konvertovan u krive. Zatim ga iskopiramo (Edit > Copy ili Ctrl + C), pređemo u Photoshop, i ukoliko smo ga uradili u Illustratoru, spuštamo (Edit > Paste ili Ctrl+V) uz uključenu opciju Paste – Paste as paths. Ukoliko smo crtali u nekom drugom programu, sačuvamo rad u .ai formatu i jednostavno ga rasterizovati u Photoshopu. Za početak, ovo možete isprobati s tekstem ukucanim direktno u Photoshopu, koji ćete rasterizovati i zatim primeniti opcije sloja. Potom napravimo novi sloj (Layer > New layer), ispunimo dobijeni pat (Path > Fill path) ili selekciju belom ili nekom drugom bojom (Edit > Fill ili Alt+Del) i uključimo opcije sloja: Layer > Soft light i Blending options > Drop Shadow (ilustracije 1, 2). Pored mogućnosti podešavanja boje senke i njene pozicije u ovom prozoru možemo podesiti i ostale efekte – Glow, Bevel... (ilustracija 3). Ovako nastalu sliku sačuvamo kao .psd fajl, a dobijeni sloj sada nosi sve potrebne informacije i spreman je za jednostavno korišćenje. Dovoljno ga je prevući na sliku koju hoćemo da zaštitimo i obeležimo. Dobijenom sloju možemo, po potrebi, menjati providnost i dimenzije. (ilustracije 4, 5 i 6)

KREIRANJE PEČATA POMOĆU BRUSH ALATA

Pored ovog postoji još jedan, izuzetno lak način, da obeležimo naše fotografije uz pomoć Brush alatke. Vratimo se nekoliko koraka unazad i umesto da ispunimo sloj belom, ispunimo ga crnom bojom i potom sliku spustiti u podlogu (Image > Flatten image). Zatim sliku selektujemo (Select > All ili Ctrl+A) i otvorimo dijalog Edit > Define brush (ukoliko koristite starije verzije programa opcije se nalaze na kartici Brushes) (ilustracija 7). Na ovaj način dodali smo među postojeće četkice i naš znak (ilustracija 8). Njega možemo smanjivati ili povećavati u zavisnosti od potrebe korišćenjem uglastih zagrada [– za manje i] – za veće četkice, a jednostavnim klikom možemo na fotografiju naneti boju određenog intenziteta. Ove metode mogu se kreativno iskoristiti i za sasvim druge potrebe – zato uključite maštu.

SanDisk
STORE YOUR WORLD IN OURS™

CRUZER mini
128 MB -22€
256 MB -31€
512 MB -49€
1 GB -90€
2 GB -181€
4 GB -362€

CompactFlash

SD

SD mini

MultiMedia

RS-MMC

MemoryStick PRO

MemoryStick Duo

xD-Picture Card

U svim bolje snabdevenim radnjama

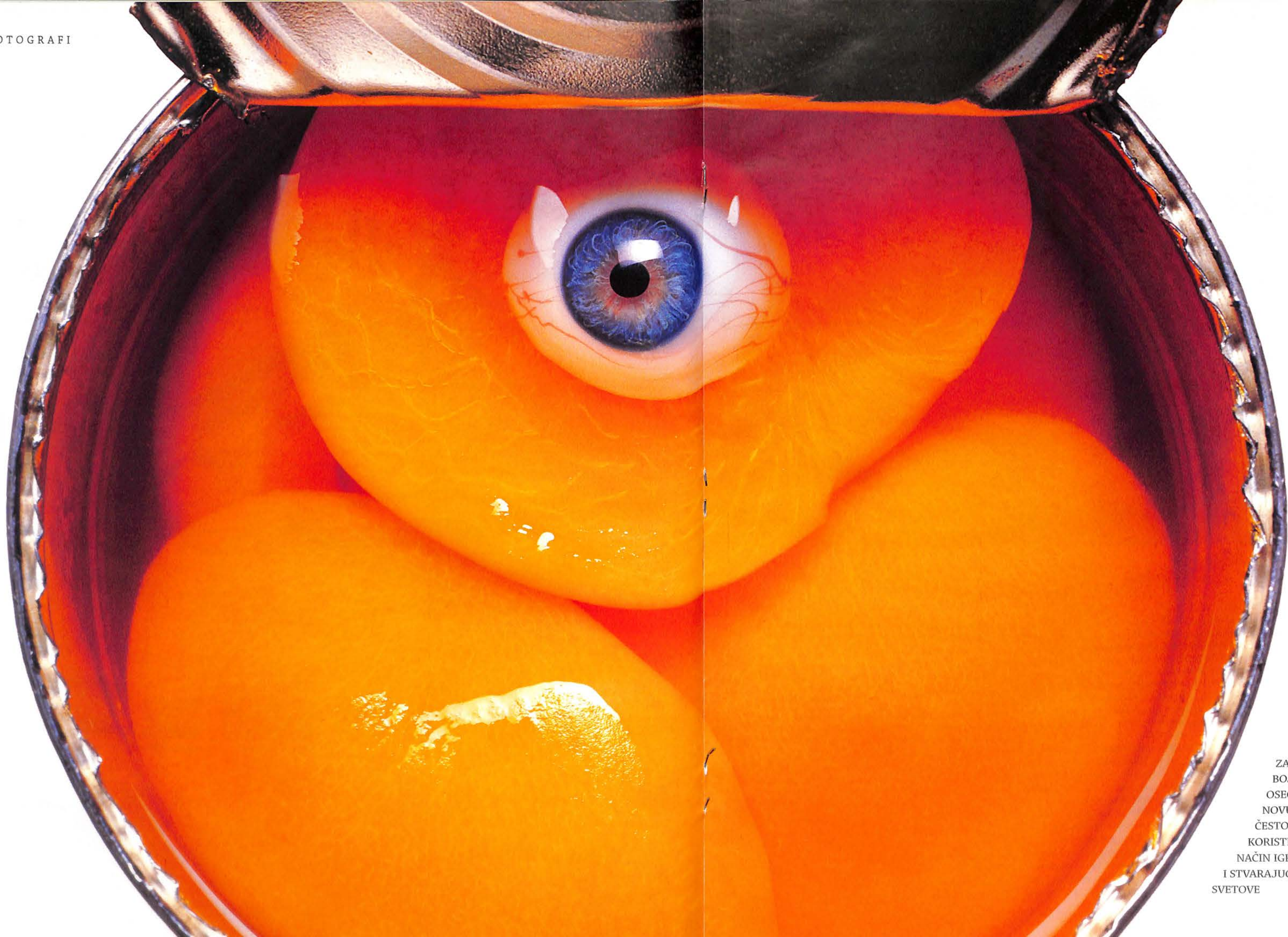

WWW.SANDISK.CO.YU

SanDisk

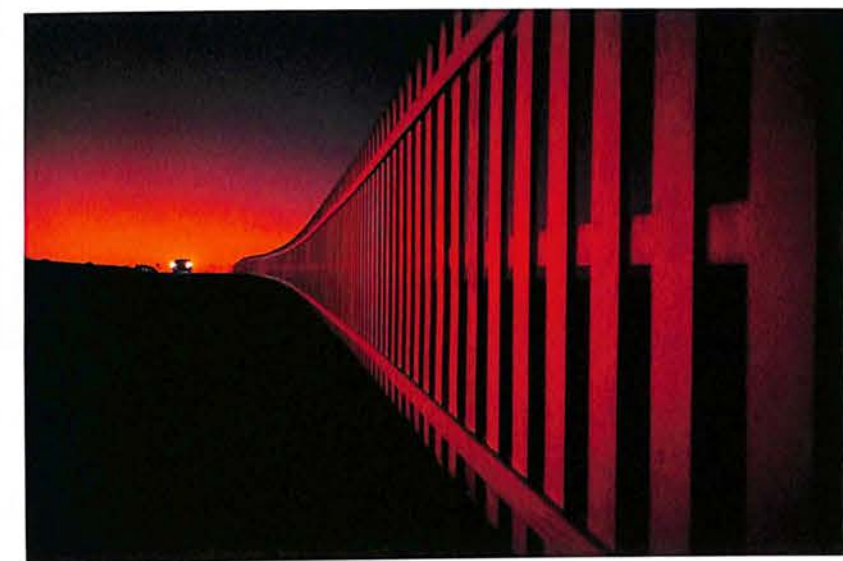
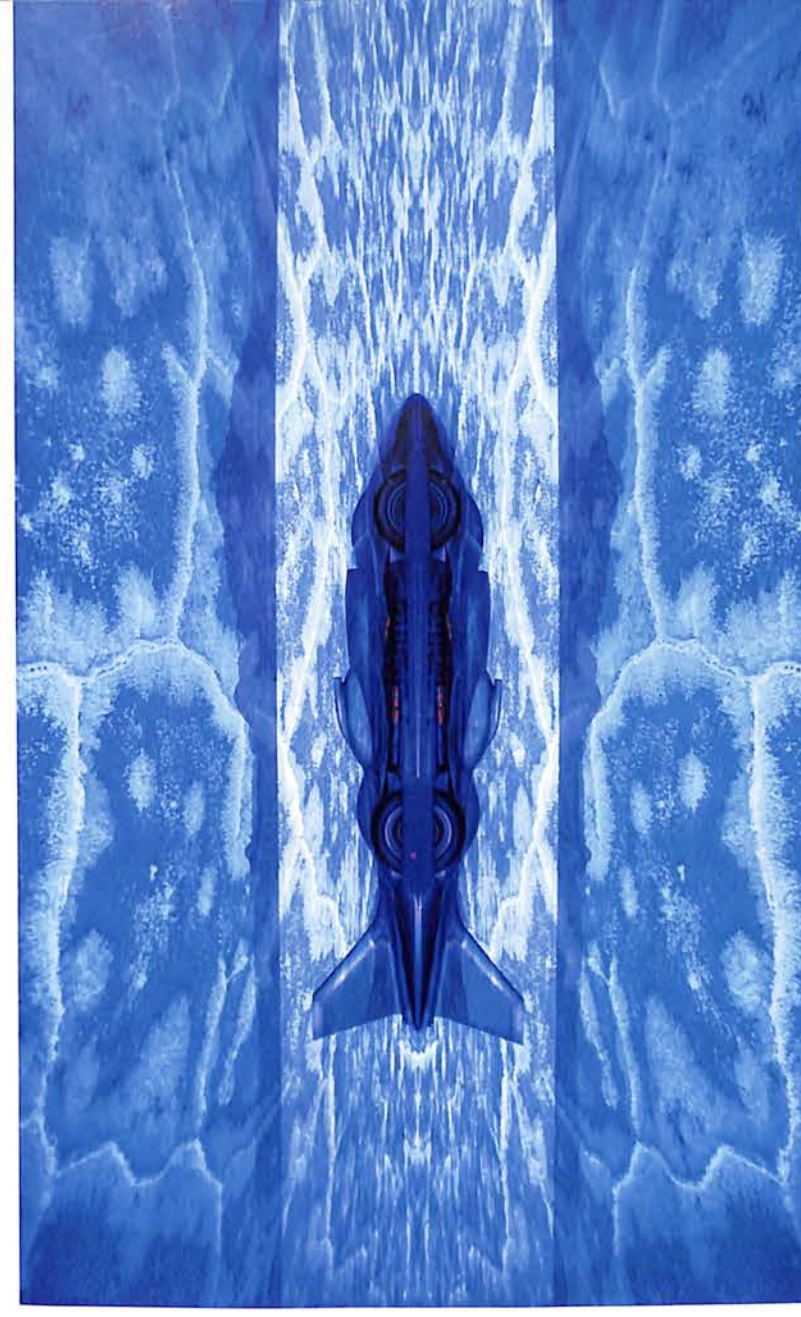
REFOT B - Ekskluzivni uvoznik i distributer
tel. 011 308 7004, 2456 151, fax. 011 446 0234

San Disk, SanDisk logo i CompactFlash su zaštitni znaci korporacije SanDisk, registrovane u SAD i drugim zemljama. Store Your World in Ours je zaštitni znak SanDisk korporacije. © 2004 SanDisk Corporation. Sva prava zadržana.

PETETURNER

ZA PITA TARNERA
BOJA STVARA
OSEĆANJE, ATMOSFERU,
NOVU DIMENZIJU.
ČESTO JE SHVATA I
KORISTI NA SKORO DEČJI
NAČIN IGRAJUĆI SE S NJOM
I STVARAJUĆI SASVIM NOVE
SVETOVE

[Fotografija na strani 1-2] Eye to Eye, Njujork, 1968. Nakon jednog od predhodnih snimanja ostalo mu je puno staklenih očiju s kojima je nastavio eksperimente. Isprobavao je razne kompozicije dok ih na kraju nije fotografisao s breskvama. Nikon F, Micro-Nikkor 55 mm

[1] Blue Walls & Light, 2002. Fotografisano na zapadnoj obali Meksika

[2] Push, Florida, 1970. Dok je odmarao kraj bazena, tokom svog boravka na Gulf Coastu, ugledao je kantu za smeće u savršenim osnovnim bojama. Otišao je po svoj fotoapararat, postavio kantu tako da se vrh poklapa s horizontom i fotografisao je. Koristio je polarizacioni filter da zatamni nebo. Nikon F, Nikkor 20 mm

U svojoj istoriji fotografija je često povezivana sa slikarstvom. Paradoksalno, iako je oduvek želela da se od njega odvoji i bude priznata kao jedinstvena i ravnopravna grana umetnosti, koristila je znanje i iskustvo koje su slikari sakupljali vekovima. Jedan od načina da "pobegne" od slikarstva bio je specifičan crno-beli svet fotografije. Ali ne i za Pita Turnera (Pete Turner), poznatog američkog fotografa koji je, kako sam kaže, oduvek koristio boju tj. kolor filmove. U drugoj polovini pedesetih godina, kada počinje njegova profesionalna karijera, uopšte nije bilo "u modi" fotografisanje u koloru, naročito ako ste imali pretenzije da vas smatraju "umetničkim" fotografom! Umetnička fotografija bila je skoro isključivo crno-bela, dok je kolor bio rezervisan za modu i reklamu.

S obzirom na to da se Pit već na samom početku karijere striktno odlučio za kolor i izradu povećanja u sopstvenoj laboratoriji, bio mu je neophodan novac da bi istražio u ovom skupom "sportu". Zbog toga je odlučio da spoji komercijalni i privatni rad. Imao je sreće da su klijenti bili oduševljeni njegovim specifičnim viđenjem realnog sveta obojenog u nadrealne boje njegove

laboratorije. Ovim uspešnim spojem započinje serija angažmana i, pre svega, putovanja koji će trajati nekih tridesetak godina. U tom periodu prošao je skoro celu Afriku, Južnu Ameriku, SAD, Island..., ali i stvorio svet za sebe u svom studiu u zgradi Karnegi Hala (Carnegie Hall) u Njujorku (New York).

Iako sanjar, svoje nadrealne fotografije realnog sveta pažljivo kreira uz pomoć ogromnog znanja o fotografskom zanatu i njegovog konstantnog usavršavanja. Mnogi bi pomislili da su ove fotografije jednostavna kreacija Photoshopa, ali ako pažljivo pogledate datume ispod fotografija, shvatićete da su nastale davno pre nego što je bilo ko o ovom programu i razmišljao. Da bi kreirao ove nestvarne plave, žute, crvene, zelene boje, Pit Turner koristi filtre tokom snimanja, neobične vremenske uslove ili ekstremna doba dana ili noći, a najčešće ih potpuno definiše u laboratoriji. Skoro sve njegove fotografije snimljene su na Kodachrom slajdu od 35 mm (koji se, nažalost, više ne proizvodi) zbog odlične saturacije boja i beleženja detalja. Povećanja je sam radio u Cibachrome procesu, koji takođe po-

[3] Skydive, 1967. Fotografija prototipa "super-brzog" automobila u Juti. Fotografija je presečena na polovini i ponovo fotografisana čime je postignuta savršena simetrija

[4] Road Song, Kansas City, 1967. U potrazi za odgovorom šta je to što svakog posmatrača ove fotografije toliko uzbuđi i zaintrigira, došao je do odgovora – usamljenost, sopstveni doživljaj puta. Svako od nas ima drugačiji odgovor na pitanje šta je iza sledeće krivine. Nikon F, Nikkor 20 mm

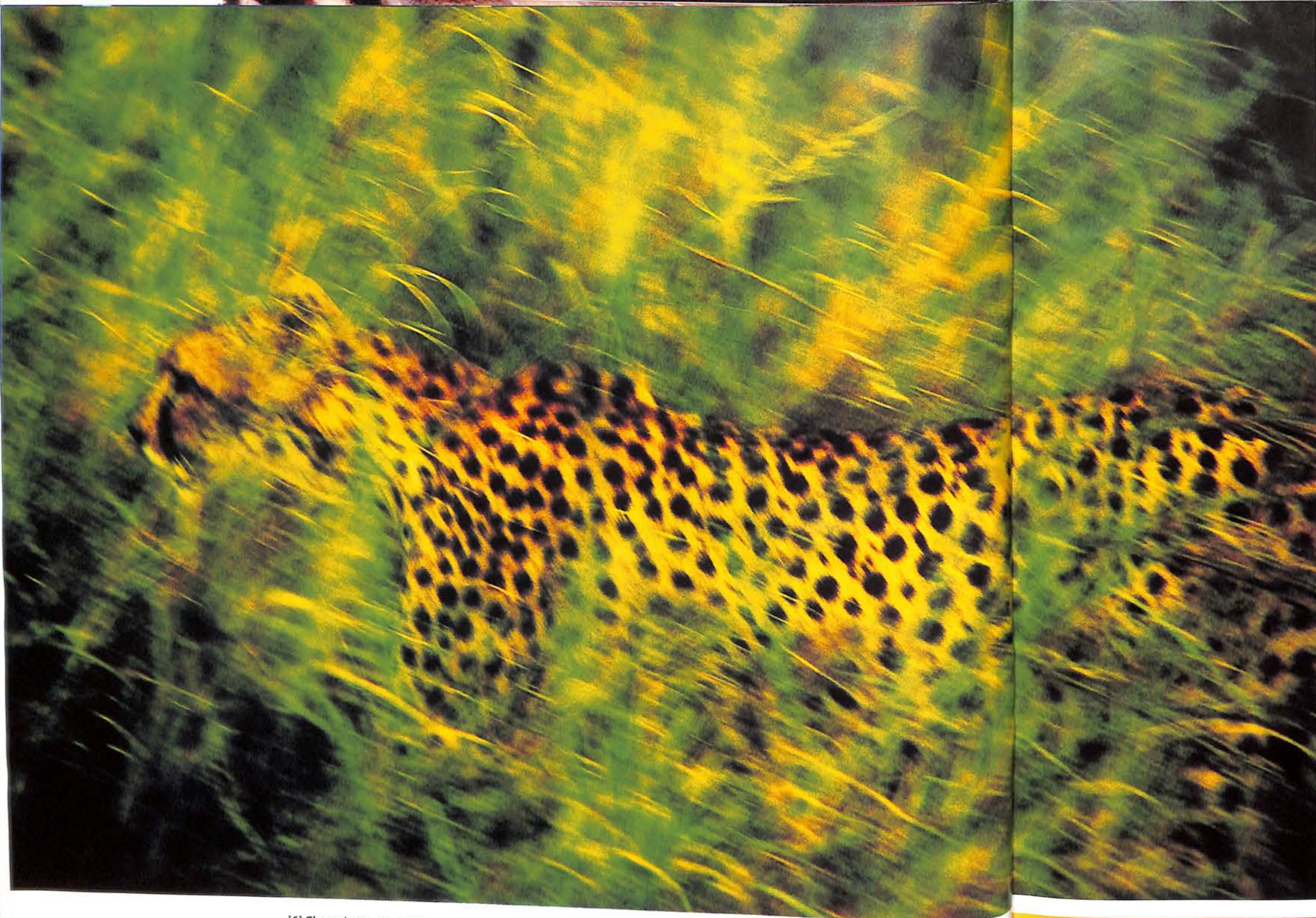
[5] Rolling Ball, Sudan, 1959. Prva Pitova fotografija u kojoj je pokazao afinitet prema geometriji. Koristeći sunce i krov železničke stanice poigrao se s odnosom kruga i trougla. Ova fotografija izazvala je preokret u njegovom radu. Nikon SP, Nikkor 105 mm, Filter Wratten 21

lako odumire, uz konstantno eksperimentisanje i istraživanje krajnjih granica kolor materijala. Tokom cele karijere ostao je veran Nikonu i koristio je sve objektivne od 15 do 400 mm, ali uvek s jasnim ciljem i unapred određenim ograničenjima koja su ga primoravala da se fokusira na svet oko sebe u preciznom kadru koji je određeni objektiv uslovljavao. Pitanje je zašto se Pit u potpunosti posvetio koloru? Za njega, boja stvara osećanje, atmosferu, novu dimenziju. Često je shvata i koristi na skoro dečji način igrajući se s njom i stvarajući sasvim nove svetove koji, iako su svoju inspiraciju pronašli u realnosti, veoma liče na svet dečje mašte u kojem nebo može biti crveno, konj plav ili cela scena potpuno zelena ili narandžasta. Možda više nego nadrealno, na njegovim fotografijama sve izgleda prejako, preuveličano kao kada deca opisuju neki događaj koji je ostavio veliki utisak na njih. Pit kao da želi da "pojača" stvarnost, doda joj boje, učini krajnje ekspresivnom kao slikarska platna ekspresionista koja su "vrištala" od boja i snage poteza. Nemogućnost ostavljanja neposrednog poteza rukom Pit nadoknađuje savršeno promišljenim kompo-

zicijama, smelim kombinovanjem stvarnog i nestvarnog, multipliciranjem, usecanjem... Ipak, njegove najpoznatije, i možda najuspešnije fotografije prikazuju obične stvari na neobičan način ili neobične ljude na sasvim običan način. Za Pita, dovoljno je da primeti neki neobično ofarbani zid ispred kojeg bi zanimljivo lice još više došlo do izražaja ili geometrijske oblike koji će tokom snimanja ili naknadno kolorisani u laboratoriji stvoriti zanimljivu igru oblika i boja.

Kao najvažniju stvar u svojoj karijeri Pit Turner ističe činjenicu da je od samog početka znao šta želi, zbog čega danas lako prepoznamo njegove fotografije kao tipično "Turnerovske". Svako putovanje, svaka scena, svaki mali detalj isfiltrirani su njegovim "kolorisanim" pogledom i u našem sećanju ostaju zauvek zabeleženi kao jedinstveno vizuelno iskustvo za koje često nismo sigurni da li potiče iz sveta naših snova i maštanja ili realnosti koju je Pit Turner tako vešto zaodenuo u plašt magije i čuda, pa makar samo jednom bojom – ali neverovatno intenzivnom.

IVANA BREZOVAC

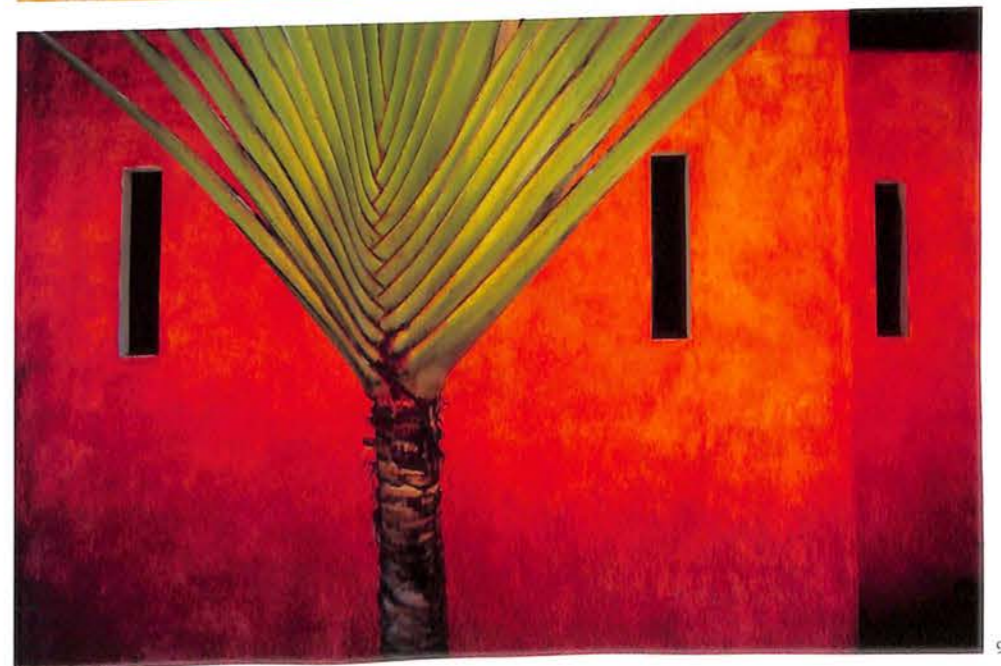
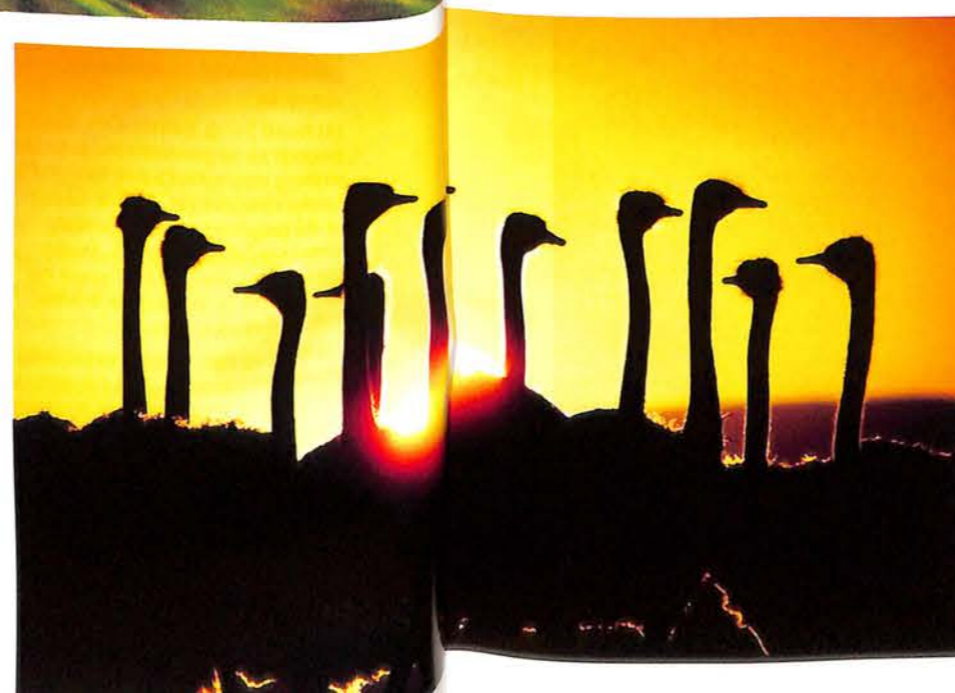

[6] Cheetah, Kenija, 1970.
Fotografija snimljena u Amboseli nacionalnom parku. Gepard je fotografisan u sporom kretanju uz ekspoziciju od 1/15s čime je postignut fantastičan osećaj pokreta. Korišćen je CC30G filter, Nikon F, Nikkor 200 mm

[7] Smiling woman, Mozambik, Afrika, 1970. Zamolio je ženu da mu pozira jer mu se dopao intenzitet kolora njene odeće i tekstura zida

[8] Necking, Južna Afrika, 1970. Tarner smatra da siluete imaju određenu snagu što dokazuje i ovaj impresivni snimak. Nikon, Nikkor 300 mm

[9] Frond & Windows, 2004. Fotografisano na zapadnoj obali Meksika

[10] Can Earing, Kenija, 1970. Jedna iz serijala fotografija inspirisanim članovima Maasai plemena. Okupio je dvadesetak članova plemena s interesantnim nakitom, postavio ih na severno svetlo a živopisni zidovi poslužili su kao pozadina. Nikon F, Micro-Nikkor 55 mm

šminkera koji je zaslužan za ovu, skoro neprirodnu, crvenu boju. Nikon F, Micro-Nikkor 55 mm

[12] Sandune & Tree, Namibia, Afrika, 1995. Narandžasto u sredini je zapravo peščana dina izuzetne visine a ne nebo. Drvo daje osećaj njene veličine. Korišćen Nikon 500 mm

BIOGRAFIJA

Pit Turner (Pete Turner) rođen je 1930. godine u gradu Albani, država Njujork, SAD. Diplomirao je fotografiju na Ročester institutu za tehnologiju zajedno s Brus Dejvidsonom (Bruce Davidson) i Ernstom Hasom (Ernst Haas). Tokom školovanja došlo je do izražaja njegovo ogromno interesovanje za hemiju i kolor. Prekretnica u karijeri bilo mu je putovanje u Afriku za potrebe časopisa *National Geographic* kada se i zaljubio u ovu čudesnu zemlju. Fotografije su mu objavljivane u prestižnim svetskim časopisima kao što su: *Esquire*, *Look*, *Sports Illustrated*, *Camera*, *Photo*... Radio je za kompanije kao što su: Esso, United Airlines, Philip Morris, BMW ... Izlagao je fotografije širom SAD, u Evropi, Aziji, Australiji i Južnoj Americi i njegove fotografije deo su stalne kolekcije nekih od najvažnijih muzeja u svetu. Dobio je preko tri stotine nagrada različitih udruženja fotografa i dizajnera. Do sada su izdate njegove dve monografije: "Pete Turner Photographs" (izdavač Harry Abrams) i "Pete Turner African Journey" (izdavač Graphis). Veliki broj fotografija i opsežnu biografiju možete pogledati na sajtu: www.peteturner.com

PRIREĐIO: IMRE SZABÓ

ZA NAMA SU I SAJMOVI PMA U ORLANDU I CEBIT U HANOVERU, PA ĆEMO U OVOM BROJU PREDSTAVITI NOVITETE KOJI SU PRIKAZANI NA NJIMA ONAKO KAKO STE VEĆ NAVIKLI, POREĐANE PO PROIZVOĐAČIMA

CASIO

Od Casia imamo tri nova modela iz serije Exilim. Model **Pro EX 505** je digitalni fotoaparati s čipom od pet miliona piksela i zum objektivom 5 puta i to je prvi fotoaparati ovog proizvođača koji beleži i video-zapise u MPEG-4 formatu, u rezoluciji 640x480 piksela, i 30 slika u sekundi. Sledeća dva modela jesu **Exilim Zoom EX-Z750** s čipom od 7,2 miliona piksela i ekspozicijama između 60 sekundi i 1/6.000 dela sekunde i **EX-Z57** s čipom od pet miliona piksela, koji nema optički vizir, ali je zato opremljen monitorom dijagonale 2,7 inča.

CANON

EOS 350D

Posle ogromnog uspeha modela 300D (Digital Rebel u SAD) koji je naterao i druge proizvođače da naprave refleksne digitalne fotoaparate s cenom do 1.000 dolara ili evra, predstavljen je ovaj usavršeni fotoaparati koji bi trebalo da bude još jeftiniji. Preporučena cena mu je 899 američkih dolara ili isto toliko evra u Evropi. Na njemu su primenjena poboljšanja koja su uvedena kod Canon EOS 20D. Pre svega, u njega je ugrađen CMOS čip od osam miliona piksela i DIGIC II procesor koji omogućava snimanje

tri snimka u sekundi i to 14 zaredom. S računarnom se povezuje putem brzog USB II protokola, a smešten je u crno ili srebrno plastično kućište.

PowerShot A510 i A520 predstavili smo u prošlom broju, a pojavila su se još dva modela iz ove serije, **IXUS 50 i IXUS 700**, digitalni fotoaparati za široke mase. U prvi je ugrađen čip od pet miliona piksela, a u drugi od sedam. Oba imaju DIGIC II procesor. Predviđena cena za IXUS 50 iznosi 399 evra, a za IXUS 700 499 evra.

Predstavljen je i nov makroobjektiv za Canon refleksne digitalne fotoaparate **Canon EF-S 2,8/60 mm macro** ekvivalenta 96 mm, s ugrađenim USM motorom (Ultra Sonic Motor) sačinjen od 12 elemenata u 8 grupa za one koji vole da fotografiraju izbliza, već od 20 cm i to do odnosa 1:1.

FUJIFILM

FinePix Z1 Zoom jeste prvi digitalni fotoaparati ovog proizvođača na koji je primenjen zum objektiv s prelamanjem svetla, ranije uveden kod nekih modela Pentax i Konica-Minolta fotoaparata. Ovaj fotoaparati ima čip od 5,1 miliona piksela i smešten je u čvrsto kućište od legure aluminijuma veoma malih dimenzija (90x55x19 mm). Predviđa se da će se u radnjama pojaviti od juna.

FinePix F10 Zoom jeste digitalni fotoaparati s čipom od 6,3 miliona piksela, zum objektivom 2,8-50/36-108 mm (ekv. kod formata od 35 mm). Kod njega je takođe izostavljen optički vizir, ali je zato opremljen velikim monitorom dijagonale 2,5 inča i punjivom NP-120 litijum-jonskom baterijom koja obezbeđuje čak 500 snimaka posle jednog punjenja. Osetljivost kod ovog modela može da se podesi do 1.600 ASA. U radnjama treba da se pojavi od aprila ove godine.

FinePix A345 Zoom i FinePix A350 Zoom jesu dva nova modela digitalnih fotoaparata istih osobina u svemu osim u rezoluciji. Model A345 opremljen je čipom koji može da zabeleži 4,1 milion piksela, a A350 5,2 miliona efektivnih piksela. U njima je zum objektiv 3 puta (ekv. 35-105 mm), fotografije se zapisuju na XD-Picture card memorijske kartice, a monitor je dijagonale 1,5 inča. U prodavnicama u Evropi trebalo bi da je u prodaji već od marta.

KODAK

Kodak EasyShare C300 i C340 jesu dva digitalna fotoaparata namenjena onima koji tek žele da se upuste u istraživanje digitalnog fotografisanja. Model C340 ima rezoluciju od pet miliona piksela i zum objektiv 3 puta. Interesantno je to da se izrez može uraditi još u fotoaparatu, kao i automatsko okretanje snimljenih fotografija i sve to za oko 250 američkih dolara. Model C300 je bez zuma i s čipom od tri miliona piksela. Njegova cena u Americi trebalo bi da bude svega 100 dolara.

Kodak EasyShare Z7590 i EasyShare Z730 jesu fotoaparati za malo zahtevnije korisnike s čipom od pet miliona piksela. Model **Z7490** nalik je refleksnim fotoaparatom sa desetostrukim zumom Schneider-Kreuznach Variogon (ekv. 38-380 mm) - s mogućnošću automatskog i manuelnog eksponiranja i cenom od oko 550 dolara. Drugi, kompaktniji model **Z730** ima manji zum objektiv 4 puta (ekv. 33-132 mm) i predviđeno je da se u Americi prodaje za oko 320 dolara. Oba modela imaju veliki displej od 2,2 inča, a napajaju se litijum-jonskom baterijom s kojom se isporučuju.

KONICA-MINOLTA

Pored fotoaparata **Dimage Z5 i Z20** o kojima smo već pisali u prošlom broju, ovaj proizvođač predstavio je tri nova objektivna za svoj model refleksnog digitalnog fotoaparata Maxum 7D, koji bi na tržištu trebalo da se pojave ovog leta. To su: **AF DT Zoom 18-70 mm f3,5-5,6(D)** (ekv. 27-105 mm), zatim **AF DT Zoom 11-18 mm f4,5-5,6(D)** (ekv. 16,5-27 mm) i **AF DT Zoom 18-200 mm f3,5-6,3(D)** (ekv. 27-300 mm).

NIKON

Nikon D2Hs je poboljšana verzija već dokazanog modela refleksnog digitalnog fotoaparata omiljenog među profesionalcima kojima je presudna brzina. Kod njega su primenjene neke funkcije modela D2X. Najvažnije su: 8 snimaka u sekundi i to do 50 JPEG ili 40 RAW zapisa u nizu, dvanaestobitni ASIC procesor slike, podrška za WT-2 bežični prenos podataka, poboljšani automatski balans belog, 3D Matrix Metering II, veći monitor dijagonale 2,5 inča koji manje treperi, modifikovana dugmad za podešavanja u vertikalnom položaju, podrška za sYCC kolor profil itd. Cena će mu biti oko 3.800 evra.

Nikon Coolpix S1 je najnoviji model ultratankog digitalnog fotoaparata na koji je primenjena, prvi put kod ovog proizvođača, tehnologija zum objektivna s prelamanjem. U njemu je čip od pet miliona piksela, ima veliki monitor od 2,5 inča i već poznate osobine drugih fotoaparata iz Coolpix serije kao što su: autofokus za pronalaženje lica kod portretisanja, uklanjanje efekta crvenih očiju i D-blic. Pojavice se u tri boje: crnoj, srebrnoj i beloj. Takođe, očekuje se i podvodno kućište za ovaj model. Cena bi trebalo da bude oko 380 evra.

Iz serije Coolpix predstavljeno je još još pet modela i to dva s čipom od sedam miliona piksela, **Coolpix 7900 i 7600**, zatim dva s čipom od 5,1 miliona piksela **Coolpix 5600 i 5900 i Coolpix 4600** s čipom od četiri miliona piksela. Svi gore pomenuti modeli poseduju i 3x optički zum objektiv. Do leta će za sve ove modele takođe moći da se nabave i podvodna kućišta.

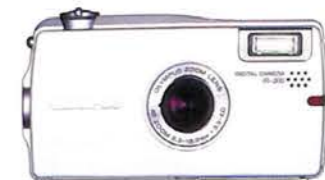

OLYMPUS

U prošlom broju već smo predstavili Olympus **C-7070 i C-55**, a ova firma prikazala je još i model **Mju Mini Digital S**, koji se proizvode u četiri boje: crnoj, plavoj, šampanj zlatnoj i pink, a u njima je čip od pet miliona piksela. Program olakšava fotografisanje noću, ima i nov modus za snimanje portreta, a zbog smanjenja veličine fotoaparata izostavljen je optičko tražilo, ali je monitor veći i dijagonale je 1,8 inča. U položaju za video-zapisivanje dužina snimanja ograničena je jedino kapacitetom xD Picture Card memorijskih kartica. U radnjama bi trebalo da se pojavi u aprilu i cena će mu biti oko 365 evra.

Olympus IR-300 je nov digitalni fotoaparati u TIS (Total Imaging System u Americi ili Eazy Imaging System u Evropi) sistemu predstavljenom u oktobru (o kome smo vam i mi pisali). Ovo je digitalni fotoaparati s čipom od pet miliona piksela, a u sistemu prenosne digitalne laboratorije dodati je i DVD rezač. Predviđena cena ovog fotoaparata je oko 366, a rezača 400 evra.

Predstavljeno je još tri modela Olympusa, a mi ćemo ih samo navesti. To su: **Olympus C-480** s čipom od četiri miliona piksela koji će imati cenu od 218 evra. Zatim, model **C-500 Zoom** s čipom od pet miliona piksela koji će imati cenu od 267 evra, i supertanki **FE 5500**, takođe s čipom od pet miliona piksela koji će imati cenu 317 evra.

Za E-seriju refleksnog digitalnog fotoaparata sa četvorotračinskim čipom izrađeni su novi objektivni: **Zuiko Digital ED 1:2,0/14-35 mm** (ekv. 28-70 mm) i **Zuiko Digital ED + 1:2,0/35-100 mm** (ekv. 70-200 mm), zatim **Zuiko Digital ED 1:2,8/90-250 mm** (ekv. 180-500 mm) i **Zuiko Digital ED 1:4,0/7-14 mm** (ekv. 14-28 mm).

PANASONIC

Panasonic Lumix DMC-FZ4

i DMC-FZ5 jesu novi digitalni fotoaparati s optičkim zumom 12x i stabilizatorom slike, s čipom od 4 miliona piksela u prvom i od 5 miliona piksela u drugom modelu.

DMC-LZ1 takođe je model digitalnog fotoaparata sa stabilizatorom slike i čipom od 4 miliona piksela. Lumix DMC-LZ1 i DMC-LZ2 jesu kompaktni digitalni fotoaparati s višestrukim zum objektivom i takođe stabilizatorom slike, a razlika je jedino u rezoluciji čipa, 4 miliona piksela kod LZ1 i 5 miliona piksela kod LZ2.

PENTAX

Pentax Optio 50 je nov kompaktni digitalni fotoaparat s čipom od pet miliona piksela, namenjen pre svega početnicima. Njegova cena treba da bude oko 250 evra. Drugi nov model ultrakompaktnog digitalnog fotoaparata jeste Optio 55n, takođe s čipom od pet miliona piksela, trostrukim zum objektivom s prelamanjem svetla preko ogledala i velikim monitorom dijagonale dva inča. Cena ovog fotoaparata trebalo bi da bude oko 390 evra.

Pentax 4 - 5,6/50-200 mm i 4/12-24 mm ED AL jesu novi zum objektivni za one koji koriste *istD i *istDS refleksne fotoaparate ovog proizvođača. U radnjama bi trebalo da se pojave od polovine jula.

RICOH

Ricoh Caplio R2 je digitalni fotoaparat s CCD čipom od pet miliona piksela, zum objektivom 3,3-4,6 (ekv. 28-135 mm) i monitorom dijagonale 2,5 inča, ali izostavljenim optičkim viziorom. Proizvođače se u srebrnoj i crnoj varijanti.

SAMSUNG

Samsung je na Cebitu predstavio najnoviji model mobilnog telefona s fotoaparatom sa 1/1,8 čipom od sedam miliona piksela - SCH-V770. U njega je ugrađen trostruki zum objektiv, a moguća su i manuelna podešavanja, kako ekspozicije i blende, tako i uoštravanje. Moguće su ekspozicije između 15 sekundi i 1/2.000 s. U uređaj je ugrađen i čitač vizitkarti, kao i MP3 plejer. Zapisivanje je moguće na internoj memoriji od 32 MB ili MMC mikromemorijskim karticama. Cenu još nisu saopštili.

SIGMA

Sigma i dalje proširuje paletu svojih proizvoda objektivima za refleksne digitalne fotoaparate. Veoma je zanimljiv nov superširokougaoni zum objektiv 4,0-5,6/10-20 mm EX DC HSM s vidnim uglom od 102,4° do 63,8°. Sledeći nov zum je 3,5-6,3/18-200 mm DC (ekv. 27-300 mm), a predstavljen je i nov svetlosno veoma moćan objektiv 1,4/30 mm DC HSM (ekv. 45 mm) u koji je takođe ugrađen brzi HSM motor (HyperSonic Motor).

CONTAX SE VIŠE NE PROIZVODI

Japanska firma Kyocera koja je 1996. godine kupila Yashiku, a s njom i Contax, objavila je da prestaje s proizvodnjom fotoaparata, i analognih i digitalnih, zbog finansijskih teškoća. Još nije poznato da li će jedan od najstarijih brendova fotoaparata, Contax, koji se proizvodi još od tridesetih godina prošlog veka, sasvim prestati da postoji ili će ga preuzeti neka druga firma.

I LEICA U KRIZI

Prema uglednom nemačkom nedeljniku Spiegel, i Leica, koja fotoaparate proizvodi od 1924. godine, našla se u teškoj finansijskoj krizi i ovih dana odlučuje se hoće li opstati ili će se sasvim ugasiti.

SONY

Ovaj proizvođač predstavio je čitav niz novih digitalnih fotoaparata iz Cyber-Shot linije.

Sony Cyber-Shot DSC-H1 nalik je refleksnim fotoaparatom sa dvanaestostrukim zum objektivom (ekv. 36-432 mm) i stabilizatorom slike. Čip mu je od 5,1 miliona piksela, monitor od 2,5 inča, ima 32 MB interne memorije i slot za MemoryStick kartice. Kad se pojavi u radnjama, trebalo bi da košta oko 500 evra.

Sony Cyber-Shot DSC-W5 i DSC-W7 jesu novi kompaktni fotoaparati s čipom od 5,1 miliona piksela kod prvog i 7,2 miliona piksela kod drugog modela. Objektiv je standardni zum ekv. 38-114 mm, s kojim je moguće makro fotografisanje već od 6 cm.

Sony Cyber-Shot DSC-T7 takođe ima čip od sedam miliona piksela, samo što je ovo ultratanki model debljine svega 14,8 mm, sa zum objektivom koji sliku prelama preko ogledala.

Sony Cyber-Shot DSC-S80 je takođe kompaktni fotoaparat sa trostrukim zumom i čipom od 4,1 miliona piksela, a proizvođač ga je opremio punjivom baterijom koja obezbeđuje preko 400 snimaka s jednim punjenjem. I Sony Cyber-Shot DSC-S60, kao i DSC-S90, jesu slični modeli s čipom od četiri miliona piksela, a model DSC-S40 namenjen je početnicima.

Sony je predstavio i nove Memory Stick PRO Duo kartice od 1 i 2 gigabajta, brzine čitanja i pisanja od 80 MB u sekundi.

Sony MZ-DH10P Hi-MD

namenjen je mladima koji ne žele da se odvajaju od svoje omiljene muzike. Sony je u nove Mini Disc uređaje ugradio i fotoaparat s čipom od 1,3 miliona piksela, s monitorom od 1,5 inča. Ovi novi uređaji sada mogu da reprodukuju i MP3 muziku, naravno s MiniDisc medija. U prodaji će se pojaviti tokom maja, a cena za američko tržište iznosiće oko 500 dolara.

Učite kroz
druženje

Strani jezici Kursevi računara Specijalizovani kursevi

Osnovni i poslovni

Engleski
Nemački
Italijanski
Španski
Francuski

Osnovni i poslovni

Windows XP
Microsoft Word
Microsoft Excel
Internet Explorer
Auto Cad
3D Studio Max
Microsoft Access
PhotoShop
CorelDraw

Medunarodni menadžment

Poslovno pravo
Majstori trgovine
Ugostiteljstvo i turizam
Antistres kursevi
Engleski za prodavce,
bankarske službenike, ...

U centru grada
Klimatizovan prostor
Besplatno osveženje za polaznike

SPECIJALNA PONUDA
kursevi grafičkog dizajna i obrade fotografija

Obrazovni centar za računare i strane jezike

ProcessorSchool
CENTER

NIKON F6 Fotoapararat s tradicijom

BORIS BJELICA

NIKON NEGUJE TRADICIJU DA POČEV OD MODELA F2 SVAKIH OSAM DO DEVET GODINA TRŽIŠTU PONUDI NOV PROFESIONALNI MODEL KOJI PREDSTAVLJA VRHUNAC TEHNOLOGIJE U TOM TRENUTKU, A, TAKOĐE, SLUŽI I KAO OSNOVA ZA RAZVOJ MODELA NIŽE KATEGORIJE

Kako se to vreme približavalo, a i danas kada digitalna tehnologija preuzima primat nad klasičnim filmom, mnogi su smatrali da bi pojava novog analognog profesionalnog fotoaparata bio ludu hrabar potez i dovodili su u pitanje tu tradiciju. Međutim, na prošlogodišnjoj Fotokini u Kelnu Nikon je predstavio svoj šesti model iz ove serije – F6. Kao što se da primetiti, ovaj Nikonov potez nije tolika ludost i trošak, jer najveći broj tehničkih rešenja na fotoaparatu F6 kao što su novi autofokusni modul i i-TTL merenje ekspozicije takođe su upotrebljeni na digitalnim modelima D2H i D2X i sigurno će se koristiti u budućnosti na modelima niže kategorije.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

Dizajn nove "šestice" ne odstupa znatno od Nikonove novije linije i na prvi pogled podseća na F100 zbog kompaktnijeg tela u odnosu na prethodni F5. Gornji, prednji i donji poklopac napravljeni su od legure magnezijuma, dok su ostali delovi fotoaparata napravljeni od legure aluminijuma. Rukohvati su ergonomski odlično oblikovani i presvučeni

Velika pažnja je posvećena konstrukciji zavesice zatvarača tako da bude pouzdana i tačna u svim uslovima snimanja

mekanom gumom, kontrolna dugmad dobro je označena, logički raspoređena i zavidne su veličine, što sve zajedno omogućava jednostavnu kontrolu rada. U hladnim danima, kada sam ga testirao, bez problema sam rukovao s njim, čak i s debelim rukavicama. Džojstik za izbor autofokusnih polja i kretanje kroz meni nalazi se na idealnom mestu i moguće ga je zaključati. Kao što se očekuje od profesionalnog fotoaparata, najveći broj dugmadi i točkića za kontrolu rada mogu se zaključati ili zaštititi od slučajnog pomeranja. Novina jeste dodatno dugme koje se nalazi ispod dugmeta za kontrolu dubinske oštirine, a kome se u meniju mogu zadati različite funkcije prema zahtevima i potrebama korisnika. Kupovinom dodatnog nosača baterija MB-40 koji ima: vertikalni rukohvat, okidač, točkić za izbor komandi, čak i manji džojstik, fotografisanje u vertikalnom položaju postaje znatno komfornije. U tom slučaju fotoapararat je bolje izbalansiran i omogućava stabilnije držanje kada se koriste veći i teži objektiv.

Poprečni presek fotoaparata F6 s objektivom AF 50 mm f/1,4D

Pored uobičajenog kontrolnog displeja, na gornjem delu fotoaparata mogu se videti osnovne informacije o elementima za fotografisanje, a novina je dodatni displej na leđima fotoaparata koji služi za podešavanje velikog spektra parametara sa sličnom logikom kao i kod digitalnih fotoaparata. Nije više potrebno pamti broječne oznake dodatnih funkcija kao što je to bio slučaj kod fotoaparata F5 i F100 – one su sada opisane na nekoliko stranih jezika. Novina jeste da je ovo prvi fotoapararat iz F-serije kojem nije moguće skinuti prizmu. Mada je većina korisnika ranijih modela nikada nije ni skidala, mnogi će ovo shvatiti kao nedostatak i odstupanje od tradicije. Za gledanje pod pravim uglom sada možemo koristiti adapter DR-5 koji se navrće na okular, ali je on neadekvatna zamena izmenljivoj prizmi. Tražilo je znatno svetlije nego kod modela F5, a izabrano autofokusno polje direktno je osvetljeno i vidljivo je u noćnim uslovima. Unutar tražila nalaze se dva displeja: na donjem se nalaze najvažniji podaci o elementima postavljenim za fotografisanje, dok se na desnoj strani nalazi skala za korekciju ekspozicije.

MOGUĆNOSTI

Zavesice zatvarača napravljeni su od aluminijuma i obloženi specijalnim kevlar vlaknima koja povećavaju trajnost (ova vlakna koriste se i u proizvodnji neprobojnih prsluka). Kao i model F5, može da izdrži preko 150.000 snimaka, a zahvaljujući poboljšanoj konstrukciji pokretnih delova mehanizma, rad zatvarača primetno je tiši. U različitim temperaturama i uslovima može doći do odstupanja tačnosti u odnosu na izabranu brzinu zatvarača, međutim, F6 slično prethodnom modelu poseduje kontrolni senzor koji koriguje sve moguće nepravilnosti i odstupanja, a takođe kontrolniše

Fotografija snimljena objektivom AF-S 17-35 mm f/2,8D, ekspozicija 1/125 s, f/16, matriks merenje, osetljivost filma ISO 200

i ispravnost rada zatvarača. Sve to daje visoku preciznost, pouzdanost i ujednačenost rada za sve brzine zatvarača od 30 do 1/8.000 sekundi. Zapis podataka o snimljenoj fotografiji (brzina zatvarača, otvor blende, ekspozicijski režim rada, korekcija ekspozicije, način merenja, žična daljina, datum i vreme) sada je moguć bez naknadne kupovine skupih specijalnih dodatnih leđa. Svi ovi podaci pamte se u memoriji fotoaparata, koja

Fotografija snimljena objektivom AF-S 17-35 mm f/2,8D, ekspozicija 1/40 s, f/9, matriks merenje, osetljivost filma ISO 200

može da primi osnovne podatke o 57 rolni filma od 24 snimka ili detaljne podatke o 31 rolni filma od 36 snimaka. Ti podaci mogu se videti na zadnjem kontrolnom displeju ili s čitačem MV-1 snimiti na CompactFlash memorijsku karticu u TXT formatu i prebaciti u računar. Međutim, za ovaj čitač potrebno je izdvojiti dodatni novac. Druga specifična mogućnost za koju nije potrebno izdvajati dodatni novac jeste programiranje fotoaparata da snima u unapred zadatim intervalima. Mehanizam trasporta filma nešto je tiši u odnosu na F5, a brzina kontinualnog fotografisanja iznosi 5,5 snimaka u sekundi ili 8 snimaka u sekundi kada se koristi MB-40. Pored automatskog vraćanja filma, zadržao je tradicionalnu ručicu za manuelno premotavanje.

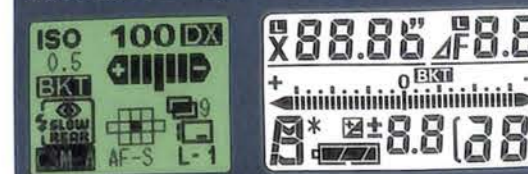
Sistem za kontrolu rada s blicem poboljšana je i s blicevima SB-800 i SB-600 koristi nov kreativni sistem osvetljenja (Creative Lighting System). On omogućava i-TTL kontrolu rada blica, memorisanje blic ekspozicije, visoku sinhronizaciju brzine zatvarača do 1/8.000 s, autofokusni osvetlivač koji funkcioniše sa svim autofokusnim poljima i napredno daljinsko upravljanje prilikom fotografisanja s više bliceva. Kontrola rada i-TTL blica koristi manje serije predbleskova koji se emituju pre glavnog bleska. Njih analizira TTL blic senzor sastavljen od pet segmenata ili RGB senzor od 1.005 piksela i na osnovu postojećeg ambijentalnog svetla i izmerene udaljenosti do glavnog objekta određuje jačinu bleska potrebnu da ispravno osvetli objekat koji fotografiramo na osnovu unapred definisanog algoritma. Na izgled komplikovan sistem funkcioniše odlično, a najveći napredak postignut je kod daljinske kontrole rada gde glavni blic (koji se nalazi na fotoaparatu) može da upravlja trima različitim grupama po tri blica. S ranijim modelima bliceva funkcioniše standardno TTL merenje.

MERENJE I AUTOFOKUS

Merni sistem nije pretrpeo znatne izmene i koristi isprobani 3D Color Matrix merni RGB senzor sa 1.005 piksela koji ne procenjuje samo osvetljenost i kontrast scene koju fotografiramo već uzima u obzir i boju, informaciju o izabranoj autofokusnom polju i udaljenost. Nakon toga, izmerene rezultate upoređuje s preko 30.000 mogućih situacija, a zatim prema zadatom algoritmu određuje ispravnu ekspoziciju. Rezultati koje ovakav sistem daje su odlični i u najtežim situacijama kao što je kontrastno svetlo. Posедуje i

Raspored AF - polja i displej na kome su svi podaci o elementima postavljenim za fotografisanje

Zadnji kontrolni displej

Displej koji se nalazi na gornjem delu fotoaparata

prilagodljivo merenje s naglaskom na centralni deo koji meri 75 odsto centralnog dela kadra i 25 odsto u ostalim delovima. U meniju fotoaparata moguće je menjati veličinu centralnog osetljivog prostora na 8, 12, 15 ili 20 mm, a tu je i spot merenje koje obuhvata oko 3 mm ili 2 odsto kadra koje je povezano s izabranim autofokusnim poljem. Kod svih prethodnih Nikonovih digitalnih i analognih modela fotoaparata s manuelnim objektivima funkcionisalo je samo centralno merenje i nije se moglo raditi s programskom automatikom i prioriteto brzine zatvarača. Nikon F6, kao i modeli D2H i D2X, koristi matricu merenja na čitavoj površini kod svih ekspozicijskih režima rada. Moguće je korišćenje manuelnih objektivu uz jednostavno definisanje parametara – žižna daljina i svetlosna jačina objekta. Možemo unapred definisati deset različitih manuelnih objektivu, a posle se samo pozivati na objektiv koji smo stavili na fotoaparat. Na taj način oni postaju potpuno kompatibilni i jedino morate ručno izoštravati. Od ekspozicijskih režima rada poseduje uobičajenu paletu koja se sastoji od: P – fleksibilni program kojim korisnik podešava kombinaciju otvora blende i brzine zatvarača, A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača i M – manuelna kontrola. Na raspolaganju su i uobičajeno memorisanje ekspozicije, kompenzacija ekspozicije i bracketing automatske ekspozicije (ambijentalne i blic) koji omogućava da snimimo do devet različitih ekspozicija. Jedna od najznačajnijih razlika u odnosu na prethodni model F5 jeste nov autofokusni sistem sa Multi CAM 2000 senzorom koji ima jedanaest autofokusnih polja i identičan je sistemima modela D2H i D2X. Njihov raspored omogućava bolju pokrivenost kadra, a čak devet njih krstasto je

orijentisano, što znači da je osetljiv na horizontalne i vertikalne detalje za objektivne svetlosne jačine do f/ 5,6, dok su dva bočna polja vertikalno orijentisana. Takođe, površina koju zahvata izabrano autofokusno polje znatno je veća od ostalih autofokusnih sistema. Sistem za automatsko izoštravanje može da se prilagodi različitim potrebama. Na zadnjem delu nalazi se birač autofokusnog režima koji omogućava jednostavan izbor između četiri režima: pojedinačni izbor jednog od jedanaest polja uz pomoć džojstika na leđima; zatim dinamički autofokus koji u slučaju pomeranja prvobitno izoštrano objekta izvan označenog polja automatski prebacuje na neko drugo od jedanaest autofokusnih polja, čak i ako je on privremeno zaklonjen drugim objektom; dinamički autofokus s prioriteto na bliži objekat i grupni dinamički autofokus koji grupiše u pet grupa po četiri polja i koristi ono polje iz izabrane grupe koje zahvata bliži deo objekta. Autofokus zaista munjevitno reaguje, a i znatno je tiši u odnosu na raniji F5 kada se koriste objektivu bez ugrađenog motora.

OPREMLJENOST

Nikon ima dugu tradiciju, pa je razumljivo što poseduje široku lepezu različitih objektivu i ostale dodatne opreme (bliceva, okulara, daljinskih okidača itd). Takođe, za ovaj fotoaparat napravljeno je čak sedam različitih mat stakala. Mnogima se neće dopasti što samo telo ne koristi klasične baterije formata AA, već koristi dve litijumske baterije formata CR123A. Međutim, s dodatnim nosačem baterija s vertikalnim rukohvatom i okidačem MB-40 mogućnosti napajanja znatno su proširene. Osim osam alkalnih baterija formata AA, može da koristi i punjivu Li-jon bateriju EN-EL4, koja se koristi i kod digitalnih fotoaparata D2H i D2X.

ODNOS CENA/KVALITET

Za njega se može reći da je zahvaljujući konstrukciji i mogućnostima verovatno najbolji i najkompletniji analogni profesionalni fotoaparat koji se danas na tržištu i zaslužuje najviše ocene. Drugo je pitanje koliko današnjih profesionalaca planira da kupi fotoaparat koji koristi film, kada je očito da digitalna tehnologija preuzima primat. Jedina mana jeste što se ovaj zaista odličan analogni fotoaparat nije pojavio koju godinu ranije kada digitalna tehnologija nije bila ovoliko moćna, pa bi sigurno imao bolju prohodnost kod profesionalaca.

PLUS

- » konstrukcija i rukovanje;
- » odlično merenje svetlosti;
- » sistem za automatsko izoštravanje;
- » mogućnosti rada s manuelnim objektivima;
- » opis dodatnih funkcija na displeju;
- » isporučuje se kompletno opremljen s datumarom; intervalometrom.

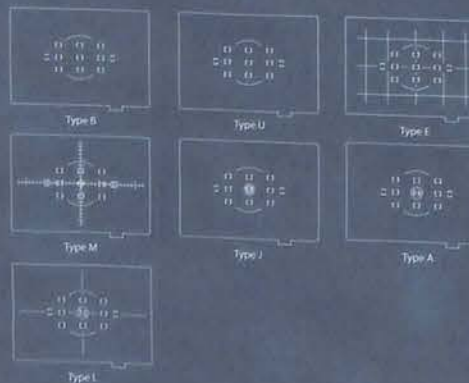
MINUS

- « za osnovno napajanje ne koristi popularne baterije formata AA,
- « prizma nije izmenljiva,
- « vreme pojavljivanja na tržištu.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	100 %
MOGUĆNOSTI	99 %
MERENJE I AUTOFOKUS	100 %
OPREMLJENOST	100 %
ODNOS CENA/KVALITET	95 %
UKUPNA OCENA	99 %

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparata	analogni jednooki refleksi s izmenljivim objektivima formata od 35 mm
Priključak za objektiv	Nikon F-bajonet
Tražilo	pokriva 100 odsto vidnog polja, korekcija dioptrije -2 do +1 m ⁻¹
Autofokus	Nikon Multi-CAM2000 senzor sa jedanaest AF polja automatski ili ručno biranih (osetljivost -1 do +19 EV za ISO 100)
Brzina zatvarača	30 s do 1/8.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/250
Ekspozicijski režimi rada	P, A, S i M
Merni sistem	3D Color Matrix, merenje s naglaskom na centar i spot
Raspon osetljivosti filma	ISO 25 - 5.000 (DX) ili ISO 6 - 6.400 (ručno) s korakom 1/3
Korekcija ekspozicije	+/- 5 EV s korakom 1/2 EV ili +/- 2 EV s korakom 1/3 EV
Auto Bracketing	2 snimka do 7 snimaka s korakom +/- 1/3 do maksimum +/- 3 EV
Ugrađeni blic	nema
Korekcija snage blica	+/- 2 EV s korakom +/- 1/2 EV
Samookidač	2/5/10/20 sekundi
Daljinski okidač	žičani
Kontrola dubinske oštine	da
Broj dodatnih funkcija	41
Priključci	sinhro priključak, priključak za daljinski
Napajanje	2 x CR2 (s MB-40, 8 x AA ili EN-EL4)
Dimenzije (bez baterije)	157 x 119 x 78,5 mm
Masa (bez baterija)	975 g
Cena (sa PDV)	176.830 din. (2.183 evra)
Informacije	REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel.: 011/ 2456-151, www.refot.com

Poseduje sedam različitih izmenljivih mat stakala za različite uslove snimanja

Čitač MV-1 s kojim se mogu prebaciti svi podaci iz memorije fotoaparata na CompactFlash memorijsku karticu, a potom u računar

Dodatni nosač baterija MB-40 poseduje vertikalni rukohvat, okidač, prednji i zadnji točkić za izbor komandi, kao i manji džojstik za izbor autofokusnih polja

hama

Made in Germany

Bluetooth/handsfree sistemi

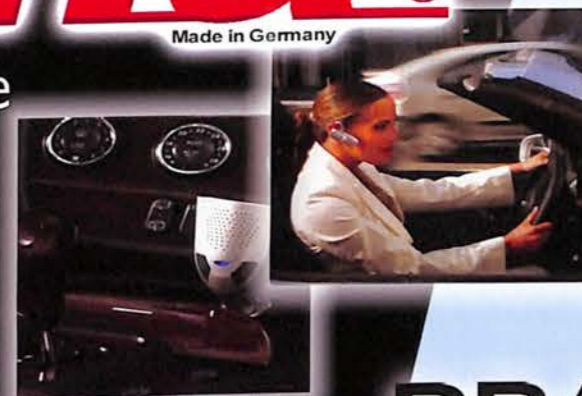

Photo & Digital by

PRAKTICA

Bluetooth i standardna konekcija sa računarom

Memorijske kartice za mobilne telefone, card reader, kućne i auto antene

Dodatna oprema

DCZ 4

Luxmedia 5103

Luxmedia 5003

Luxmedia 6103

Repro Market

Tel. (011) 34-44-963; Fax. (011) 44-46-079
http://www.repromarket.co.yu; e-mail: office@repubmarket.co.yu

NIKON D2X

Dugo očekivan

BRANISLAV BRKIĆ, "SNEG"

KRAJEM PROŠLE GODINE KONAČNO SMO DOČEKALI MODEL D2X SA CMOS SENZOROM KOJI IMA EFEKTIVNU REZOLUCIJU OD 12,4 MILIONA PIKSELA. DA LI SE ČEKANJE ISPLATILLO, VIDEĆEMO U NAREDNOM TESTU

U razvoju profesionalnih digitalnih SLR fotoaparata sa D1-generacijom Nikon je imao početnu prednost, međutim nova D2-generacija malo je zakasnila. Model D2H bio je "polovičan odgovor" koji je zadovoljavao potrebe novinskih fotografa, dok su ostali tražili mnogo više piksela, to jest, sledeći Nikonov korak – D2X, koji će imati rezoluciju preko deset miliona piksela. Krajem prošle godine Nikonovi obožavaoci konačno su dočekali D2X čija je veličina senzora i konstrukcija identična modelu D2H.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

S obzirom na veliku sličnost s modelom D2H, koji sam testirao u broju 19, neću se previše baviti ovim segmentom. Raspored komandi ostao je identičan, s malo modifikovanim položajem donjeg AF-ON dugmeta kojem se sada bolje pristupa. Takođe, ugao pod kojim se otvaraju vrata gde se nalazi memorijska kartica sada je veći, pa ju je lakše izvaditi nego kod modela D2H. Upravljački meni malo je modifikovan, a poseduje i RGB histogram

BRANISLAV BRKIĆ: PRVI UTISCI O NIKONU D2X

Na osnovu svih informacija koji su još od prošlogodišnje Fotokine bili dostupni na raznim internet sajtovima, moglo se zaključiti da NIKON sprema veoma ozbiljan SLR digitalni fotoaparat s puno megapiksela i mnogim drugim kvalitetima bitnim za fotografe.

"Moji utisci nakon dva odlaska na "teren" i par stotina snimaka prevazišli su sva očekivanja. D2X uspeva da reprodukuje mnoštvo detalja i međutonova, čak i kod veoma komplikovanih motiva kao što je sneg po sunčanom danu.

Veoma je operativan i lak za korišćenje. Dopadaju mi se posebno izdvojeni tasteri koji se često koriste: ISO, kvalitet fajla i WB. Merenje balansa belog pomoću ambijentalnog senzora maksimalno olakšava ovu dosadnu, ali u digitalnoj fotografiji veoma značajnu operaciju.

Posebno prijatno iznenađenje su prilično upotrebljivi snimci i na osetljivostima od 800 ASA. Imam utisak da nemaju viši nivo šuma nego kod D-100 na 200 ASA (nije rezultat eksperimenta, nego samo utisak).

Sve u svemu, mislim da D2X predstavlja odličan alat za mnoge primene i u neprofesionalnoj umetničkoj fotografiji. Relativno visoka cena ga više usmerava ka profesionalcima, ali ta cena ipak deluje realno ako se uzmu u obzir njegovi kvaliteti i svi parametri današnjeg digitalnog tržišta."

koji daje prikaz za svaki kanal odvojeno. Monitor je identične veličine kao kod modela D2H, ali s većom rezolucijom, boljim kontrastom zbog čega se bolje vidi u uslovima jačeg svetla, a treperenje monitora gotovo da se ne primećuje.

MOGUĆNOSTI

Ovo je fotoaparat koji poseduje zaista veliki broj mogućnosti za čiji opis bi nam trebalo mnogo više prostora, ali ću se zadržati na najinteresantnijim. Balans belog jedan je od najbitnijih elemenata u digitalnoj fotografiji, pa je Nikon kod ovog modela posvetio veliku pažnju upravo ovom segmentu. Za određivanje automatskog balansa belog kao i D2H koristi čitav niz metoda merenja. Balans belog očitava korišćenjem podataka sa same scene, zatim s matičnog mernog senzora od 1.005 piksela kontinualno mereći vrednosti svetla i boje, što je važno za održavanje ujednačenog balansa belog, i, na kraju, senzorom koji se nalazi na prednjem delu prizme bez uticaja boje predmeta, tj. meri ambijentalno svetlo. Na osnovu ovih merenja i unapređenog algoritma automatski balans belog daje odlične rezultate u najvećem broju situacija. Jedina situacija gde nisam previše impresioniran jeste kada je predmet osvetljen toplom (volframovom) rasvetom. Kako ova vrsta svetla oskudeva plavom bojom, jasna je i granica zbog koje nije moguće postići tačan balans belog. Takođe, može se i ručno postaviti na jedno od šest unapred definisanih vrednosti ili na neku vrednost od 2.500 do 10.000 K. Kada ga ručno merimo ili preuzimamo s

već snimljene fotografije, možemo memorisati četiri vrednosti, a na raspolaganju je i bracketing balansa belog.

Nova mogućnost jeste snimanje s višestrukom ekspozicijom do deset snimaka, slično kao i kod analognih fotoaparata. Takođe, moguće je dve prethodno snimljene fotografije u RAW formatu spojiti kao jednu u samom fotoaparatu. Kao i D2H, podržava daljinski prenos snimljenih fotografija na udaljeni računar koristeći standard IEEE 802.11b i nešto brži IEEE 802.11g. Transmitter se fiksira na donji deo fotoaparata uz pomoć navoja za stativ. Uz stari transmitter za bežični prenos WT-1A, koristi se standard IEEE 802.11b. Novi transmitter WT-2A, osim bežičnog prenosa snimljenih fotografija po standardu IEEE 802.11b/g, omogućava i daljinsku kontrolu rada kada se koristi u kombinaciji s programom Nikon Capture 4.2. Kao i model D1X, podržava i povezivanje s GPS uređajem uz pomoć kabla MC-35 i koristeći NMEA

protokol za prenos podataka, čime dobijamo, osim uobičajenih podataka, i koordinate položaja s kojeg fotografiramo.

KVALITET FOTOGRAFIJE

Nikon je na ovom fotoaparatu prvi put upotrebio CMOS senzor koji ima efektivnu rezoluciju 12,4 miliona piksela. Zadržana je standardna Nikon DX veličina senzora (16x24 mm) koja je za 1,5 puta manja od klasičnog formata od 35 mm. Za čitanje podataka sa senzora koristi četiri kanala, pa se informacije o boji dobijene sa R, Gr, B i Gb piksela ne mešaju i odvojeno obrađuju u analogno-digitalnom pretvaraču. Ovim je postignuto minimalno odstupanje boje pre konverzije i povećana brzina obrade informacija u novom procesoru za obradu. U maksimalnoj rezoluciji možemo kontinualno snimiti 21 fotografiju u JPEG formatu ili 15 u RAW (NEF), brzinom od pet snimaka u sekundi. Međutim, fotoaparat poseduje i brzi režim rada koji nam omogućava kontinualno fotografisanje brzinom od osam snimaka u sekundi, ali u rezoluciji od 6,8 miliona piksela. U tom slučaju samo se za snimanje koristi centralna površina senzora (12x18 mm), koja tada daje dva puta manji vidni ugao u odnosu na klasičan format od 35 mm. Tako će objektiv od 300 mm imati vidni ugao identičan objektivu od 600 mm. U tražilu fotoaparata imaćemo označen tačan prostor koji se trenutno koristi. Ova opcija je korisna isključivo kada nam je potrebna veća brzina fotografisanja. Maksimalna rezolucija omogućava dobijanje fotografija formata 24,11 x 36,31 cm u 300 dpi. Fotografije imaju dobar kolorni balans i tonalitet

TOMISLAV PETERNEK: MOJE ISKUSTVO – D2X

Tomislav Peternek jedan je od fotografa koji su imali priliku da fotografišu svim fotoaparatima iz D1-serije tako da smo ga pitali za utiske koje je stekao koristeći novi D2X. "Nikon D2X ima pored znatno više rezolucije, koja mi omogućava dobijanje fotografija izuzetnog kvaliteta u veličini 36 x 24 cm u 300 dpi bez interpolacije, i niz drugih poboljšanja koja su nedostajala mom starom D1X. Neke od tih mogućnosti jesu: istovremeno fotografisanje u RAW i JPEG formatima, mogućnost memorisanja različitih vrednosti balansa beloga, podešavanje balansa beloga u kelvinima, veliki monitor s providnim zaštitnim poklopcem koji ima sa strane otvore za ventilaciju čime je izbegnuto zamagljivanje, položaj preklopnika za kontrolu autofokusa koji je sada nemoguće slučajno pomeriti, veliki i svetli monitor i raspored komandi. Takođe, dopada mi se što ću moći mnogo bolje da iskoristim svoje stare manuelne objektivne jer je kod njega povećana kompatibilnost kada se zadaju parametri samog objektivu u fotoaparatu. Za kraj sam ostavio ono što me je najviše oduševilo, a to je trajnost baterije i kontrola istrošenosti baterije, što mi je veoma važno za pouzdan rad, a kod ranijeg fotoaparata ponekad mi je stvaralo probleme".

s dobrim dinamičkim opsegom. Reprodukcijska boje kože takođe je odlična, skoro identična onoj koju daje film. Takođe su impozantni rezolucija i bogatstvo detalja koji se mogu videti na snimljenoj fotografiji. Nominalna ekvivalentna ISO osetljivost kod ovog fotoaparata je od 100 do 800, a dodatne vrednosti su HI-1 i HI-2, odnosno ISO 1.600 i ISO 3.200. Nivo šuma D2X prilično dobro kontroliše, pa iako ima znatno manju veličinu piksela u odnosu na fotoaparate Nikon D2H i D70, ima daleko manji nivo šuma. Kada se koriste osetljivosti preko ISO 400, možemo aktivirati opciju za redukciju šuma (NR) koja ima tri položaja "Off" (isključeno), "Normal" i "High". Moja preporuka jeste da za dodatne vrednosti osetljivosti HI-1 i HI-2 gde je šum izrazito povećan obavezno koristite opciju za redukciju šuma. Upotrebom opcije za redukciju šuma smanjuje se kapacitet bafer memorije. Kada je u pitanju šum koji nastaje kod dugih ekspozicija, ovde su mogućnosti izuzetne tako da i nakon ekspozicije od nekoliko sati s osetljivošću od ISO 100 i uključenom opcijom za redukciju šuma crna boja ostaje potpuno čista – bez imalo šuma.

SOFTVER I OPREMLJENOST

Uz fotoaparat isporučuje se PictureProject program koji je Nikon razvio za svoje digitalne fotoaparate. Ovaj softver omogućava organizovanje snimljenih fotografija, narezivanje CD-a, pregledanje, štampanje i konvertovanje RAW formata. Međutim, prilikom

Prva fotografija snimljena širokougaonim objektivom

Druga fotografija snimljena tele objektivom

Fotografija nastala preklapanjem predhodne dve fotografije u samom fotoaparatu

konvertovanjama RAW formata u ovom programu nije moguće uticati na mnogo parametara. Nažalost, napredniji program Nikon Capture 4 (verzija 4.2) s daleko više opcija i mogućnosti zahteva izdavanje dodatne količine novca. Takođe, za konverziju RAW formata može se koristiti i program Photoshop CS. Jedna od stavki koja ga izdvaja od ostalih digitalnih fotoaparata jeste punjiva takozvana "pametna" Li-ion baterija. Ona omogućava da snimimo od 850 do 2.600 snimaka zavisno od toga koji objektiv koristimo, koliko gledamo snimljene fotografije na monitoru i od spoljne temperature. Pored uobičajene kontrole s indikatorom na kontrolnom displeju, kod nje je moguća precizna informacija o istrošenosti i veku trajanja. Ovakav način kontrole baterije, bez koje nijedan digitalni fotoaparat ne može da radi, fotografija uliva mnogo veću sigurnost i pruža pouzdanost u radu. Kao standardna oprema uz fotoaparat isporučuju se: punjiva Li-ion baterija EN-EL4, punjač MH-21, USB kabl, video-kabl, kasi, poklopac i program Nikon PictureProject. Od ostale opreme tu je veliki broj Nikonovih manualnih i autofokusnih objektivna.

ODNOS CENA/KVALITET

Ovaj fotoaparat jeste skup za većinu naših korisnika, ali ipaku je pitanju "mašina" namenjena profesionalcima. Konstrukciono i ergonomski je odlično napravljen, brz je, daje kvalitetne fotografije i ima rezoluciju od 12,4 miliona koja je za poštovanje. Predstavlja vrh Nikonove SLR digitalne ponude, a po ceni je znatno jeftiniji od Canon EOS 1Ds Mark II koji ima rezoluciju od 16,7 miliona piksela, a nešto malo skuplji od Canon EOS 1D Mark II s rezolucijom od 8,2 miliona piksela. Svi oni koji nisu izgubili strpljenje čekajući pojavu ovog fotoaparata nisu se pokajali. Zaista je reč o odličnom profesionalnom fotoaparatu.

BORIS BJELICA

Meni je jasan i pregledan Informacije o stanju baterije

- PLUS
- » meri sistem i autofocus,
  - » kvalitet snimljene fotografije,
  - » konstrukcija,
  - » monitor od 2,5 inča,
  - » baterija i kontrola iste.

- MINUS
- « Nikon Capture mora se dodatno kupiti,
  - « automatski balans belog mogao bi biti bolji kod tople (volframove) rasvete,
  - « nekima će nedostajati Firewire (IEEE 1394) priključak.

TEHNIČKI PODACI

TIP FOTOGRAFIJE	jednooki refleksi digitalni s izmenjivim objektivima
Priključak za objektiv	Nikon F-bajonet
Faktor uvećanja žižne daljine	1,5x (u brzom režimu rada 2x)
SENZOR	
Tip	CMOS senzor
Veličina	23,7 x 15,7 mm
Ukupan broj piksela	12,84 miliona
Efektivni broj piksela	12,4 miliona
Odnos strana	1,5 (3:2)
Veličina slike	4.288 x 2.848 (L), 3.216 x 2.136 (M), 3.144 x 1.424 (S) piksela
Format u kojem snima	RAW, TIFF, JPEG (EXIF 2.21), RAW + JPEG
OSTALI PODACI	
Tražilo	pokriva 100 odsto vidnog polja, korekcija dioptrije -3 do +1 m ⁻¹
Monitor	TFT LCD 2,5 inčni sa 235.000 piksela
Autofokus	Nikon Multi-CAM2000 senzor sa jedanaest AF polja automatski ili ručno biranih (osetljivost -1 do +19 EV za ISO 100)
AF osvetljivač	nema
Brzina zatvarača	30 s do 1/8.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/250 s
Ekspozicijski režimi rada	P, A, S i M
Merni sistem	3D Color Matrix II u 1.005 piksela, merenje s naglaskom na centar i spot
Ekvivalentna osetljivost	ISO 100-800 s korakom 1/3, 1/2 ili 1EV (može biti povećana na ISO 1.600 i 3.200)
Korekcija ekspozicije	+/- 5 EV s korakom 1/3EV
Auto Bracketing	od 2 snimka do 9 snimaka s korakima +/- 1/3, 1/2, 2/3 ili 1EV
Balans belog	Auto, šest manualnih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima
Bracketing balansa belog	2 snimka ili 9 snimaka s korakom od 10, 20 ili 30
Ugrađeni blic	nema
Korekcija snage blica	+/- 2EV s korakom +/- 1/2EV
Samookidač	2/5/10/20 sekundi
Daljinski okidač	žičani
Kontrola dubinske oštine	da
Tip memorijske kartice	CompactFlash tip I i II i MicroDrive
Veza s računarom	USB 2.0
Ostali priključci	video-izlaz, AC adapter, daljinski okidač
Napajanje	punjiva Li-ion baterija EN-EL 4
Trajnost baterije (CIPA standard)	1.500 snimaka
Dimenzije	157,5 x 149,5 x 85,5 mm
Masa (bez baterija)	1.070 g
Cena (sa PDV)	394.067 din. (4.865 evra)
Informacije	REFOT B Beograd, Pčinjska 17, tel.: 011/2456-151, www.refot.com
PODACI O BRZINI	
Vreme spremnosti za rad	trenutno
Brzina kontinualnog fotografisanja	5/8 (Hi-speed crop) snimaka u sekundi
Bafer (JPEG / RAW / TIFF)	22/17/16 snimaka
Vreme zapisa na memorijsku karticu/ veličina	
	TIFF 30 s/36,5 MB
	RAW 3 s/20,7 MB
	RAW+JPEG Fine 3,8 s/26,6 MB
	JPEG Fine 0,8 s/5,9 MB

Manfrotto stoni stativ

Stativ je često neophodna oprema prilikom fotografisanja, ali nismo uvek u mogućnosti da ga nosimo. Ovaj mali i prenosivi stoni stativ dobar je izbor u takvim situacijama. Malih je dimenzija, možemo ga uvek nositi u torbi ili za pojasom, a ako nam njegova visina nije dovoljna, možemo ga postaviti na zid ili drugu podlogu. Komplet se sastoji od stonog stativa, produžetka, kuglaste glave i futrole. Kuglasta glava omogućava pomeranje od 360° oko svoje ose i naginjanje do +/- 90°. On je najbolji izbor upravo za naprednije kompaktne digitalne fotoaparate, ali može veoma stabilno da nosi lakše analogne i digitalne SLR fotoaparate. Takođe, može da posluži i kao stativ za blic u situacijama kada hoćemo da ga odvojimo od fotoaparata i daljinski aktiviramo.

Utisak: Koristan dodatak i odlična zamena za velike stativne kada nismo u mogućnosti da ih nosimo, a možemo ga koristiti za različite namene

Ocena: 97 %

BORIS BJELICA

TEHNIČKI PODACI

Tip stativa	Table Top Set 345
Glava	Mini Ball Head 482
Dužina u sklopljenom položaju	19 cm
Minimalna visina	25 cm
Maksimalna visina	35,5 cm
Masa	0,3 kg
Nosivost	2 kg
Cena (sa PDV-om)	5.488 din. (67 evra)
Informacije	REFOT B 011/2456 151 www.manfrotto.com

Jednako brz za sve

VARTA PHOTO 15 MINUTE CHARGER

U AVGUSTOVSKOM BROJU ČASOPISA TESTIRALI SMO I PUNJAČ I BATERIJE POD NAZIVOM "15 MINUTE CHARGE AND GO", A SADA SMO U MOGUĆNOSTI DA OBJAVIMO TEST NOVOG, BOLJEG I USAVRŠENIJEG VARTINOG PUNJAČA, MADA ĆE I PRETHODNI OSTATI U PROIZVODNJI

ISTEM I-C3 I OSNOVA VARTINIH BRZIH PUNJAČA

U ČEMU JE RAZLIKA? Pomenućemo prvo vizuelne razlike. Konstruisan je tako da adapter za struju (ispravljački deo) čini zasebnu celinu i jednim kablom spojen je s utikačem za struju, a drugim sa samim punjačem. Ovo je učinjeno zbog toga što struja od 7.500 mA poprilično greje ispravljač, te bi on, da je smešten u istoj kutiji s punjačem, još više grejao i onako vruće baterije. One se pune velikom strujom uz korišćenje ugrađenog ventilatora za hlađenje. Uostalom, ovakvo rešenje primenjuje se kod svih najnovijih tipova punjača. Sám ventilator tiši je od onog ugrađenog u prethodni model. Pored vizuelne razlike postoje još dva važna detalja. Prvi je da uz punjač "Photo 15 minute" idu i nove baterije, ovoga puta od 2.300 mAh, koje se takođe napune za 15 minuta. Drugi detalj jeste isto tako značajan jer ovaj punjač sve ostale AA baterije različitih proizvođača puni za samo sat, dok je prethodnom punjaču za ovaj posao trebalo 14 do 16 sati. I, na kraju, ako posedujete "Varta Photo 15 minute" baterije od 2.300 mAh, a pri ruci vam je samo neki običan punjač, onda će te baterije biti napunjene za vreme koje je proporcionalno snazi tog punjača, a ne za 14 do 16 sati, što se odnosilo na stariji tip baterija od 2.000 mAh.

BRZINA I UNIVERZALNOST

O brzini punjenja zaista nije potrebno više ništa reći, ali Varta je veliku pažnju posvetila koliko dizajnu, tako i upotrebi ovog punjača. On radi na svim naponima između 100 i 240 V, što znači da može da se koristi širom sveta, a uz adapter od 12 V, s kojim se isporučuje, koristi se i u kolima (preko kontakta za upaljač). Naravno, i tada će baterije "15 min." biti napunjene za upravo toliko vremena. I, na kraju, pošto je ovaj punjač predviđen za upotrebu "širog sveta", on je sigurno i bezbedno upakovan u praktičnu platnenu torbicu.

Merili smo vreme punjenja potpuno praznih Vartinih baterija "15 minuta" i za to je trebalo 15 minuta i 10 sekundi, dok je ovom punjaču bilo potrebno nešto više od 60 minuta da bi napunio baterije od 2.300 mAh drugog proizvođača.

ZAKLJUČAK

Vartin "Photo 15 minute" punjač, kada se koristi s Vartinim "Photo 15 minute" baterijama, predstavlja izvanrednu i efikasnu kombinaciju. Punjenje Vartinih "Photo 15 minute" baterija u drugim tipovima punjača ne bismo, ipak, preporučili. Ovaj punjač još nije stigao do našeg tržišta, a svi podaci mogu se dobiti od VRR (Varta Rayovac Remington), Čubrina 3/7, 11000 Beograd, telefoni 011/625153 i 638911 ili putem e-pošte: vrr@sbb.co.yu.

MIROSLAV NIKOLJAČIĆ

C. F. L. punjači i punjive baterije

Nedavno se na tržištu pojavio CFL s novim punjačem Q-168 uz koji se dobijaju četiri AA baterije od 2.300 mAh i kabl za punjenje u kolima. Punjač može u isto vreme da puni četiri baterije veličine AA (R6), odnosno dve baterije veličine AAA (R3). Pored toga, u isto vreme mogu da se pune dve baterije veličine AA (R6) i dve veličine AAA (R3).

U ponudi ovog proizvođača nalazi se veliki broj punjača i baterija, a posebna pažnja je posvećena baterijskim pakovanjima za bežične telefone. Za ovu godinu najavljene su i nove baterije kapaciteta 2.500 mAh. Zvanični uvoznik CFL proizvoda za Srbiju je Agena d.o.o., Braće Ribnikar 63, Novi Sad, tel/faks: 021/540-507 i 540-508, e-adresa: agena@eunet.yu.

CFL Q-168 Quick battery charger		Napajanje		100-220 V	
Vreme punjenja	NiMH	AAA (850 mAh)	2 kom.	2,5 sati	
		AA (2.300 mAh)	4 kom.	2 sata	
	NiCd	AAA (300 mAh)	2 kom.	1,5 sati	
		AA (800 mAh)	4 kom.	1,5 sati	

U BLIZINI DABLINA U IRSKOJ, 23. I 24. FEBRUARA ODRŽANA JE KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU I PREZENTACIJA NOVIH PROIZVODA FIRME HEWLETT-PACKARD POD SLOGANOM "FOTOGRAFIJA U FOKUSU". ZAHVALJUJUĆI BEOGRADSKOJ KANCELARIJI HEWLETT PACKARDA PRISUSTVOVAO SAM OVOJ KONFERENCIJI

Fotografija u fokusu

Konferencija je počela predavanjima na kojima nas je vicepredsednik i menadžer IPG grupe za Evropu Herbert Köck upoznao s kretanjima na tržištu, planovima, novim proizvodima i tehnologijama firme HP u ovoj oblasti.

Hewlett Packard je lider u proizvodnji štampača i u prošloj godini isporučio ih je preko 335 miliona. Kako je u svetu broj onih koji štampaju fotografije kod kuće u stalnom porastu, HP konstantno razvija i poboljšava tehnologiju, pa tako ovi uređaji postaju sve brži, imaju višu rezoluciju, daju trajnije fotografije, jeftiniji su i omogućavaju jednostavnije i kvalitetnije štampanje. U razvoju novih formula mastila i papira inženjeri i naučnici potroše preko 12.000 sati, 1,4 miliona metara kvadratnih papira i oko 22.000 litara mastila u 1.200 kertridža za probu i ispitivanje pre nego što novi proizvod bude ponuđen tržištu. Na pitanje da li HP planira proizvodnju i razvoj naprednijih digitalnih fotoaparata istaknuto je da se HP usredsredio na proizvodnju i razvoj samo digitalnih fotoaparata za masovno tržište. Takvi uređaji omogućuju što jednostavnije dobijanje fotografija dobrog kvaliteta uz korišćenje velikog broja automatskih opcija, koje će pomagati korisnicima da tu istu fotografiju jednostavno odštampaju bez ikakve dorade i sa što realnijom reprodukcijom boja.

Kao poslastica, za kraj konferencije ostavljeno je predavanje belgijskog profesionalnog fotografa Carl de Keyzera, člana poznate fotografske agencije "Magnum". On je do sada objavio osam knjiga, a bavi se i komercijalnom fotografijom (www.carldekeyzer.com). Zanimljiva je bila njegova priča o prednostima digitalne fotografije i razlozima zbog kojih sve više koristi upravo ovu novu tehnologiju. Dok je radio s klasičnim fotoaparatom, za jedan projekat bilo mu je potrebno oko šest hiljada filmova s kojima je ponekad morao proći i do šest puta kroz skener na aerodromima, koji nisu u svim zemljama neškodljivi za filmove. Kada bi završio snimanje, trebalo mu je tri meseca do pet meseci da te filmove razvije, izradi kontakt kopije, napravi izbor i uradi fotografije. Međutim, zahvaljujući novoj digitalnoj

tehnologiji, rad posle fotografisanja znatno mu je pojednostavljen. Sada, posle snimanja, u hotelu prebaci snimljene fotografije na prenosni računar, napravi izbor i vidi šta bi još trebalo da snimi.

Drugi dan iskorišćen je za posetu fabrici za proizvodnju HP inkdžet kertridža i papira. Ona se nalazi u prelepom ambijentu irskog zelenila, u mestu Leixlip nedaleko od Dablina, i počela je s radom 1995. godine, a ima oko 2.000 zaposlenih. Opremljena je mašinama visoke tehnologije s velikom preciznošću, a poseduje i tzv. "čisto odeljenje" gde se proizvode osetljive elektronske komponente koje se nalaze u glavi kertridža. Ovaj deo fabrike nalazi se na površini od 30.000 m² i najveći je u Evropi. U ovoj fabrici obavljaju se sve faze proizvodnje: od konstrukcije, do završne kontrole. Moglo se videti da je posebna pažnja u ciklusu proizvodnje posvećena kontroli kvaliteta. Kontrola je zastupljena u svim fazama, pa kupovinom originalnog HP kertridža za inkdžet štampače možete biti sigurni u ispravnost i performanse koje su deklarirane za štampač koji posedujete. Naizgled mali i jednostavan, ali i veoma važan element u procesu štampanja koji zahteva visoku tehnologiju proizvodnje u svim fazama. Kada su u pitanju digitalni fotoaparati, HP je ponudio tržištu dva nova modela iz R-serije (HP Photosmart R717 i R607) i tri modela iz M-serije (HP Photosmart M22, M23 i M417).

Hewlett Packard Photosmart R717 je zamena za veoma popularan model R707 i zauzimaće najviše mesto u HP ponudi. Poseduje veći monitor od 1,8 inča (4,5 cm), dvanaest programa sa scenama i manuelnu kontrolu postavljanja pojedinih parametara, trostruki optički zum objektiv i internu memoriju od 32 MB. Za napajanje koristi Li-jon punjivu bateriju, a za memorisanje snimljenih fotografija SD ili MMC memorijske kartice. Cena će mu biti oko 300 evra.

Hewlett Packard Photosmart R607 je specijalno izdanje koje proslavlja povezanost HP i BMW

Williams F1 tima. Identičnog je dizajna kao model R507, ali je obojen u boje BMW Williams F1 tima. Ima efektivnu rezoluciju od 4,1 miliona

piksela, trostruki Pentax optički zum objektiv, osam programa sa scenama, "Adaptive Lighting" tehnologiju koja omogućava dobijanje detalja na delovima fotografije koji su u senci, softversku mogućnost uklanjanja efekta "crvenih očiju". Za napajanje koristi Li-jon punjivu bateriju, a za memorisanje snimljenih fotografija SD ili MMC memorijske kartice. Cena će mu biti oko 350 evra.

HP Photosmart M22 i M23 jesu dva modela identičnog dizajna i mogućnosti, razlikuju se jedino po boji. Model M22 je u srebrnoj, a M23 u bronozanoj boji. Simpatičnog su dizajna, s metalnim kućištem koje je voodootporno i omogućava fotografisanje u vlažnim uslovima. Efektivna rezolucija ovih fotoaparata je 4 miliona piksela, poseduju objektiv fiksne žižne daljine i 6 puta digitalni zum (model M23 ima 7 puta digitalni zum), 16 MB interne memorije i veliki broj automatskih funkcija koje imaju modeli R-serije. Za napajanje koristi dve NiMH baterije formata AA, a fotografije memoriše na SD ili MMC memorijske kartice. Cena ovih fotoaparata biće oko 150 evra.

Hewlett Packard Photosmart M417 je treći predstavnik M-serije. Poseduje efektivnu rezoluciju od 5,2 miliona piksela,

monitor od 1,8 inča (4,5 cm), trostruki optički zum objektiv, "Adaptive Lighting" tehnologiju i 16 MB interne memorije. Za napajanje koristi dve NiMH baterije formata AA, a fotografije memoriše na SD ili MMC memorijske kartice. Cena ovih fotoaparata biće oko 200 evra.

Jedan, po meni, od najzanimljivijih novih proizvoda firme Hewlett-Packard, a koji im je nedostajao u ponudi, jeste fotoštampač formata A3+, namenjen profesionalcima ali i naprednim amaterima koji žele sami da štampaju svoje fotografije. Štampač nosi naziv **HP Photosmart 8750 Professional Photo Printer**. Za štampanje koristi novu tehnologiju s Vivera mastilima od devet boja. Znači da pored

uobičajenih boja (cijan, magenta, žuta, svetlocijan, svetlomagenta, crna, svetlosiva, srednjesiva, koje su koristili raniji HP fotoštampači, koristi i kertridž koji će posedovati i plavo mastilo, za dobijanje realnijih i lepših boja, naročito kada se štampaju fotografije pejzaža. Omogućava direktno štampanje

s memorijske kartice ili digitalnog fotoaparata koji podržavaju PictBridge standard. Podržava bežično umrežavanje i poseduje napredni sistem za upravljanje boja. Njegova cena biće oko 500 evra. Drugi štampač namenjen isključivo profesionalnim potrebama jeste **HP DesignJet 90** koji može da štampa fotografije formata A2+, a podržava i štampanje s papira u rolni. Ovo je štampač koji koristi sistem od šest mastila i omogućava brzo i kvalitetno štampanje s potpunom kontrolom svih parametara. U prodaji će se pojaviti u junu, a osnovna cena trebalo bi da bude oko 1.100 evra.

Danas sve popularniji uređaji s jednostavnim nazivom "sve u jednom" (All-in-Ones) omogućavaju štampanje, slanje faks, skeniranje i kopiranje. Za štampanje koriste inkdžet tehnologiju koja omogućava dobijanje kvalitetnih fotografija snimljenih digitalnim fotoaparatom. Postoje tri načina štampanja digitalnih fotografija: prvi je tako što stavite memorijsku karticu u štampač, napravite indeks print, a zatim jednostavno olovkom označite fotografije koje želite da odštampate i stavite u prostor za skeniranje. Na taj način štampač će

automatski prepoznati fotografije koje želite da odštampate. Drugi način jeste direktno povezivanje štampača s fotoaparatom jer podržavaju PictBridge standard, a treći kada se štampač poveže s računarom. Hewlett Packard je predstavio tri nova modela za različite kategorije korisnika: **HP Officejet 7210** čija će cena biti oko 400 evra, **HP Officejet 6210**, sa cenom oko 300 evra, i **HP PSC1610**, koji će koštati oko 150 evra.

Kada je u pitanju štampanje fotografija posebna novina jesu pakovanja koja sadrže kertridž i 130 komada foto-papira formata 10x15 cm, koliko se i može odštampati s njim. Na ovaj način tačno možemo znati koliko je cena jedne odštampane fotografije oko 35 centi.

Svi ovi novi proizvodi pojavice se na tržištu u proleće, a više informacija možete pronaći na sajtu: www.hp.co.yu.

Prezentacija firme Medikom

U BEOGRADSKOM HOTELU "INTERCONTINENTAL" 26. FEBRUARA FIRMA MEDICOM IZ ŠAPCA ODRŽALA JE PREZENTACIJU NORITSU DIGITALNIH MINI-LABORATORIJA

Ovom prilikom mogao se videti i proizvodni program firme Kodak i Samsung (digitalni fotoaparati) koje ova firma takođe distribuira na našem tržištu. Prezentaciji je prisustvovao i Noritsu predstavnik Majkl Hajncer koji se zahvalio i istakao da je Noritsu spreman da u saradnji s firmom Medikom pomogne potencijalnim kupcima da zajedno prevaziđu probleme zbog uvođenja PDV-a koji početno poskupljuje cenu digitalnih mini-laboratorija. Najavljeno je otvaranje Noritsu demo-centra u Šapcu gde se i nalazi sedište firme Medikom. Tu će biti instalirane sve najnovije digitalne mini-laboratorije i potencijalni kupci moći će na licu mesta da se upoznaju s njihovim mogućnostima, da ih probaju i dobiju sve potrebne informacije. Takođe, ovaj demo-centar pružice tehničku podršku, davaće sve potrebne informacije i savete korisnicima koji već imaju Noritsu mini-laboratorije. Glavni akcenat prezentacije stavljen je na dve nove digitalne mini-laboratorije koje su premijerno prikazane na našem tržištu.

Noritsu QSS-3300 Digital jeste najnovija mini-laboratorija ove firme s izuzetno kompaktnom konstrukcijom i zauzima površinu od 1,28 m². Jednostavna je za rukovanje i održavanje. Ima mogućnost automatskog pranja, kao i jednostavan pristup gornjim vodocicama i unutrašnjim delovima. Osnovna verzija ima jedan magacin za papir, ali kao opcija postoji mogućnost kupovine i s prostorom za dva magacina za papire različitih veličina i vrsta. Maksimalna rezolucija izrade fotografija iznosi 300 dpi, a za osvetljavanje koristi laser visokog kvaliteta. Kapacitet ove mašine je 750 fotografija formata 10x15 cm na sat, bez obzira na to da li se radi s filma ili digitalnog medija. Najveći format koji se može izraditi jeste 256x210 mm.

Noritsu QSS-3200 proizvodi se u devet varijanti s različitim kapacitetima od 900 do 1.620 fotografija formata 10x15 cm na sat. Takođe, koristi lasersko osvetljavanje papira, a maksimalna veličina fotografije koja se može napraviti jeste 305x457 mm, a može da radi i panoramski format od čak 305x914 mm. Premijerno je bila prikazana na prošlogodišnjoj Fotokini, a dali smo i njen prikaz u broju 25 našeg časopisa. Više informacija o ovim mašinama možete potražiti na sajtu: www.noritsu.co.jp ili direktno kod distributera preko telefona 015/346-000 i 015/346-100.

BORIS BJELICA

Štampanje bez računara

SVE VEĆI BROJ KORISNIKA DIGITALNE FOTOGRAFIJE PODSTAKAO JE RAZVOJ FOTOŠTAMPAČA. ONI SU JEFTINILJI I DAJU SVE BOLJI KVALITET ODŠTAMPANIH FOTOGRAFIJA UZ VEĆU TRAJNOST I NIŽU CENU

Kategorija štampača koji omogućuju štampanje fotografija direktno s fotoaparata ili memorijske kartice sve je popularnija. Sada svako od nas može na veoma jednostavan način i uz visoki kvalitet da štampa svoje fotografije kod kuće direktno, bez posedovanja računara. To je omogućeno uspostavljanjem standarda kao što su DPOF, Exif 2.21 i PictBridge, a koje je prihvatila većina proizvođača digitalnih fotoaparata i štampača. Iako je većina ovih štampača namenjena isključivo amaterima i za kućnu upotrebu, mogu poslužiti i za manje fotografske studije koji nemaju skupu digitalnu laboratoriju. Olympus je čak za svoja dva štampača napravio sistem izrade fotografija za dokumente. Svi proizvođači fotoštampača tvrde da će fotografije odštampane na njihovom uređaju imati trajnost od 80 do 100 godina. Naravno, podatak o trajnosti je diskutabilan jer je dobijen u laboratorijskim uslovima. Na tržištu postoje dve tehnologije štampanja: inkdžet i sublimaciona. U današnje vreme inkdžet tehnologija je rasprostranjenija i popularnija od sublimacione.

INKDŽET ŠTAMPAČI

Tehnologija štampanja kod većine inkdžet štampača sastoji se u ispuštanju kapljica mastila različitih boja iz mlaznica koje padaju na papir i tako stvaraju sliku. Glava inkdžet štampača prelazi preko papira u horizontalnim linijama ispuštajući mastilo i onda se papir pomera dalje. Postoji nekoliko tehnologija pomoću kojih se mastilo istiskuje na papir. Većina štampača koristi termalnu tehnologiju, a izbacivanje mastila postiže se trenutnim zagrevanjem dela kapljice koje stvara paru čiji pritisak izbacuje kapljicu mastila na papir. Nakon toga mikro komora se hladi stvarajući vakuum koji izvlači novu kap mastila iz kertridža, i koja dolazi na mesto one prethodno istisnute. Epson je za svoje štampače razvio piezoelektričnu tehnologiju gde se piezo kristal nalazi u samom kertridžu s mastilom. Kristal se savija kad se kroz njega propusti struja i istiskuje kapljice mastila iz kertridža, čime se kontrolišu veličina i oblik istisnutog mastila. Danas svi fotoštampači pored tri osnovne boje koriste i dodatne (najmanje svetlocijan i magentu) kako

bi se dobila što je moguća manja tačka na papiru i bolji prelaz tonova na odštampanoj fotografiji. Tehnologija današnjih inkdžet štampača toliko je napredovala da su odštampane fotografije gotovo jednake klasičnoj fotografiji. Takođe, teži se smanjenju cene odštampanih fotografija tako da je, na primer, HP odnedavno napravio i specijalna pakovanja u kojima se nalaze kertridž i papir formata 10x15 cm, koliko je potrebno da se odštampa s tim kertridžom.

SUBLIMACIONI ŠTAMPAČI

Zbog visoke cene sublimacione štampače donedavno su koristili isključivo profesionalci, međutim, pad cena u poslednje vreme približio je ovu vrstu štampača i ostalim korisnicima koji žele kvalitet jednak fotografijama dobijenim u fotografskim laboratorijama. Sublimacioni štampači rade na principu zagrevanja mastila sve dok ono ne pređe u gasovito stanje. Nanosi se na papir u kontinualnom tonu, za razliku od inkdžet štampača kod kojih se mastilo nanosi u pikselima s relativno malim razmacima, zbog čega je slika manje realna. Samo zagrevanje može se podesiti na različite temperature, čime štampač kontrolišu količinu mastila koju nanosi na određeno mesto. Jedna boja prenosi se na čitav papir odjednom,

počevši sa žutom, i tako redom sve do UV zaštitnog sloja. Mastilo se nalazi na rolnama transparentnog filma koje sadrže stranice svake od osnovnih boja, a fotografija se stvara tako što se svaka boja posebno nanosi na papir. Ovaj način štampanja koristi posebne papire koji su prilično skupi zato što je mastilo napravljeno tako da se nanosi po čitavom papiru mešajući se radi dobijanja prelaznih tonova boja. Na ovoj vrsti štampača ne može se štedeti mastilo, bez obzira na to koliko fotografija pokriva papir, jer on koristi čitavu foliju. Zbog toga se papir i boje za sublimacione štampače kupuju zajedno. U svakom pakovanju nalazi se tačno onoliko folija sa tri osnovne boje koliko ima papira jer za jednu fotografiju potrebne su tri kompletne folije s mastilom. Cenu štampanja lako je odrediti i ona danas nije tako visoka kao što je nekada bila, ali je ograničena na male formate fotografija. Brzina štampanja sublimacionih štampača veća je nego kod inkdžet štampača, a i otpornost odštampanih fotografija na različite spoljne uticaje takođe je bolja jer poseduje zaštitni UV sloj. Sve povoljnija cena sublimacionih štampača i kvalitet ovako odštampanih fotografija (oštrina i realan prikaz boja) privlače sve više korisnika kojima nisu potrebni veliki formati.

EPSON PICTUREMATE

Priprema za puštanje u rad ovog štampača predstavljaće vam pravo zadovoljstvo. Kertridž s mastilom postavite jednostavno, kao na primer kada stavljate traku u video-rikorder. Sve je na njemu jasno označeno i jednostavno za manipulaciju tako da će, bez većeg napora i problema, čak i početnici moći da ga koriste. Kompaktan dizajn s ručkom za nošenje na prvi pogled podseća na stereo kasetofon, ali kada se detaljnije pogleda. Jednostavnost je glavna karakteristika, a malo razočaranje jeste što nema monitor na kojem bi mogli da vidimo snimljene fotografije. Takođe, njegov kontrolni displej u ravni je s gornjim delom štampača i nezgodan je za korišćenje kada se nalazi na stolu. Podržava bežično povezivanje (kada se kupi dodatni adapter), pa možete štampati i fotografije snimljene mobilnim telefonom s podrškom za Bluetooth. Fotografije odštampane na ovom štampaču imaju svetliju reprodukciju, što ponekad dovodi do gubitka detalja u svetlim delovima. Bledozelena i magenta daju kod reprodukcije kože "bolestan" ten i nešto hladnije boje. Fini detalji takođe su izgubljeni i kao rezultat gubi se oštrina na fotografiji. Ako na prvo mesto stavimo jednostavnost rukovanja i cenu, onda je ovaj štampač za direktno štampanje vaš pravi izbor.

HEWLETT PACKARD PHOTOSMART 325 I 375

Stavljanje kertridža s mastilom je jednostavno. Međutim, možda će vas kod ova dva štampača uplašiti veći broj kontrola, a možda će vas iritirati dugo vreme reakcije od momenta kada pritisnete neko dugme. Prilikom povezivanja s računarem instalacija softvera je jednostavna, ali zahteva više vremena i delovače kao da joj nema kraja. Oba štampača izgledom podsećaju na toster. Pritiskom na dugme za uključivanje otvoriće se poklopci za nošenje i prihvaćanje papira. Moguće je u samom štampaču snimljenu fotografiju delimično obraditi (otkloniti efekat "crvenih očiju", prosvetliti ili potamniti fotografiju itd). Oba podržavaju bežično štampanje kada se koristi Bluetooth adapter tako da možete odštampati fotografije snimljene mobilnim telefonom. Bluetooth adapter je standardna oprema samo kod Photosmart 375, dok ga kod modela 325 moramo dodatno kupiti. Posebno je zanimljivo što ova štampača u donjem delu imaju prostor za punjivu bateriju koja im omogućava potpunu nezavisnost od izvora napajanja. Kvalitet odštampanih fotografija kod ova štampača je identičan, što je i razumljivo jer koriste isti tip kertridža na kojem se nalazi i glava za štampanje (HP sistem). Fotografije su oštre i jasne, s blagim prezasićenjem boja koje ne kvare opšti utisak. Primitan je, takođe, i lagani naglasak žute boje, pa fotografije deluju toplije, što je idealno kada štampate portrete i pejzaže. Možete ih poneti sa sobom i obradovati prijatelje na nekoj zabavi s odmah odštampanim fotografijama, što je nekada bilo moguće samo pomoću polaroid fotoaparata koji su davali izuzetno skupe fotografije, a i samo po jednu kopiju. Kompaktne dimenzije, cena fotografije od oko 25 dinara, mobilnost i veliki broj mogućnosti kod direktnog štampanja uz prihvatljiv kvalitet dobri su razlozi da imate neki od ova dva štampača.

CANON SELPHY CP400

Stavljanje ribon kertridža, montažom kasete s papirnom i priključivanjem na izvor napajanja – štampač je spreman za rad. Nakon toga dovoljno je povezati digitalni fotoaparat bilo kog proizvođača koji podržava PictBridge standard i preko menija fotoaparata dati nalog za štampanje. Jednostavno da ne može biti jednostavnije! Drugi način jeste da instalirate odgovarajući drajver koji se nalazi na CD-u i štampate koristeći računar. Ovaj štampač podseća na malu kutijicu koju možete staviti u džep. Na njemu se, osim prostora u koji se stavlja kasete za papir, nalaze vrata za ribon kertridž i gumeni poklopac za USB priključak i nema nikakvih dugmadi za kontrolu rada. Njime se može upravljati posredstvom digitalnog fotoaparata ili računara. Bilo bi dobro kada bi posedovao prostor za memorijsku karticu, ali bi to povećalo njegovu cenu i dimenzije. SELPHY CP400 ne može da radi koristeći baterije, ali tu mogućnost ima verzija ovog štampača s oznakom SELPHY CP330. Kvalitet fotografije je zadovoljavajući: dobra reprodukcija boja i bogatstvo detalja. Iako nema toliko mogućnosti koliko imaju ostali uređaji na ovom testu, kompaktne dimenzije, prihvatljiva cena i jednostavnost rukovanja glavni su aduti koji vas mogu opredeliti za kupovinu baš ovog štampača.

OLYMPUS CAMELIA P-10/P-10 ID

Priprema za rad ovog štampača je jednostavna i brza. Stavite kertridž i kasetu u koju ste prethodno ubacili papir u jasno označeno mesto i priključite ga s izvorom napajanja. Kao i Canon SELPHY CP400, moguće je štampanje direktno s fotoaparata koji podržava PictBridge standard ili povezivanjem s računarem (prethodno treba instalirati drajver). Dopadljivog dizajna u srebrnoplavoj boji (verzija P10 ID je u crnosrebrnoj boji) – nikada ne biste pomislili da je reč o fotoštampaču. Davanje naloga za štampanje i manipulacija slikom obavlja se preko digitalnog fotoaparata ili računara. Dobro bi bilo da ima i prostor za memorijsku karticu. Druga verzija koja u sebi ima oznaku ID prilagođena je štampanju fotografija za dokumenta i poseduje specijalni adapter (kontrolor) koji omogućava direktno štampanje sa xD ili SmartMedia memorijskih kartica. Optimizovan je da daje što je moguće verniju reprodukciju tena. Kao samostalna jedinica ne poseduje toliko mogućnosti kao ostali na testu i ne može se napajati strujom uz pomoć baterija. Odštampane fotografije imaju neznatno hladnije, prirodno zasićene boje, s dobrom reprodukcijom tena. Fotografije su bogate detaljima, a kontrast je malo jači. Oduševila me je brzina štampanja – samo 56 sekundi. Uređaj je nešto skuplji, a cena fotografija iznosi tridesetak dinara. Omogućava vam da jednostavno i brzo odštampate svoje fotografije direktno s fotoaparata ili koristeći računar.

HEWLETT PACKARD PHOTOSMART 8150

Kada je u pitanju instalacija, ovaj štampač ubraja se u jednostavnije. Potrebno ga je samo priključiti na struju, staviti dva kertridža na svoje mesto i on je spreman za direktno štampanje. Ako želimo da povežemo štampač s računarnom, moramo instalirati program koji dobijamo uz njega. Instalacija nije komplikovana i jasno nas vodi kroz svaki segment, ali je preduga. Štampač poseduje dvostruki magacin za papir koji omogućava istovremen pristup papirima formata 10x15 cm i A4. Kod direktnog štampanja fotografije vidimo na monitoru u boji koji nije pokretan, ali ima zgodan položaj i dobru vidljivost. Direktno u štampaču možemo softverski uklanjati efekat "crvenih očiju", podešavati svetlinu snimljene fotografije, kao i štampati fotografije u sepija ili crno-belom tonu. Može da štampa s belim okvirom ili bez njega, indeks print, ali, nažalost, nema mogućnost direktnog štampanja na površini CD-a kao većina današnjih fotoštampanja. Odštampane fotografije imaju dobru reprodukciju boja, oštrinu i veliki broj detalja. Reprodukcijska tena je dobra, pa je pogodan za štampanje portreta. Takođe, i odštampani pejzaži imaju visok kvalitet, ali malo hladniji ton. Daje odlične rezultate i jednostavan je za korišćenje. Čak i korisnici bez tehničkog znanja mogu izvući maksimum iz ove mašine. Dobra izbalansirana mogućnosti i komandne čine ga pogodnim za naprednije korisnike koji žele da štampaju svoje fotografije direktno s memorijske kartice ili uz pomoć računara.

EPSON STYLUS PHOTO R300

Šest odvojenih kertridža u kojima se nalazi mastilo veoma se jednostavno montiraju u štampač. Kada se štampač uključi, treba mu malo vremena za zagrevanje. Papir se, takođe, jednostavno stavlja a sama instalacija i konekcija s računarnom ne bi trebalo da predstavljaju problem. Nemogućnost da vidimo snimljenu fotografiju otežava štampanje direktno s memorijske kartice jer se promena može videti jedino štampanjem testa ili indeks printa. Monitor u boji na kome se mogu videti fotografije mora se dodatno kupiti. Štampa direktno na površinu samog CD-a i prihvata sve danas popularne vrste memorijskih kartica. Kada su u pitanju kvalitet odštampanih fotografija na inkdžet štampaču, Epson tu ima dobru reputaciju. Onda je razumljivo što i R300 daje izvanredan kvalitet odštampanih fotografija. Međutim, korišćenje automatskog podešavanja pri direktnom štampanju dalo je fotografije sa prezasićenim bojama. Znatno jeftinija verzija R200 nema mogućnost štampanja direktno s memorijske kartice, ali podržava PictBridge standard tako da je moguće direktno štampanje posredstvom digitalnog fotoaparata. Ovo je najbrži A4 štampač na ovom testu i vodio je tesnu bitku sa štampačem Canon PIXMA iP6000D, naravno, ako izuzmemo Olympus Camedia P440 koji koristi potpuno drugačiju – sublimacionu tehnologiju. Ovaj štampač odlikuju odlična cena i kvalitet, i nešto lošija kontrola pri direktnom štampanju s memorijske kartice.

MODEL ŠTAMPAČA	EPSON PictureMate	HP Photosmart 325
Cena (sa PDV)	17.658 din. (218 evra)	11.755 din. (145 evra)
Tehnologija štampanja	inkdžet	inkdžet
Maksimalna rezolucija	5.760 x 1.440 dpi	4.800 x 1.200 dpi
Monitor za pregledanje fotografija	nema	1,5 inča (3,8 cm)
Maksimalna veličina štampanja	10 x 15 cm (bez margina)	10 x 15 cm (bez margina)
Brzina štampanja direktno s memorijske kartice ¹	2 min 40 s	1 min 47 s
Brzina štampanja direktno s računara ¹	2 min 25 s	1 min 44 s
Kertridži koje koristi	šestbojni kertridž	jedan trobojni kertridž
Memorijske kartice koje podržava	CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, SD, MMC i xD	CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, SD, MMC i xD
Veza s računarnom	USB 1.1	USB 2.0
PictBridge standard	da	da
Ostale mogućnosti	bežično štampanje kao dodatna opcija	bežično štampanje kao dodatna opcija
Dimenzije (D x Š x V)	163 x 256 x 305 mm	116 x 220 x 116 mm
Masa	2,7 kg	1,1 kg
Sadržaj u kutiji	šestbojni kertridž, ispravljač za napajanje s kablom, uzorci papira, uputstvo za upotrebu i CD s programima (Epson Photo Quicker, Epson PRINT Image Framer TOOL i PIF DESIGNER)	trobojni kertridž 343, ispravljač za napajanje s kablom, uzorci papira, uputstvo za upotrebu i CD s programima (HP Image Zone i HP Instant Share)
Dodatna oprema	USB kabl, Bluetooth bežični adapter	sivi fotokertridž 100, USB kabl, Bluetooth bežični adapter, baterija, adapter za napajanje u kolima i torba za nošenje
Informacije	BS Procesor, Beograd, Hadži Nikole Živkovića 2, tel.: 328 44 88, www.bsprocesor.com	Hewlett-Packard www.hp.co.yu
Plus	jednostavan za korišćenje, dobra konstrukcija	mobilitnost, dobar kvalitet odštampanih fotografija
Minus	nema monitor za gledanje fotografija, nedostaje mu napajanje s baterijom	nežna konstrukcija
OCENA		
Instalacija i rukovanje	98%	95%
Mogućnosti	92%	93%
Kvalitet odštampanih fotografija	90%	92%
Cena/kvalitet	95%	93%
Ukupna ocena	94%	93%

HP Photosmart 375	CANON SELPHY CP400	OLYMPUS CAMEDIA P10/P10 ID	EPSON Stylus Photo R300/R200	HP Photosmart 8150	CANON PIXMA iP6000D	OLYMPUS CAMEDIA P440
20.645 din. (255 evra)	8.020 din. (99 evra)	16.700/23.610 din. (206/291 evra)	14.422/10.040 din. (178/124 evra)	16.695 din. (206 evra)	19.440 din. (240 evra)	47.320 din. (584 evra)
inkdžet	sublimaciona	sublimaciona	inkdžet	inkdžet	inkdžet	sublimaciona
4.800 x 1.200 dpi	300 dpi*	310 dpi*	5.760 x 1.440 dpi	4.800 x 1.200 dpi	4.800 x 1.200 dpi	314 dpi*
pokretni od 2,5 inča (6,4 cm)	nema	nema/verzija ID ima na kontroloru	nema (dodatno se kupuje)	1,5 inča (3,8 cm)	2,5 inča (6,4 cm) – pomični	1,8 inča (4,5 cm) – fiksni
10 x 15 cm (bez margina)	10 x 20 cm (bez margina)	10 x 15 cm (bez margina)	A4 (bez margina)	A4 (bez margina)	A4 (bez margina)	A4
1 min 47 s	1 min 21 s (10 x 15 cm)	60 s	4 min 55 s (A4)	5 min (A4)	4 min 55 s (A4)	3 min 55 s (A4)
1 min 44 s	1 min 15 s (10 x 15 cm)	56 s	2 min 30 s (A4)	2 min 20 s (A4)	3 min (A4)	1 min 58 s (A4)
jedan trobojni kertridž	kertridž s trakom (ribon kertridž)	kertridž s trakom (ribon kertridž)	šestbojni u odvojenim kertridžima	šestbojni u dva kertridža	šestbojni u odvojenim kertridžima	kertridž s trakom (ribon kertridž)
CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, SD, MMC i xD	nema	nema (verzija ID sa dodatnim kontrolorom podržava samo xD i SmartMedia)	CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, SD, MMC i xD (samo R300)	CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, SD, MMC i xD	CompactFlash tipa I i II, MicroDrive, SmartMedia, Memory Stick, Memory Stick Pro, SD, MMC	PCMCIA i xD, a ostale mogu s adapterom
USB 2.0	USB 1.1	USB 1.1	USB 2.0	USB 2.0	USB 1.1	USB 1.1
da	da	da	da	da	da	ne
Bluetooth adapter je standardna oprema	nema	nema	štampanje na CD-u	dvostruka kasetna za papir i automatsko obostrano štampanje	štampanje na CD-u, automatsko obostrano štampanje i dvostruko provlačenje papira	TV izlaz
118 x 220 x 115 mm	171 x 120 x 56 mm	190 x 196 x 166 mm	315 x 480 x 171 mm	171 x 65 x 165 mm	312 x 429 x 195 mm	275 x 422 x 311 mm
1,2 kg	0,82 g	2,3 kg	6 kg	7,04 kg	7 kg	12,5 kg
trobojni kertridž 343, ispravljač za napajanje s kablom, uzorci papira, čistac, ispravljač za napajanje sa kablom, uputstvo za upotrebu i CD s programima (HP Image Zone i HP Instant Share)	ribon kertridž za pet fotografija i pet papira, kasetna za papir, čistac, ispravljač za napajanje sa kablom, uputstvo za upotrebu i CD s drajverom	ribon kertridž za pet fotografija i pet papira, nosač papira, ispravljač za napajanje sa kablom, uputstvo za upotrebu i CD sa drajverom	šest odvojenih kertridža, kabl za napajanje, nosač CD-a, uzorci papira, uputstvo za upotrebu i CD s programima (Epson Photo Quicker, Print CD, EPSON PhotoStarter, Epson CardMonitor Epson PRINT Image Framer TOOL i PIF DESIGNER)	trobojni kertridž 343, fotokertridž 348, ispravljač za napajanje s kablom, uzorci papira, uputstvo za upotrebu i CD s programima (HP Image Zone i HP Instant Share)	kertridži (BCI-6BK, BCI-6C, BCI-6PC, BCI-6M, BCI-6PM, BCI-6Y), kabl za napajanje, uzorci papira, uputstvo za upotrebu i CD s programima (Easy-WebPrint, Easy-PhotoPrint, Photo Record, i Easy-PrintToolBox)	ribon kertridž za pet fotografija i pet papira, kasetna za papir, kabl za napajanje, uputstvo za upotrebu i CD s programima (CAMELIA Master, drajver i Photoshop Plug-in)
sivi fotokertridž 100, USB kabl, baterija, adapter za napajanje u kolima i torba za nošenje	USB kabl	USB kabl, kontrolor (verzija ID)	USB kabl, monitor u boji za gledanje fotografija (R300)	sivi fotokertridž 100, crni kertridž 338 i 339, USB kabl, Bluetooth bežični adapter i adapter za obostrano automatsko štampanje	USB kabl	USB kabl, PCMCIA adapter
Hewlett-Packard www.hp.co.yu	PROFIFOTO, Beograd, tel.: 011/ 655-100, www.canon-adria.com	Olympus, Mekenzijska 57 tel 011/ 34-04-138 www.olympus.co.yu	BS Procesor, Beograd, Hadži Nikole Živkovića 2, tel.: 328 44 88, www.bsprocesor.com	Hewlett-Packard www.hp.co.yu	PIN computers, tel.: 021/48 91 500 www.canon-adria.com	Olympus, Mekenzijska 57, tel.: 011/340 41 38 www.olympus.co.yu
veliki monitor za gledanje fotografija, mobilnost, dobar kvalitet odštampanih fotografija	cena, male dimenzije i jednostavan za rukovanje	brzina štampanja, jednostavan za rad	kvalitet odštampanih fotografija, štampanje na CD-u	dobar kvalitet odštampanih fotografija	veliki broj mogućnosti i dobar kvalitet odštampanih fotografija	izuzetan kvalitet i brzina odštampanih fotografija
Nežna konstrukcija	ne može da štampa direktno s memorijske kartice	ne može da štampa direktno s memorijske kartice (verzija ID može samo sa xD i SM)	spremnost za rad, monitor za gledanje fotografija mora se dodatno kupiti	ne poseduje mnogo novih mogućnosti kao što je, na primer, štampanje na CD-u	loš kvalitet monitora i loše mogućnosti direktnog štampanja	visoka cena
95%	96%	96%	98%	98%	89%	89%
95%	85%	85%	94%	95%	98%	90%
92%	92%	92%	95%	95%	95%	98%
95%	94%	93%	94%	95%	94%	93%
94%	91%	92%	95%	96%	94%	93%

¹ uključuje i vreme procesiranja fotografije koja se štampa
*nije ekvivalentna inkdžet štampačima (fotografija odštampana sublimacionom tehnologijom od 300 x 300 dpi otprilike odgovara rezoluciji 4.800 x 1.200 dpi u inkdžet tehnologiji)

CANON PIXMA IP6000D

Canon je veliku pažnju posvetio dizajnu svoje poslednje generacije fotoštampanja koja nosi naziv PIXMA. Prvi utisak kada izvadimo štampač iz kutije jeste da je u pitanju moderan uređaj. Međutim, rasklapanjem poklopcica za papir brzo se menja prvobitni dizajn i počinje da liči na klasičan inkdžet štampač. Meni za navigaciju veoma je komplikovan za upravljanje, a ni kvalitet slike na monitoru nije na očekivanom nivou. Mastila se nalaze u šest odvojenih kertridža, što omogućava preciznu kontrolu potrošnje u svakom od njih. Na ovom štampaču možemo podesiti veliki broj parametara i ima najraznovidnije mogućnosti, više od svih ostali testirani štampači. Pomični monitor u boji omogućava vizuelnu kontrolu fotografije koju želimo da odštampamo, ali neka druga vrsta kontrole nije moguća. Odštampane fotografije imaju hladniju nijansu nego kod konkurentnih modela, uz sasvim prijatnu reprodukciju tena, koja smeta kod fotografija pejzaža. Canon PIXMA IP6000D je sigurno dobar izbor za kupovinu: i po kvalitetu i po mogućnostima nalazi se u samom vrhu.

OLYMPUS CAMEDIA P440

Stavljanje ribon kertridža na početku korišćenja ovog štampača, dok se ne uhodamo, može biti komplikovano. Instalacija programa prilikom povezivanja s računarnom malo je složenija. Prilikom direktnog štampanja koriste se komande na samom štampaču koje su dobro označene i omogućavaju jednostavnu kontrolu svih parametara. Sublimacioni štampači daju fotografije veće trajnosti, a i brzina štampanja je veća. Ovo je jedan od retkih štampača koji koristeći ovu tehnologiju omogućava štampanje do formata A4. Posедуje nepomični monitor na kojem možemo videti fotografiju koju želimo da štampamo, ali je malih dimenzija. Male dimenzije mogu se poboljšati korišćenjem eksternog monitora jer poseduje TV izlaz. Poseduje samo priključak za xD i PCMCIA memorijske kartice. Uz pomoć adaptera možemo koristiti i ostale vrste memorijskih kartica. Dok ostali štampači, manje ili više, daju fotografije uglavnom s prezasićenim bojama, kod ovoga štampača boje su tačno i prirodno reprodukovane. Sublimaciona tehnologija na odštampanim fotografijama daje i mnogo više detalja nego što bilo koji drugi štampač može proizvesti. Ovo je profesionalni štampač i najskuplji je od svih testiranih, ali za ovu tehnologiju i format koji može da štampa cena je razumljiva. Kvalitet fotografija je odličan, a cena od oko 105 dinara za A4 format izuzetno je niska za ovu tehnologiju štampanja i vredi svaku paru.

DA LI KORISTITI MASTILO I PAPIR DRUGIH PROIZVOĐAČA?

Za razliku od sublimacionih štampača gde moramo koristiti isključivo originalni specijalni papir i ribon kertridž, kod inkdžet tehnologije to više nije slučaj. Mnogi korisnici inkdžet štampača u dilemi su da li koristiti mastila drugih proizvođača. Prilikom razvoja tehnologije štampanja proizvođači istovremeno razvijaju drajver, štampač, kertridž, mastilo i papir. Zbog svega toga sve komponente koje utiču na kvalitet i trajnost odštampane fotografije maksimalno su usklađene. Hemijski sastav mastila mnogo utiče na boju koja će biti reprodukovana na papiru, a takođe i fizičke razlike u sastavu mastila, npr. viskozitet utiče na to da štampač ne može da kontroliše kapi mastila koje izlaze iz mlaznica.

Na kraju, može se zaključiti da korišćenje mastila drugih proizvođača može proizvesti veliki broj problema kao što su: oštećenje glave štampača, smanjenje trajnosti i lošiji kvalitet odštampane fotografije. Zato, ako ste se već opredelili da sami štampate svoje fotografije i pored nešto veće cene, najbolje je da kupite originalni kertridž s mastilom jer ćete na taj način biti pošteđeni mnogih problema.

Korišćenje papira drugih proizvođača može da bude problem u dobijanju kvalitetnih fotografija. Istu fotografiju štampač može da odštampa u potpuno različitim tonovima boje na drugačijim papirima. Kada koristite papire dugih proizvođača, da ne biste morali praviti bezbroj proba radi dobijanja zadovoljavajućih rezultata, pokušajte naći na sajtu tog proizvođača kolorni profil za štampač koji posedujete i papir koji se kupili. To će vam uštedeti mnogo vremena. Takođe, pre kupovine veće količine uzmite za probu najmanje pakovanje papira i isprobajte ga. Dobijene rezultate uporedite s fotografijama odštampanim na originalnom papiru. Nezavisni

proizvođači takođe proizvode papire specijalno namenjene određenim štampačima.

ŠTA JE DPOF?

Digital Print Order Format (DPOF), predstavlja poseban sistem razvijen kako bi se olakšalo štampanje fotografija. Unutar informacije o slici nalazi se informacija o tome da li sliku treba odštampati, kao i koliko kopija te slike želimo.

ŠTA JE EXIF?

Exchangeable Image Format (EXIF) predstavlja standard koji koriste digitalni fotoaparati za čuvanje informacija o fotografiji koje treba da pomognu pri štampanju fotografija kako bi se dobila optimalna reprodukcija boje. Exif informacije mogu biti sačuvane unutar fajla nekompresovanog TIFF i kompresovanog JPEG formata. Najnovija Exif 2.21 verzija čuva mnoštvo informacija kao što su: režim rada, balans beloga, da li je blic korišćen itd.

ŠTA JE BLUETOOTH?

Bluetooth je standard koji su uvele firme Ericsson, Intel, IBM, Nokia i Toshiba, a kasnije ga prihvatili i ostali proizvođači. On omogućava daljinsku komunikaciju između različitih uređaja uz pomoć radio-talasa. Radi na frekvenciji od 2,4 GHz, a brzina prenosa je 1 Mbit/s. Maksimalni domet je oko 10 m.

ŠTA JE PICTBRIDGE?

PictBridge – najnoviji standard koji su prihvatili skoro svi proizvođači digitalnih fotoaparata i fotoštampanja. Predstavlja USB protokol koji omogućava direktno povezivanje digitalnog fotoaparata i štampača kako bi se nakon toga mogle direktno odštampati snimljene fotografije uz korišćenje menija samog fotoaparata.

BORIS BJELICA

Kontrast negativa

KOD RAZVIJANJA NEGATIVA NIŠTA SE NE SME RADITI "ODOKATIVNO" JER SE ONDA NE MOŽE UČI U TRAG GREŠKAMA KOJE MOGU DA SE POJAVE NA NEGATIV FILMU

Koliko je važno biti precizan u procesu razvijanja najbolje govori sledeća anegdota. Pre skoro deset godina, jednom "profesionalnom" fotografu iz Beograda prodao sam višak svojih crno-belih filmova. Nedugo posle toga, on se javlja i žali da su negativni mnogo mekani. Otišao sam u radnju, pogledao filmove i stvarno, negativni su bili mekani. Na pitanje koji je razvijatelj koristio, dobio sam odgovor: Fotokemika FR4 pozitiv razvijatelj! Zapanjen izborom razvijatelja, nisam uspevao da shvatim kako je s tako kontrastnim razvijateljem dobio tako mekan negativ, pa ga upitah koliko je dugo razvijao film? "Ne sećam se tačno", reče on, "ja to razvijam otprilike. Ali, rekao bih između trideset i četrdeset sekundi!" Kada sam pomislio da ne postoji veći "biser" od ovoga, usledio je novi. "A na kojoj temperaturi ste razvijali film?" upitah ga, a on će iznenađeno: "Temperaturi? Ja to nikad ne merim. Gurnem prst u razvijatelj, pa otprilike!" Posle ovoga, ostao sam bez teksta. Preporučio sam mu da kupi neku knjigu o razvijanju i izašao iz radnje smejući se čitav dan. U procesu razvijanja negativa postoji nekoliko bitnih parametara koji direktno utiču na tok razvijanja. Njihovom kontrolom možemo uticati na konačan kontrast negativa i samim tim stvoriti idealan negativ za print. Najvažniji su: temperatura razvijatelja, agitacija i dužina razvijanja.

trolu kontrasta negativa. Preporučeno fabričko vreme razvijanja definiše se za normalan raspon kontrasta scene kako bi se dobio negativ normalnog kontrasta. Ovakav negativ će na fotopapiru srednje (normalne) gradacije dati fotografiju normalnog kontrasta. Pojedini proizvođači daju dve tabele za vreme razvijanja u zavisnosti od toga da li će negativ biti povećavan na aparatu s kondenzatorima ili na aparatu s difuznim svetlom. Ova informacija veoma je važna jer ukoliko negativ razvijate za aparat s kondenzatorima, a povećavaćete ga na aparatu s difuznim svetlom, fotografija će biti mekša. Produžavanje vremena razvijanja najčešće se koristi kada je raspon kontrasta scene mali da bi se kontrast negativa povećao i doveo do normalnog. Suprotno, kada je kontrast scene povećan, vreme razvijanja se smanjuje, a samim tim i kontrast negativa.

AGITACIJA

Parametar kome se pridaje najmanje pažnje jeste agitacija – cirkulacija razvijatelja u doznici razvijanja. Postoje dva tipa: procesorska i ručna. Razvijanje u procesoru podrazumeva konstantnu rotaciju dozne. Važno je znati da su sva preporučena vremena razvijanja definisana za ručnu agitaciju. Izvodi se tako što se u ciklusu od jedne sekunde dozna okrene naglavačke i vrati u početni položaj. Agitacija može biti konstantna, deset sekundi na svaki minut razvijanja ili pet sekundi na svakih trideset sekundi razvijanja. Pre razvijanja proverite koju dužinu agitacije proizvođač preporučuje. Česte agitacije ubrzavaju proces razvijanja i time povećavaju kontrast negativa, i obrnuto. Interval između dve agitacije duži od dva minuta ne preporučuje se zbog neravnomernog razvijanja emulzije.

MILOŠ ZDRAVKOVIĆ

Primeri fotografija različitih temperatura razvijatelja: 18 °C; 20 °C; 22 °C

Razlike u vremenu razvijanja 1. 30 % manje; 2. 30 % duže; 3. tačno potrebno vreme

1. Agitacija 5 s na 30 s; 2. agitacija 10 s na 1 minut; 3. agitacija 10 s na 2 minuta

TEMPERATURA

Svi veliki proizvođači filmova i razvijatelja definišu osnovno vreme razvijanja za temperaturu od 20 °C. Ona je opšteprihvaćena kao idealna jer omogućava relativno kratko vreme razvijanja, a pri tome ne podstiče granulaciju emulzije. Za većinu filmova proizvođači daju uporednu tabelu s vremenima razvijanja na 20, 22 i 24 °C, s tim da je vreme razvijanja na 24 °C znatno kraće nego na 20 °C. Ukoliko bismo zadržali isto vreme razvijanja, negativ bi bio drastično kontrastniji jer povećanje temperature ubrzava hemijski proces razvijanja, i obrnuto. Temperature veće od 20 °C preporučuju se samo za takozvani "puš" proces i imaju jednu ozbiljnu manu – povećavaju zrnatost filma.

VREME

Kada odredimo temperaturu na kojoj ćemo razvijati negativ, sledeći korak je određivanje adekvatnog vremena razvijanja. Kod većine fotografa vreme razvijanja jeste glavni parametar za kon-

Ruke

Fantastično putovanje naponom površine BOŠKA BRANKOVIĆA

Dirajući titravu površinu nepoznatog fluida, hrabri istraživač pokušava da oseti šta je sakriveno u pulsirajućoj masi razapetoj na krugu zvezdane kapije. Da li da se povuče ili da ruke gurne unutra i započne putovanje do novih svetova. Boško Branković nije morao da razmišlja o tome gde će se putovanje završiti. Objektiv njegovog fotoaparata uvek se nalazio na kraju putovanja kroz prostore Boškovo ličnog portala – vodene kapije odakle je pomno pratio kretanje ruku koje su graciozno uranjale u bezbojnu tečnost ispunjenu svim bojama svetla. I sama voda na trenutke je pokazivala reakciju na telo koje je obuhvatala, dodirivala i uporno pokušavala da prati. Njen površinski napon stvarao je oblike koji su podražavali formu stranog tela, a na kojima su se zaljubljeni jedni u druge mešali snopovi obojenih svetlosnih zraka.

Danas, kada se većina fotografija koje su na granici apstrakcije doraduje računom, fotografije Boška Brankovića deluju

fascinirajuće. I tema koju je autor izabrao takode sugerise manualni rad. Način na koji je Boško fotografisao ruke dao im je jednu nadrealnu i vanvremensku dimenziju. To su ruke koje uranjaju i samim činom prodora kroz površinu fluida prelaze u zonu nadrealnog. U tom trenutku odvajaju se od tela i postaju subjekti, ličnosti koje imaju svoj stav i često određeno raspoloženje. Pažljivim posmatranjem videćemo vesele i razigrane ruke, ruke iznenađene samim činom snimanja, zavodljive kao i stidljive ruke koje bi najradije pobile iz tog omeđenog prostora koji je vizualno neverovatno promenljiv. Na jednom snimku izgleda kao bezgranični svemir, a na drugom je omeđen obojenim talasima i skučen skoro do bolnog stiska stvarajući utisak teskobe. Serijal "Ruke" Boško je snimao u akvarijumu od 600 litara. Tolika količina vode stvarala mu je razne probleme. Neprestano su se kristalisale ljuspice krečnjaka zbog kojih je voda izgledala prljavo, pa je zbog toga morao da je menja svaki drugi dan. I pražnjenje kao i punjenje akvarijuma bilo je problem jer je trajalo skoro dva i po sata.

Od fotografske opreme Boško koristi Rolleiflex E2 i Canon F1 s objektivom FD 80/1,8. Koristio je samo filmske filtre u boji, kao i frost difuzere (omekšivače svetla) koje je postavljao na rasvetu. Za ovo snimanje koristio je Agfu 100 i Konicu Impresu 100.

Boško radi kao snimatelj na B92. Apsolvent je kamere na FDU.

MILAN ŽIVKOVIĆ

GORAN MALIĆ, predavač istorije fotografije na Akademiji umetnosti BK u Beogradu

Zar se nije svakom od nas bar jednom učinilo da kad snimi i napravi svoju novu fotografiju pomisli kako je načinio novo, do tad nevideno delo. Ali, u istoriji fotografije, baš kao i u istoriji kulture, odavno se zna da su sva dela, i stara i nova, osim, razume se, prvotnih, autentičnih, genijalnih – već na neki način imala svoje preteče. Dakle, zakoni su već usvojeni, pravila postoje, paralele se u istoriji uvek mogu naći. Pomislimo: nema nam spasa; jer ako je već sve dato, onda samo ponavljamo varijante. Tako je ukoliko se slepo držimo pravila. Ali, probajmo da zanemarimo zakone, da stvari oko nas sagledamo drugim očima, ako treba i naopacke, ili da ih bar pomerimo iz uobičajenih ležišta. Ako smo dovoljno uporni (a ni mašta nam neće škoditi), možda ćemo otkriti nešto što niko nije. Umetnost, pa i umetnost fotografije, opstaje jedino ako nastaje izvan utabanih staza. Probajte, poigrajte se! Za početak, izaberite kao motiv neki dinamičan objekt, stavite fotoaparata na čvrstu podlogu i primenite dugu ekspoziciju. Videćete, čuda se katkad dešavaju i "izvan crkve".

HAJRUDIN murselović ▲

U REDU, vidi se svaka dlaka, fotografije su nam oštre da čovek može da se poseče, ali da li je oštrina, mada nesumnjivi fenomen fotografije, njena najveća vrednost. Može li slika da opstane i na neoštrini? Hajrudin Murselović iz Novog Pazara je jednostavnim sredstvom (dugom ekspozicijom) postigao vrlo dobar utisak pokreta, a da pri tom nema apsolutnu oštrinu ni na jednom kvadratnom milimetru svoje fotografije. Okrenimo stvar i zamislimo da je ova fotografija snimljena dvehiljaditim delom sekunde. Sve

bi bilo oštro, a istovremeno i zamrznuto. To ni izdaleka ne bi više bila sugestija brzine. Što se nas tiče, za punu oštrinu zalažemo se tamo gde je neophodna, a za neoštrinu uvek kada se žele izraziti život i živost. To, naravno, ne znači da će svaka neoštro snimljena fotografija biti nabijena umetnošću, ali ako se s neoštrinom kao izražajnim sredstvom unapred računa, fotografija ima velike šanse da bude upečatljiva. Biće zanimljivo videti šta naš čitalac Hajrudin (a i drugi čitaoci, što da ne) ume još da uradi u sličnom maniru.

Izvan utabanih staza

MIRKO kovačević ►

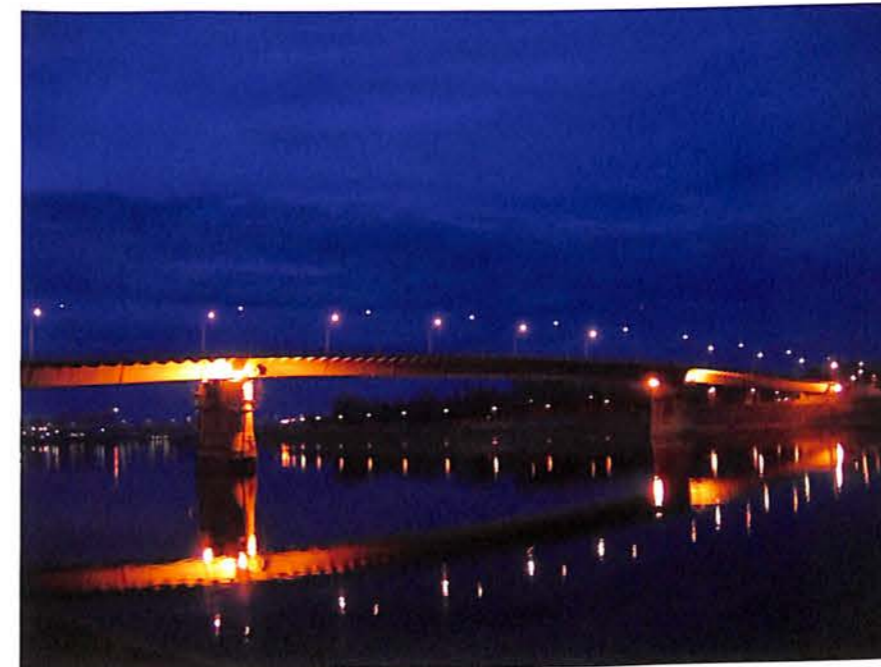
MIRKO Kovačević iz Kovina predstavio nam se raznovrsnim radovima. Nama se čini da je najuspešniji kada pokušava da organizuje fotografiju koristeći objekte iz svog okruženja. Na fotografiji koju objavljujemo otkriva se još jedna osobina – sposobnost da se uoči pravi trenutak, u ovom slučaju to je mnoštvo ptica na nebu nasuprot industrijskoj arhitekturi. Ali, i da nije tog "letećeg stroja", sama struktura fotografije ima čvrstu kompoziciju – građevine industrijskog postrojenja naspram čiste površine neba. Dinamika je potrtana rasporedom kratkih dijagonala i lukova. Ovaj lepo uočeni, gotovo filmski kadar, svedoči o radoznanom, ali i izbirljivom oku mladog autora.

MLADEN mitrinović ▼

MLADEN Mitrinović iz Novog Sada radi s fotoaparatom Canon PowerShot A95. Budući da je u pitanju noćni snimak, ekspozicija je (kako čitamo u tehničkim podacima) iznosila četvrtinu sekunde. Nastao je zanimljiv snimak mosta, reke i neba, dobro raspoređenih površina i boja. Naglasak je na donjoj polovini fotografije gde se odigrava niz dinamičnih tragova svetlosti, tačkastih i linijskih, nasuprot mirnoj površini neba indigo boje. Iako nalik razglednici, jer je fotografija prijemčiva za oko turista i reprezentuje ne samo konstrukciju mosta nego i sam grad, u njoj

ima izvesne monotone linearnosti u kompoziciji. To je, razume se, stvar ukusa, ali nam se čini da bi jedna naglašenija dijagonala (npr. most viđen iz nešto drugačijeg ugla) ispravila možda najveću manu – podelu slike na gornju i donju polovinu. A kad se već poseduje digitalni fotoaparata (ne moramo štedeti na filmu), neće biti problem da se ovaj motiv istražuje i iz drugih uglova. I, naravno, opet noću – uspešni noćni snimci ionako se ubrajaju među najređe u fotografiji.

ŽARKO kuljanin ▲

ŽARKO Kuljanin iz Blažuja (kod Sarajeva) usmerava svoj objektiv na prizore s Baš-čaršije i čini se da je tu uspešniji (mada ni tad bez mana) nego u ostalim snimcima koji se odnose na detalje iz prirode. Stara je istina da makrofotografija bez zavidne oštrine nema nikakvog smisla. Ako nam oprema kojom raspoložemo ne dozvoljava da se približimo motivu na desetak centimetara ili bliže, i da dovoljno umirimo fotoaparata, onda je zaista besmisleno truditi se oko dokumentovanja takvih prizora. (Naravno, ako su nam ambicije umetničke, onda nam je nužna sloboda, pa ta pravila ne važe!) Fotografija koju smo izdvojili za objavljivanje imala je svoje mutne i neoštre varijante – ova je najprihvatljivija, a objavljujemo je više kao ilustraciju lepo upotrebene kose svetlosti. Bez bočnog osvetljenja, ili čak u protivsvetlosti, teško da će se napraviti izražajna fotografija strukture materijala, a to važi i za detalje iz prirode.

DAVOR Kalik iz Stare Pazove uočio je zanimljiv događaj – "borbu guskova". Sudeću po sažetom tekstu koji prati fotografije ovog događaja, Davor pokazuje primetan smisao za reportažu – znamo ne samo gde su nastale fotografije (banatsko selo Mokrin, opština Kikinda), kada i kojim povodom (jubilara, dvadeseta godina

održavanja ovakvih borbi) nego i nadimke gusana, pa i koji je od njih odneo pobjedu. U novinarstvu se ovakva informacija naziva vest, tj. najkraći, a i najbrži oblik novinarskog izražavanja jer odgovara na šest pitanja: ko, gde, šta, kada, kako i zašto. To pravilo u velikom meri može se primeniti i prilikom snimanja

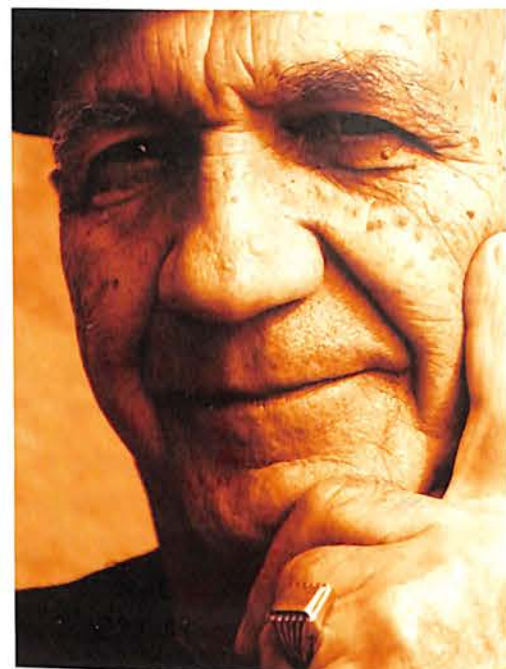
◀ DAVOR kalik

reportažnih fotografija. Ovde objavljujemo fotografije koje su u neposrednoj vremenskoj vezi, ali ovakvo dinamičnom događaju više bi odgovarala foto-serija iz koje bi se mogle sagledati ne samo različite faze borbe nego i ambijent, reagovanje publike, a na kraju i poslednja fotografija kao neka vrsta zaključka.

JOSIF raspopović

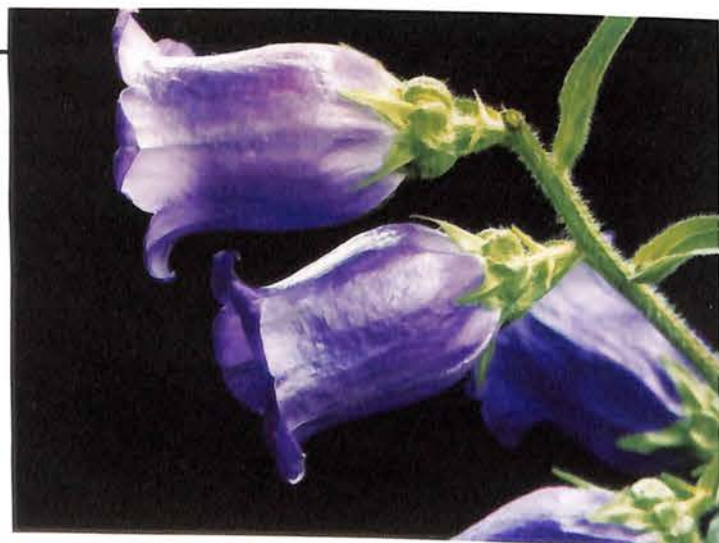
JOSIF Raspopović iz Raške uočavajući zanimljiv motiv iz života savremenog grada ukazuje na kolažnu formu nalik na one koje je prvi uveo u svet slikarstva francuski slikar, kubista Žorž Brak. Budući da se umetnosti prepliću, a fotografija često koristi iskustva drugih likovnih disciplina, i naš čitalac je verovatno nekud iz svoje podsvesti dozvao primere iz istorije slikarstva i prepoznao paralele u ovom zatečenom haosu od iscepanih plakata. Zanimljivo je: takve forme često su se sretale u fotografiji, a još više u grafičkom dizajnu (prisetimo se japanskih foto-dizajnera sredinom šezdesetih godina prošlog veka), ali su uvek iznova zanimljive jer podstiču ne samo estetski utisak nego i mogućnost novog čitanja starih poruka. Prekinute reči, oštećena lica ili istrgnuti simboli stvorili su nova značenja. Na ovoj fotografiji je koloplet različitih znakova vremena, delova lica, obaveštenja i poruka, a na dnu i reč cirkus kao ključni pojam kojim se sve objašnjava.

ALEKSA matijević

ALEKSA Matijević iz Beograda zapustio je Praktiku MTL da bi, poslednjih meseci, nastavio rad digitalnim fotoaparatom. Nadamo se da je uočio neke osobine te nove tehnike. Naime, digitalnim fotoaparatom – gde je gotovo sve automatizovano – nije uvek moguće savladati prevelike kontraste, pa se često događa da na istoj fotografiji imamo delove koju su nepravilno tamni, ili pregorelih svetlina, bez detalja (neke fotografije iz pošiljke su takve). Isti problem znatno lakše bi se rešio u klasičnoj fotografiji ne samo izborom filma i razvijanja nego i odgovarajućom gradacijom fotopapira. Na fotografiji koju izdajavamo je portret, oštro rezan, i kao takav ne deluje prijatno. Taj manir zasecanja u portret nekad je često zastupan pod uticajem revijalne štampe (naročito naslovnih strana), ali je među dizajnerima davno napušten – kada je uvedeno pravilo da glava na slici ne treba da prelazi prirodnu veličinu. Dalje, ruka kao podrška licu česta je kod portreta, ali je ovde takođe rezana i deluje neprirodno – pozerski, tim pre jer svojom snažnom osvetljenošću konkuriše svetlini lica. I "otrovno" žuti ton slike (to nije sepija!) naglašava artifičelnost (čitaj: izveštačnost!), pa i neprirodnost izraza. Usput, poručujemo i ovom čitaocu, a i drugima koji katkad preteruju s maštovitošću dajući naslove poput ovih: Tri ugursu (tri pecaroša!), Lepa Brena (izborana starica), Fabrika smrti (scene s groblja) ili Šef mafije na odmoru (portret) da moramo sačuvati dostojanstvo naših modela. Uostalom, ne treba smetnuti s uma ni zakonske odredbe koje zahtevaju da je za fotografisanje osoba potrebna dozvola onoga ko je na fotografiji. Prema tome, problem naslova, pa i različitih kvalifikacija motiva ili portreta, nije uvek vickast niti neobavezan, kako se nekomе možda čini.

MILAN Đurić

NE ZNAMO šta je sve tokom osmogodišnjeg iskustva u fotografiji zanimalo Milana Đurića iz Beograda. Sudeći po pošiljci od 12 fotografija, ovoga puta predmet njegovog interesovanja bilo je makrosnimanje. Koristi produžne prstenove da bi prišao blizu objekta i dobija vrlo čitke snimke detalja cveća. Iako su gotovo sve fotografije tehnički uredne (u smislu korektnosti oštine, osvetljenosti i boje), pomisljamo da se svi ti rezultati svode samo na dobar zanat. U redu su ruže, lale, kupine i grožđe, ali šta dalje? Verujemo da autora ovih radova zanima i da napravi fotografije koje će težiti estetskom izražavanju (fotografija

je i likovna umetnost!). Tako gledano, svaki njegov motiv smešten je u centar kadra, čime pokazuje jednoličnost pristupa. Možda je najveća dinamika pokazana na fotografiji koju objavljujemo, mada, mora se priznati, ni tu nije sve savršeno. Kompozicija je neuravnotežena, s velikom tamnom masom levo i s neoštrim ljubičastim cvetovima u dubini, desno, koji remete likovnu čistoću celine. Treba zapaziti da je pozadina tamna, a na njoj se osnovni motiv vrlo dobro ističe. Ipak, više mašte, a naročito više slobode u izražavanju donelo bi zanimljivije fotografije.

Jednim dodirnom, stvorite čaroliju.

HP digitalne kamere modernog dizajna sadrže najnoviju HP Real Life tehnologiju uz koju će Vam slikanje biti zabavnije, a Vaše fotografije bolje. Vaše fotografije možete obrađivati, štampati sa lakoćom bez korišćenja računara i deliti sa prijateljima i rođacima putem e-maila. Svaka od ovih kamera odlikuje se izuzetnim performansama i lakoćom korišćenja. Uz kvalitet i brzinu koju nude HP kamere, i Vašu kreativnost, stvarate čaroliju na svakom koraku.

HP PHOTOSMART M22

Savršene fotografije bez obzira na vremenske prilike.

119 €*

- 4.05 MP (2320 x 1744) rezolucija
- 16 MB interne memorije
- SD/MMC slot
- Sadrži HP Real Life tehnologije

HP PHOTOSMART M417

Fotografije visokog kvaliteta.

159 €*

- 5.19 MP (2620 x 1984) rezolucija
- 21x zum (3x optički, ekvivalent 35mm: 36-108mm, 7x digitalni)
- 16 MB interne memorije
- SD/MMC slot
- Sadrži HP Real Life tehnologije

HP PHOTOSMART R717

Elegantna, izuzetno kompaktna kamera za fotografije visokog kvaliteta.

239 €*

- 6.2 MP (2864 x 2160) rezolucija
- 24x zum (3x optički, ekvivalent 35mm: 39-117mm, 8x digitalni)
- 32 MB interne memorije
- SD/MMC slot
- Sadrži HP Real Life tehnologije

Posetite autorizovanog HP partnera već danas i odaberite jednu od kamera iz vrhunske HP ponude.

POSETITE

KAKO PROBATI

www.hp.co.yu

za više informacija o HP proizvodima

www.hp.co.yu/kakokupiti

za detaljan spisak autorizovanih HP partnera

HP demo centar

YUBC, Bul. Mihajla Pupina 10a, lok. 27; ponedeljak-petak od 10h do 18h

©2005 Hewlett-Packard Development Company, LP. All rights reserved.

* Preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti, bez PDV-a.

Autorizovani HP prodavnici: Aranđelovac: ComTrade Shop, 034/701 235. Beograd: ComTrade Shop, 011/3343 813, 011/3118 969, 011/3446 357, 011/3670 901, 011/3472 197, 011/1765 653, 011/3281 797, 011/3549 194. Official Store: 011/3131 003. PC&U: 011/180 134, 011/2017 488. 011/3435 505. Čačak: ComTrade Shop, 032/371 517. Jagodina: ComTrade Shop, 035/245 431. Kladovo: ComTrade Shop, 036/312 911. Kraljevo: ComTrade Shop, 037/443 371. Leskovac: ComTrade Shop, 016/255 756. Niš: ComTrade Shop, 018/49 632. Novi Pazar: ComTrade Shop, 020/311 605. Novi Sad: Office | Superstore, 021/4736 100, PC&U, 021/4722 889. Pančevo: ComTrade Shop, 013/515 115. Pirot: ComTrade Shop, 033/32 328. Sremska Mitrovica: ComTrade Shop, 022/610 688. Svaljevo: ComTrade Shop, 035/325 391. Šabac: ComTrade Shop, 015/324 362. Valjevo: ComTrade Shop, 026/512 667. Vranje: ComTrade Shop, 012/415 601. Vrnjačka Banja: ComTrade Shop, 021/705 925. Vukovar: ComTrade Shop, 013/813 881. Autorizovani HP partneri: Bar: Multiprint, 085/313 092. Beograd: Bel Computers, 011/3544 007, Coning, 011/3544 844, Desk, 011/3292 140, Creppiko Internet, 011/2091 422, Jaganjac Beograd, 011/3087 007, MB Soft, 011/626 500, MikroKanal, 011/2030 293, Nova Bičine, 011/3117 008, Solution IM, 011/2692 354, Spinnaker New Technologies, 011/2015 600, Čačak: Ali, 032/303 000, Kikinda: Bus Computers, 0230/34 521, Leskovac: Ixt, 016/214 110, Novi Sad: BP Computers, 021/401 442, NET Computer Engineering, 021/421 111, Novi Pazar: Art Computers, 020/312 222, Podgorica: C&C, 081/227 114, Jagodina, 081/674 833, Užice: Control Point, 031 510 037.

business partner

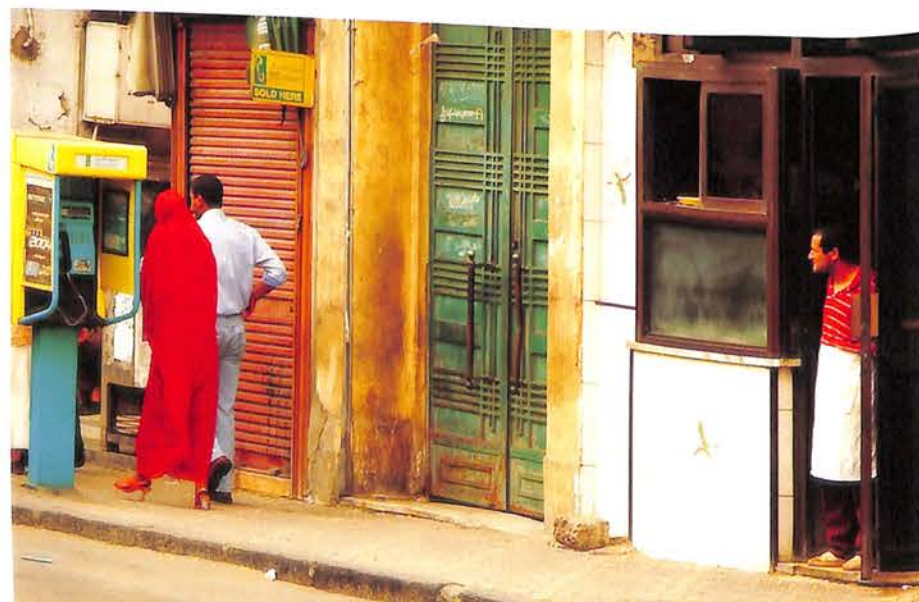

1. NAGRADA – Vladimir Cetinski, Beograd, "Još jedan dan", Fuji Finepix S5000

Konkurs je zaživeo, a bilo kakva razmišljanja o tome da li smo pogodili pravu temu više nemaju osnova. Ako se budu vodili poslovicom "Ako ne možeš da ih pobediš, a ti im se pridruži", uskoro bi na konkurs trebalo da nam stižu i fotografije koje su snimili poštari. Šalu na stranu, u redakciju stiže na stotine radova, a skor bi bio i veći da pojedini autori ne šalju stidljivo samo po jednu fotografiju. Veoma nas raduje vidljiv pomak i izlazak iz stereotipa lepих zalazaka sunca, arhitekture i uličnih spavača. Raste broj autora koji razmišljaju o gradu drugačije i na sebi svojstven način. Grad predstavljaju ljudi životima neraskidivo vezani za prostor, arhitekturu, a i jedni za druge. Upravo ta interaktivnost i čini ovu temu toliko zanimljivom i neiscrpnom. Ovaj kriterijum je primenjen i prilikom odabira fotografija koje ćemo pokazati u našem časopisu: uvek prisutni čovek čiji se uticaj vidi i kada on nije na fotografiji. Tako je verovatno razmišljao i umetnik koji je vozilo gradskog saobraćaja iskoristio kao pokretni štafelaj sa željom da nam da malo toplih boja u hladnom vremenu koje smo ostavili za nama. Šaljite nam i dalje svoje fotografije, ali ne zaboravite – grad živi samo ako u njemu ima ljudi.

M. ŽIVKOVIĆ

Život grada

2. NAGRADA – Aleksandar Radovanović, Beograd, "Overi", Canon PowerShot A80

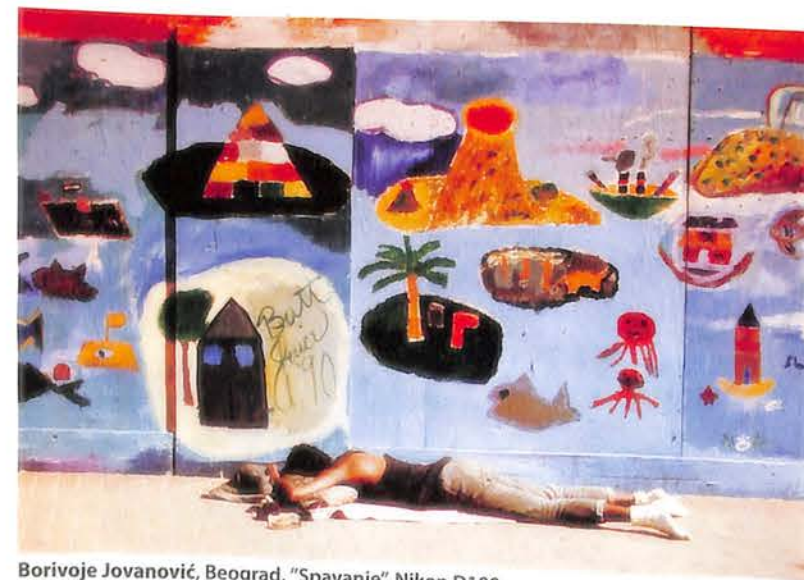
POHVALE

- [1] Dario Fužinato, Novi Sad, "Metro", Nikon F65
- [2] Zoran Đorđević, Kragujevac, "Porodica", Nikon FE, Kodak Tri-X
- [3] Haris Čalkić, Zenica, "Ritam koraka", Canon PowerShot A80
- [4] Marko Milović, Novi Sad, "Ramazan u Kairu", Nikon F4

[1] Ivan Stanić, Novi Beograd "Buđenje blokova", Fuji S602
 [2] Bojan Bončić, Niš, "Old and new", Canon EOS 33
 [3] Marija Milovanović-Maksimović, Beograd, "Čekajući mušterije", Sony DSC-F717
 [4] Saša Nikolov, Leskovac, "Kaya", Kiev-4A

Borivoje Jovanović, Beograd, "Spavanje", Nikon D100

Predrag Janjatović, Novi Sad, "Trg Senki", Nikon 801, Ilford HP5 plus

Srdan Abdijević, Novi Sad "Stari prijatelji", Fuji S7000

Milenko Vasić, Beograd, "Sećaš li se ...RIMINI", Olympus C-50 Zoom

Robert Semnic, Novi Sad, "Palmers", Canon PowerShot S30

Propozicije konkursa

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz svaku fotografiju ili dijapozitiv pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa *REFOTO*, čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dijapozitiva koji neko želi da pošalje nije ograničen, s tim da jedan kupon važi za tri fotografije. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijapozitiva, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

FORMATI I TEHNOLOGIJA RADOVA

Učesnici mogu poslati:
 » crno-bele i kolor fotografije formata od 13 x 18 cm do 18 x 24 cm,
 » dijapozitive 24 x 36 mm,
 » fotografije snimljene na CD u rezoluciji 300 dpi veličine do 18 x 24 cm.

SLANJE RADOVA

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februar-ski, aprilski, junijski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembar-ski koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u uži izbor i određuju nagrade.

ROKOVİ

» Za junijski broj do 20. maja,
 » za avgustovski broj do 20. jula,
 » za oktobarski broj do 20. septembra,
 » za finalni decembar-ski broj do 20. novembra.
 Za decembar-ski broj, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembar-ski broj, kao i svi oni koji su ušli u uži izbor u prethodnim brojevima časopisa.

NAGRADE KONKURSA

Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine. Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. godišnja pretplata na časopis,
2. SanDisk Shoot & Store Card 64 MB (memorijska kartica),
3. knjiga "Elementarna tehnika fotografije" Dragoljuba Kažića.

Velike, završne nagrade konkursa jesu:

1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT,
2. LOWEPRO FOTO-TORBA,
3. FOTOMONOGRAFIJA.

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u uži izbor, nagrade tog broja i reprodukcije desetak izabranih fotografija. U decembar-skom broju objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije do tada neobjavljenih fotografija konkursa.

ZAVRŠNE ODREDBE

- » Radovi koji su poslani na konkurs ne vraćaju se;
- » organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
- » odluke žirija su konačne;
- » pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator.

Po prvi put!!!
Kupovina preko interneta
www.refot.com

REFOTB HOME
 Online kupovina
 Nikon u PDV-om 999€
 sa PDV-om 70

Život grada

Kupon za foto-konkurs (važi za tri fotografije).
 podatke napišite na sve tri fotografije!

3

REFOTO
 11000 BEOGRAD PCINJSKA 17

narudžbenica

REFOTO, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/2456-151, 244-7958, e-pošta: refoto@net.yu

8/2001

Saku Paasilhti; Mladi fotografi; Nikon Coolpix 995, Canon EOS 300N, Kros proces

9/2002

Aleksandar Kelic, Zeljko Sinobat; Nikon foto-konkurs NPCL; Blicevi; Olympus Camedia 4040 Zoom

10/2002

Branislav Strugar; Vladimir Marković; Yu Press Photo; Mamiya 645; Nikon D100

11/2002

Mario Bralić; Nova francuska modna fotografija; Branko Bačević; Nikon Coolpix 5000; Nikon F100

12/2002

Miodrag - Mića Mladinović; Mario del Kurto; Studenti FAMU; Contax N1; Nikon D100

13/2002

FOTOKINA; Hasselblad H1; Fuji Fine Pix S2; Canon EOS 1Dx; Nikon Coolpix 5700

14/2002

Konkurs "Putovanje" - finale; Gregor Podgorsky; Nikon F80; Canon EOS 300V; Contax N1 digital

15/2003

Dragoljub Zamurović; Branko Belic; Canon EOS 1V, Olympus Mju 300 i Mju 400; Nikon Coolpix 4300

16/2003

Henri Cartier - Bresson; Jaroslav Pap; World Press Photo 2002; Canon G3; Kompaktni fotoaparati

17/2003

Robert Doisneau; Vladan Milisavljević; Canon EOS 10D; Nikon F75; Canon Ixus 400

18/2003

Aleksandar Dolgij; Branislav Brajan Rašić; Kodak DCS Pro 14r; Olympus Camedia C-740; Nikkor AF-S VR 70 - 200 mm

19/2003

Mihaly Moldvay; Vlaho Brangoljica; Ljubisa Tešić; Nikon D2H; Olympus E-1

20/2003

Finale konkursa "Ljubav"; Aljia A Akšamlija; Canon D300; Nikon objektiv; Fujifilm Finepix F700

21/2004

Novi konkurs časopisa; Rene Burri; Damir Šagolj; Pejzaž u fotografiji; Tema broja; DIGITAL/ANLG

22/2004

YU/World press photo; Boris Spremo; Tema broja; PRESS PHOTO; Cebit/PMA; Nikon D70

23/2004

Dragoljub Tošić; ODLAZAK LEGENDE; Lazar Pepović; Tema broja; ETIKA; 5x8 Mpix

24/2004

Klasični Sluban; Božana Marinković; Dani fotografije u Srbiji; Tema broja; ETIKA II; ULTRAZUM digitalni fotoaparati

25/2004

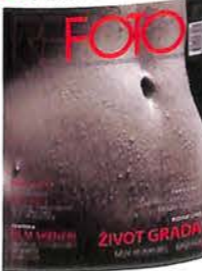
Photokina 2004; Istažbe; SLR i kompaktni digitalni fotoaparati; Štampači, skeneri, filmovi; Zanimljivosti

26/2004

Finale konkursa; Arno Rafael Minkinen; Test digitalnih fotoaparata; Foto škola jesen/zima

27/2005

Novi konkurs; Danilo Cvetanović; Milan Radišić; Film skeneri; Foto škola ekspozicija

KAKO SNIMATI NOĆU?

VLADIMIR RADIVOJEVIĆ

Moje fotografsko neznanje prinudilo me je da vas zamolim za veliku pomoć. Fotografija u uslovima slabog svetla (noć, unutrašnjost hrama, sumrak) jeste ono što me prvenstveno interesuje. Jedino što imam od opreme jeste fotoaparati Mamiya Sekor 500 DTL. Za rad u pomenutim uslovima su mi, kako sam saznao, potrebni filmovi visoke osetljivosti, ali detaljnije informacije nisam mogao da dobijem. Stoga vas molim da mi odgovorite na sledeća pitanja: koje su ISO osetljivosti filma potrebne za snimanje noću ukoliko pri tom koristim veće brzine zatvarača kako bih snimio telo u pokretu (npr. auto koji mi dolazi u susret osvetljen uličnom rasvetom)? Da li postoji digitalni fotoaparati (u klasi kompaktnih fotoaparata) koji bi mogao da se koristi za takvo snimanje (šta mislite o modelu Fujifilm F 810)? Koje ISO osetljivosti preporučujete za fotografije u zatvorenom prostoru, bez upotrebe blica? Da li postoji knjiga koja detaljno obrađuje ovu temu (knjige koje sam do sada imao prilike da vidim dosta su površne) na našem ili engleskom jeziku?

Snimanje u uslovima tzv. lošeg svetla biće FO tema kojoj ćemo posvetiti više pažnje u TO nekom od sledećih brojeva, ali u prošlom broju dotakli smo je više puta kroz tekstove o ekspoziciji. Portfolio Milana Radišića još jedan je primer za fotografisanje pod takvim svetlosnim uslovima. U rubrici Knjige imate čak i naslov Noćna fotografija. Osetljivost filma u vezi je s izborom načina snimanja i objekata koje fotografirate. Ukoliko su to pokretni objekti ili ih snimate iz ruke, onda je neophodno koristiti filmove veće osetljivosti. Za snimanje sa stativa nepokretnih objekata najvažnije je određivanje tačne ekspozicije. Svi kompaktni digitalni fotoaparati koji imaju duže ekspozicije mogu se koristiti za snimanja u takvim uslovima.

SKENIRANJE I ARHIVIRANJE

RADOVAN ČAKARDIĆ, LAZAREVAČ

Pet skenera je nešto što dugo čekam u našem časopisu. Prilagoditi tekst je odličan. Želeo bih i dopunu. Moj prijatelj i ja ćemo najverovatnije za mesec-dva kupiti Nikon Coolscan V 50 ED ili Coolscan 5000 EN. Ideja o skeniranju i razlog kupovanja skenera jeste da skeniramo filmove u maksimalnoj optičkoj rezoluciji i sve prebacimo na DVD. Kasnije bismo, zavisi od želja, poneku fotografiju smanjili ili povećali odgovarajućim softverom (ako postoji). U maksimalnoj optičkoj rezoluciji na DVD stane, kada su Nikonovi skeneri u pitanju, nešto više od dva filma (slajda). Ako slajdovi propadaju, po nama, glupo je arhivirati ih u smanjenoj rezoluciji. Zato mislimo da je možda trebalo da tekstu koji je inače odličan dodate malo i ovakvih praktičnih stvari. Drugo: tekst o arhiviranju filmova i fotografija iz decembarskog broja. Ja negative stavljam sečene u pergament folije. Gore, na početku svake folije piše

"motiv", a malo dalje "datum". Čime pisati podatke o filmu na pomenutoj foliji, a da nema opasnosti o oštećenju negativu? Kakav je to "specijalni tuš"? Čime pisati ako se u iste folije stavljaju slajdovi? Kakvo je sada stanje što se tiče kvaliteta (postojanosti) slajdova? Kakva je acetatna folija? U "Repro-marketu" acetatna folija može da se kupi samo u rolni? Da li postoji mesto gde može da se kupi samo u tipu "film cement" koje je svojevremeno proizvodila "Hama"? Da li se s njima nešto dobija? Da li i gde mogu da se kupe specijalni aluminijumski ili plastični koferi i kutije za čuvanje filmova? Pre otprilike petnaest godina pročitao sam u zagrebačkom SAM-u članak o trajnosti slajdova, u kome je čak bila i tabela i u njoj svaki film (slajd) s brojem dana, nakon čega počinju da propadaju. Nama, koji dajemo mnogo da bismo se bavili fotografijom, ovo su sve bitna pitanja. Zato Vas molim da tekst dopunite. Ako ništa drugo, pokušajte da nađete nekog ko se time bavi profesionalno, a ima dosta iskustva. Imam još jedno pitanje. Budući da je naše tržište foto-opreme totalno nesređeno, da li postoji neka adresa (radnja, robna kuća) gde mogu da se nađu fotografski artikli? Mene interesuju Sigmimi zumovi (možda i Tamron), ali i sve ono što ne može da se kupi kod nas. Interesuje me Mađarska, Rumunija, Bugarska.

Za početak, hvala na pohvalama. Što se skeniranja tiče, naravno da je najbolje skenirati u maksimalnoj optičkoj ili tzv. hardverskoj rezoluciji. Kasniju obradu i eventualno menjanje dimenzija možete uraditi u bilo kom editoru - od Photo Canvasa, koji stiže s programom ACD See, pa sve do Photoshopa. Broj fajlova koji stane na jedan DVD ne zavisi od marke skenera, već od rezolucije u kojoj smo skenirali i formata u kome je slika sačuvana (REFOTO 27). Arhiviranje filmova i fotografija je nauka za sebe, a u tekstu smo pokušali da vam na najjednostavniji način ukažemo na osnovne probleme. Što se tiče pisanja po pergamentskim spremnicima, najbolje je pisati na površini koja nije u kontaktu s filmom - upisivati osnovne podatke na vertikalnom delu koji ide u regulator i koji je od običnog papira. Nažalost, kod nas se ne može naći, ali u prodavnicama foto-opreme u inostranstvu postoji poseban tuš za obeležavanje fotografija - naravno onih koje za podlogu imaju običan papir, a ne RC (Resin Coated). Slajdovi ili dijapozitivi zahvaljujući novijim tehnologijama, imaju neznatno produžen vek, ali trajnost zavisi prvenstveno od načina čuvanja. Acetatne folije za arhiviranje kod nas nismo našli u pakovanju od po 100 komada. Koliko nam je poznato, film cement je korišćen kao sredstvo za lepljenje i montažu kino-filmova. Specijalnih kutija za čuvanje filmova kod nas nema u prodaji, osim kutija za dijapozitive koje se mogu naći u prodavnicama s vremena na vreme. Niste naveli za koju kategoriju fotoaparata su vam potrebni objektiv - da li su to objektiv za klasične,

autofokusne ili digitalne fotoaparate. Tržišta u pomenutim zemljama, s manjim razlikama što se Mađarske tiče, identična su našem. Mislimo da više šansi imate u zapadnoevropskim zemljama.

PITANJE

BRATULANS@YAHOO.COM

Fotoaparati pravi slike TIFF formata, 72 dpi i veličine 50x60 cm. Ukoliko te slike pretvorim u Photoshopu pomoću alatke "Image Size" na veličinu 13x18, 300 dpi (za štampu), kakvi su gubici pri tom konvertovanju? Postoji li neki drugi način za to konvertovanje s manjim gubitcima?

Snimak načinjen digitalnim fotoaparatom FO od 3,2 Mpix (s klasičnim formatom čipa) TO daje fotografiju od 2.048x1.536 piksela, što je 72,25x54,19 centimetara u rezoluciji 72 dpi. Ukoliko pri menjanju dimenzija slike isključite opciju Resample image i promenite rezoluciju u 300 dpi, veličina slike automatski će biti 17,34x13 cm. Pri takvoj promeni parametara slike nema nikakvog gubitka kvaliteta jer, u stvari, slika nije ni promenila dimenzije - broj piksela koji čine sliku ostao je isti!

ISPRAVKA GREŠKE

DRAGAN

U vašem inače odličnom časopisu, Vaš saradnik gospodin Nikoljačić je u februarskom broju časopisa REFOTO opisujući Praktica fotoaparate napravio greške na str. 63. On piše da model LTL 2, kao i modeli MTL 3, MTL 5, MTL 50 i MTL 5B, ima automatsku ekspoziciju, što apsolutno nije tačno. Svi modeli su klasični mehanički fotoaparati koji imaju samo mogućnost merenja svetla i to LTL 2, MTL 3 i MTL 5 uz pomoć kazaljke, a modeli MTL 50 i MTL 5B imaju svetleće diode. Praktica MTL 5B ima dve diode koje pokazuju korektnu i nekorektnu blendu, odnosno jačinu svetla, a MTL 50 ima diode u obliku strelce. Takođe, autor teksta nije pomenuo nedostatke i kvalitete Praktica fotoaparata. Shvatite ovo kao dobronamernu kritiku, nikako drugačije.

Upravo tako smo vaše pismo i shvatili. Za FO hvaljujemo se na pomoći.

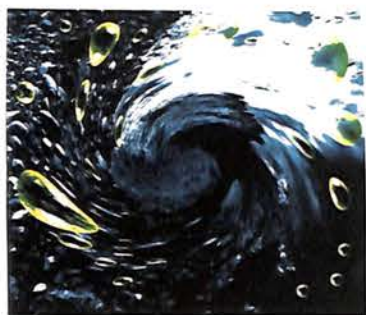
DRAGI PRIJATELJI, KRIVI STE!

IVAN PETROVIĆ

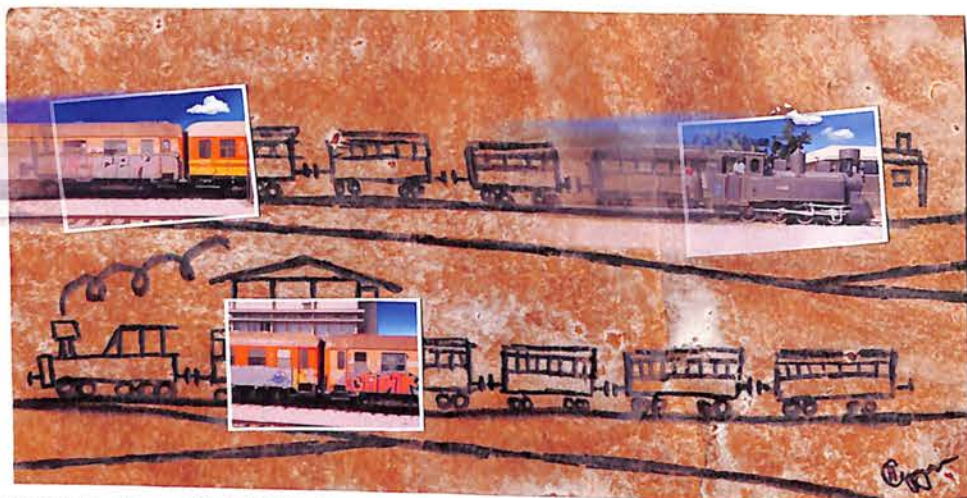
Krivi ste za moju nervozu određenih dana u mesecu, posebno ste krivi što na pet-šest dana obilazim jedan podgorički kiosk... Eto, dovoljno je krivice da vas osudim na čitanje, nadam se do mog stotog rođendana. Ostanite takvi kakvi jeste; želim vam da budete bukvar za generacije koje dolaze... Sve je počelo s izlaskom vaših prvih brojeva. Tada sam počeo da se družim s fotografijom. Danas saradujem s listovima Dan i Kamen, fotografija mi postaje zanimanje. Sve u svemu, vi ste krivi, promenili ste mi život!.. Puno pozdrava i veliko hvala za radost trenutaka za koji ste i te kako zaslužni.

Forma za narudžbu sa poljima za ime i prezime, adresu, telefon, e-poštu, godinu i broj brojeva koje žele da kupuju. Takođe su uključeni mali sličici časopisa.

Forma za preuzimanje kataloga sa poljima za ime i prezime, adresu, telefon, e-poštu, godinu i broj brojeva koje žele da kupuju. Takođe su uključeni mali sličici časopisa.

Slavoljub Macić, Beograd, "Cunami"

Predrag Sudar, Herceg Novi, "Sličice koje piče"

Mičo Čavić, Banja Luka, "Vašar"

Marko Milović, Novi Sad

Milenko Vasić, Beograd

Boško Branković, Beograd

Staniša Martinović, Beograd

Brzina PRVI PUT

Ne znamo zašto, ali izgleda da volite da nas pomalo mučite. Izbor teme za ovaj konkurs nije bio lak, kao što nije ni sama tema, ali bili smo ubedeni da ste vi dorasli takvom zadatku. A fotografija nema pa nema. I onda isprva stidljivo, pa sve zahuktanije (kao usklađeno postavljenom cilju), počeli su da stižu radovi. Pokazalo se da smo neopravdano strahovali. Ne samo po pitanju kvantiteta nego i odgovoru na temu. Pronašli ste brzinu svuda: u gradu, muzeju, prirodi, na nebu, zaboravljenim i ponovo otkrivenim mestima. Poslali ste nam fotografije koje pokazuju vaša razmišljanja i shvatanja brzine kao motiva. Od totalno moderne i digitalno manipulisane apstrakcije, do monohromatske grafike koja podseća na radove Vitalija Butirina. Tu je i jedna traka kontaktnih kopija koja na najbolji način pokazuje kako da uhvatimo, i što je još važnije, kako da pokažemo brzinu. Budite brzi – brži i od brzine koju snimate. Ili snimajte drugi aspekt – sporost i iskoristite ga kao kontrapunkt osnovnoj temi. I šaljite svoje radove jer kraj godine će brzo stići, a izložba, galerija i, što je najvažnije, štampači čekaju samo vas.

M. ŽIVKOVIĆ

Jack Dykinga

WWW.LOWEPRO.COM

Ekskluzivni uvoznik i distributer
REFOT B - Pčinjska 17, 011 308 7004, 2456 151

CompuTrekker
105€
s PDV-om

Kapacitet: 1-2 SLR fotoaparata i 4-6 objektiv (80-200 mm f/2.8),
laptop računar, dodaci Veličina: 285 x 125 d x 38v cm
Laptop pregrada: 30.55 x 4d x 38v cm